

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Barbara Žáčková

Tlumočení pro média v České republice

Interpreting for the Media in the Czech Republic

2020

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Petra Mračková Vavroušová, Ph.D.

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Mgr. Petře Mračkové Vavroušové, Ph.D., za odborné vedení a připomínky při zpracování této diplomové práce. Ráda bych také poděkovala všem respondentům, kteří souhlasili s poskytnutím rozhovoru, za jejich ochotu, čas a vstřícnost. Jsou to Mgr. Kateřina Ešnerová, Alena Hanusová, Mgr. Kateřina Sitařová, Mgr. Daniel Dolenský, Milan Dvořák, Mgr. Karel Janů a Mgr. Martin Nejedlý.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 8. 5. 2020

Barbara Žáčková

Abstrakt

Tato diplomová práce popisuje mediální tlumočení ve veřejnoprávních médiích v Česku, tedy v České televizi a v Českém rozhlase. Teoretická část představuje mediální tlumočení jakožto svébytnou součást tlumočnického výzkumu, věnuje se typu tlumočení v médiích, roli tlumočnicka, otázce stresu nebo kvality mediálního tlumočení a mediálnímu tlumočení v různých zemích. Neopomíná ani historii a veřejnou službu ČT a ČRo a jednotlivé pořady v těchto médiích. Druhá část práce mapuje konkrétní tlumočené pořady a typy tlumočení ve veřejnoprávních médiích v Česku a pracovní podmínky tlumočnicků. Výzkum vychází z polostrukturovaných rozhovorů se sedmi praktikujícími mediálními tlumočnickými a z archivních materiálů ČT a ČRo.

Klíčová slova: Česká republika, Česká televize, Český rozhlas, média, tlumočení

Abstract

This master's thesis describes media interpreting in the public service media in the Czech Republic – in both Czech Television and Czech Radio. The theoretical part presents media interpreting as a distinctive part of interpreting research, including the type of media interpreting, the role of the interpreter, the question of stress or quality of media interpreting and media interpreting in various countries. It also looks at the history and public service of Czech Television and Czech Radio and in particular programmes in these media. The second part of the thesis maps interpreted programmes and types of interpreting in the public service media in the Czech Republic and the working conditions of the interpreters. The research is based on semi-structured interviews with seven active media interpreters and on archive materials of Czech Television and Czech Radio.

Key words: Czech Republic, Czech Television, Czech Radio, media, interpreting

Obsah

1. ÚVOD	1
2. TLUMOČENÍ PRO MÉDIA – TEORETICKÁ VÝCHODISKA	3
2.1 Uvedení do problematiky	3
2.2 Pracovní podmínky a charakteristika mediálního tlumočení	5
2.3. Tlumočené pořady a programy	11
2.3.1 Tlumočení pro média ve světě a nástin historie mediálního tlumočení	11
2.3.2 Tlumočené události	14
2.4. Kvalita a mediální tlumočení	17
2.5 Stres a mediální tlumočení	19
3. METODOLOGIE	21
3.1 Cíl výzkumu a výzkumná metoda	21
3.2 Polostrukturovaný rozhovor	22
3.2.1 Charakteristika polostrukturovaného rozhovoru	22
3.2.2 Okruh otázek	22
3.2.3 Respondenti	24
3.2.4 Průběh rozhovoru	25
3.2.5 Transkripce	26
3.3 Práce s archivními materiály	26
4. TLUMOČENÍ PRO MÉDIA V ČESKU	27
4.1 Nástin situace	27
4.2 Sportovní tlumočení	29
4.3 Pohled na mediální tlumočení očima respondentů	30
5. ČESKÁ TELEVIZE	35
5.1 Obecné informace	35
5.1.1 Stručná historie České televize	35
5.1.2 Veřejná služba v oblasti televizního vysílání	37
5.1.3 Kodex České televize	38
5.1.4 Jednotlivé programy České televize	40
5.2 Tlumočení pro Českou televizi	43
5.2.1 Pracovní podmínky v České televizi a politika média	44
5.2.2 Nástin historie a výjimečné události	46
5.2.3 Hyde Park Civilizace	48
5.2.4 Události, komentáře	55
5.2.5 Předvolební debaty v USA	59
5.2.6 Zpravodajský proud na ČT 24	61

5.2.7 Česká televize a znakový jazyk	65
6. ČESKÝ ROZHLAS	68
6.1. Obecné informace	68
6.1.1 Stručná historie Českého rozhlasu.....	68
6.1.2 Veřejná služba v oblasti rozhlasového vysílání.....	70
6.1.3 Kodex Českého rozhlasu	70
6.1.4 Jednotlivé stanice Českého rozhlasu	72
6.2 Tlumočení v Českém rozhlase	75
6.2.1 Pracovní podmínky v Českém rozhlase a politika média.....	75
6.2.2 Interview Plus	76
6.2.3 Art Café	78
6.2.4 Předvolební debata v USA	79
6.2.5 Další pořady.....	80
7. DISKUSE.....	81
8. ZÁVĚR	82
Seznam použité literatury – knižní zdroje a články	84
Seznam použité literatury – online zdroje	88
Seznam příloh – rozhovory	97

Seznam zkratek

AIIC – Mezinárodní asociace konferenčních tlumočnicků (Association internationale des interprètes de conférence)

AFO – mezinárodní festival populárně-vědeckých filmů (Academia Film Olomouc)

ARTE – německo-francouzská dvojjazyčná televizní stanice (Association Relative à la Télévision Européenne)

BBC – britská rozhlasová a televizní společnost (British Broadcasting Corporation)

CATI – telefonické dotazování s podporou počítače (Computer Assisted Telephone Interviewing)

CNN – americká kabelová televizní společnost (Cable News Network)

ČT – Česká televize

ČTK – Česká tisková kancelář

ČRo – Český rozhlas

ČZJ – český znakový jazyk

FF UK – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

NHK – japonská veřejnoprávní televize (Japan Broadcasting Corporation)

ORF – Rakouský rozhlas (Österreichischer Rundfunk)

OSN – Organizace Spojených národů

TASS – Informační tisková agentura Ruska/Telegrafní agentura Sovětského svazu

ÚTRL – Ústav translatologie

1. ÚVOD

Cílem práce je zmapovat mediální tlumočení v Česku, jelikož toto téma zatím v česky psané odborné literatuře není komplexně a detailně zpracováno. Věnují se mu však zahraniční autoři a dnes je tento typ tlumočení svébytnou součástí výzkumu. Původním cílem bylo analyzovat i reakce diváků na tlumočené příspěvky, ale od tohoto záměru bylo vzhledem k metodologické náročnosti upuštěno. Na základě analýzy tlumočených pořadů a rozhovorů s praktikujícími tlumočnickými se diplomová práce omezuje na tlumočení ve veřejnoprávních médiích, tedy v České televizi a Českém rozhlase, protože se v těchto médiích v Česku tlumočí nejčastěji. Diplomová práce má kromě úvodní a závěrečné kapitoly celkem pět oddílů.

Kapitola č. 2 představuje pohled teoretiků na mediální tlumočení. Popisuje, jaké jsou pro tlumočení v médiích potřeba vlastnosti a dovednosti, věnuje se pracovním podmínkám, které jsou v médiích oproti klasickému konferenčnímu prostředí odlišné, a samozřejmě tlumočeným projevům a pořadům. V této kapitole je zmíněna i otázka stresu nebo kvality tlumočení. Nechybí ani pohled na mediální tlumočení v jiných zemích. Mediálnímu tlumočení se věnuje celá řada zahraničních autorů, patří mezi ně například Ingrid Kurz, Franz Pöchhacker nebo Sylvia Kalina. Mediální tlumočení bylo také tématem celého vydání odborného magazínu *The Interpreters' Newsletter* v roce 2011, do kterého přispěli autoři z Rakouska, Německa, Itálie, Španělska nebo Japonska.

Kapitola č. 3 představuje použitou metodologii. Popisuje zásady vedení polostrukturovaného rozhovoru, což je metoda, která byla použita pro získání informací od tlumočnicků, kteří mají s prací v médiích zkušenosti, a představuje jednotlivé respondenty i otázky, na které odpovídali, a průběh jednotlivých interview. V tomto oddíle jsou citováni odborníci Jan Hendl, Michal Miovský, Sandra Hale a Jemina Napier. Kapitola se dále věnuje práci s archivními materiály, jelikož ve výzkumu byl použit videoarchiv ČT a audioarchiv ČRo.

Následující kapitola č. 4 vymezuje mediální tlumočení v Česku a v jedné podkapitole stručně představuje sportovní tlumočení jakožto samostatný celek v rámci mediálního tlumočení. Do této kapitoly je zařazen i pohled respondentů na mediální tlumočení obecně, jejich zkušenosti a postřehy.

První část kapitoly č. 5 se věnuje historii a fungování České televize, druhá část popisuje pracovní podmínky tlumočnicků, zkušenosti respondentů, průběh tlumočení, konkrétní příklady tlumočených projevů i jednotlivé tlumočené pořady, mezi které patří *Hyde Park Civilizace*, *Události*, *komentáře* a dále pak zpravodajský proud na ČT 24. Vzhledem ke geopolitické situaci a jazykové kombinaci autorky této diplomové práce mezi témata vybraných příspěvků patří dění ve Spojených státech, Velké Británii, Rakousku a Německu. Konkrétní příklady tlumočených pořadů zahrnují mimo jiné Brexit, inauguraci amerického prezidenta Donalda Trumpa nebo parlamentní volby v Rakousku. Samostatná podkapitola se věnuje tlumočení americké předvolební prezidentské debaty v roce 2016. Prezidentská debata v USA a dále předvolební debata mezi Borisem Johnsonem a Jeremym Corbynem ve Velké Británii jsou zvoleny proto, že se jedná o dialogické tlumočení. Pro ucelený pohled na mediální tlumočení je vhodné zařadit nejen tlumočení monologických projevů, ale také debaty.

Kapitola č. 6 stručně zmiňuje historii, fungování a stanice ČRo a následně představuje některé z tlumočených pořadů v tomto médiu, mezi které patří například *Art Café* nebo *Interview Plus*.

Kapitolu č. 7 tvoří diskuse. Tato kapitola se zamýšlí nad tím, jak by bylo možné zlepšit pracovní podmínky tlumočnicků v médiích. Nastiňuje možnosti pro další výzkum v této oblasti a otevírá i otázku specializace na tento typ tlumočení.

Závěrečná kapitola č. 8 shrnuje zkoumanou problematiku. Stručně připomíná mediální tlumočení v Česku, typy tlumočení, jednotlivé tlumočené pořady a programy v České televizi a Českém rozhlase.

2. TLUMOČENÍ PRO MÉDIA – TEORETICKÁ VÝCHODISKA

2.1 Uvedení do problematiky

Někteří autoři považují tlumočení pro média za samostatnou specializaci (Pöchhacker, 2011: 22), jiní poukazují na to, že je tento typ tlumočení spíše zařazován pod konferenční tlumočení (Will, 2013: 43–44). Tlumočení pro televizi bývá označováno jako královská disciplína, ale i jako malá oblast trhu¹, ve které se může etablovat pouze velmi málo tlumočnicků (tamtéž: 44). Mediální tlumočení lze slovy Jürgena Stähleho charakterizovat jako „výkladní skříň profese“² (Andres, Fünfer, 2011: 100).

Laická veřejnost se s povoláním tlumočnicka setkává nejčastěji prostřednictvím tlumočených pořadů v médiích a lidé si na základě daného výkonu udělají obrázek o celé tlumočnické profesi. Výkon tlumočnicka se stejně jako jiné mediální produkty „konzumuje“, přičemž konzumován může být vícekrát. Dobrý výkon může vést k vyzdvižení tlumočnického povolání, špatný výkon s sebou však nese rizika (Kurz, 1984: 2013). V této souvislosti je potřeba zmínit, že na tlumočení pro média se kladou velmi vysoké nároky a výkon tlumočnicků bývá porovnáván s výkony moderátorů, čemuž se blíže věnuje jedna z podkapitol níže.

Jak již bylo zmíněno, mediální tlumočení je malá oblast trhu, pro kterou platí vysoké nároky. Z rozhovoru s tlumočnicí pro média Sybille von Mülmann, který v roce 2002 vedly Joanna Best a Sylvia Kalina, vyplývá, že tlumočnick získá zakázku v televizi teprve poté, co je na trhu již nějakou dobu zaveden. K práci v médiích se dostane především na základě doporučení svých kolegů, které je „vstupenkou“ k tomuto typu zakázek. Tlumočnick také může poptat přímo vysílatel, který je slyšel tlumočit v některém pořadu (Best, Kalina, 2002: 279) nebo se mohou zúčastnit náboru jako například u dvojjazyčné německo-francouzské televizní stanice ARTE. Při výběru vhodných kandidátů v ARTE testují jak jejich tlumočnické dovednosti a techniky konferenčního tlumočení, tak i kvalitu hlasu. Důraz se klade na plynulost prezentace a příjemný hlas, který má být co nejvhodnější s ohledem na hlas moderátora, jehož je potřeba tlumočit. V ARTE má totiž každý moderátor v druhém jazyce fixní hlas. Roli proto hrají i kritéria jako gender, věk nebo povahové rysy jako například temperament (Andres, Fünfer, 2011: 103–104). Obecně by měl mít tlumočnick pro média pevné nervy, herecký talent, schopnost, vcítit se do

¹ V německém originále „Nischenmarkt“; není-li uvedeno jinak, jsou všechny překlady v této diplomové práci autorčiny.

² V anglickém originále „showcase of the profession“

druhých lidí, a velmi důležitá je také rychlost přetlumočení (Best, Kalina, 2002: 282). Mezinárodní asociace konferenčních tlumočnicků AIIC v otázce mediálního tlumočení kromě pevných nervů zmiňuje dobrou techniku, schopnost tlumočit s minimálním časovým posuvem a plynulý a jasný projev.³

Martin Will (2013: 44) ve svém článku cituje Ingrid Kurz, která poukazuje na to, že i konferenční tlumočníci s mnohaletou mezinárodní praxí často zakázky v médiích odmítají. O. Jiménez Serrano (2011: 118–119) ve svém příspěvku také zdůrazňuje slova I. Kurz, a to, že pro tlumočení v médiích je potřeba někdo výjimečný z těch, kteří již výjimeční jsou. I pro zkušené tlumočnický se jedná o další výzvu a platí zde „učení se praxí“⁴ (Kurz, 2012: 37). Na speciální dovednosti mediálních tlumočnicků poukazuje i Gabriele Mack (2002: 204), která ve svém článku cituje slova Eliane Bros-Brann: „Tlumočení naživo pro televizi vyžaduje zcela nový přístup v porovnání s každodenní praxí konferenčního tlumočení a s tím, co jsme se všichni naučili a co vyučujeme v různých tlumočnických školách.“⁵

Samostatná specializace pro mediální tlumočnický ve vzdělávacích institucích neexistuje (Will, 2013: 43), pomineme-li situaci v Japonsku. Tlumočení pro média je však v současné době svébytnou součástí tlumočnického výzkumu a je mu věnována náležitá pozornost. V poslední době se tomuto typu tlumočení ve větší míře věnují diplomové práce například na Vídeňské univerzitě. Jde především o případové studie, které se zabývají konkrétním tlumočeným pořadem v dané jazykové kombinaci, dále jsou to práce, které se zaměřují například na rétoriku, modalizaci či prozodii v mediálním tlumočení. Na Ústavu translologie FF UK mají studenti několika jazykových kombinací v navazujícím magisterském studiu možnost ve druhém ročníku navštěvovat povinně volitelný jednosemestrální předmět Tlumočení pro média, kde se mohou s tímto typem tlumočení seznámit a vyzkoušet si tlumočení tiskových konferencí, státnických projevů či rozhovorů v médiích. Na Vídeňské univerzitě je možné si vybrat z předmětů zaměřených na mediální překlady. Zmínit lze seminář Filmový a mediální překlad: mezijazykové titulkování⁶, ve kterém se studenti učí vytvářet titulky k hraným

³ AIIC. "Practical guide for professional conference interpreters". *aiic.net* December 1, 1999. [cit. 2020-01-13]. Dostupné z: <http://aiic.net/p/628>

⁴ V anglickém originále „learning by doing“

⁵ V anglickém originále „Interpreting live for television requires an entirely new *mind set* compared to everyday practice of conference interpretation and to what all of us have learned and taught in various schools of interpretation.“

⁶ V německém originále „Film- und Medienübersetzen: Interlinguale Untertitelung“; Zdroj: UE Film- und Medienübersetzen: Interlinguale Untertitelung IIb (2020S). *Universität Wien* [online]. [cit. 2020-03-07]. Dostupné z: <https://ufind.univie.ac.at/de/course.html?lv=340263&semester=2020S>

a dokumentárním filmům nebo seriálům. V bavorském Würzburgu-Schweinfurtu je speciální magisterský studijní program se zaměřením na odborné a mediální překlady. Nejde tedy konkrétně o tlumočnické zaměření, studenti se učí překládat texty či informační videa firem na internetu, pracují s CAT nástroji či softwarovou lokalizací.⁷

2.2 Pracovní podmínky a charakteristika mediálního tlumočení

Podle AIIC představuje tlumočení v médiích pro tlumočnický nové výzvy. Asociace zdůrazňuje, že je před tlumočením potřeba daného vysílatele s dostatečným předstihem zkontaktovat a ujistit se, že budou splněny základní technické podmínky.⁸

Na místě by podle AIIC měly být zvukotěsné kabiny a pro každého tlumočnicka jeden mikrofon s možností jej vypínat a zapínat. Ve sluchátkách by tlumočnicki neměli slyšet vlastní hlas a měli by mít možnost si hlasitost vstupu sami nastavit. Měli by mít buď přímý výhled na řečníka, nebo k dispozici monitory. Pokud se pro vysílání používají monitory, měly by být v kabině dva. Jeden, který neustále zabírá řečníka, a druhý, který ukazuje, co daná stanice vysílá. K dispozici by také mělo být přímé spojení s techniky.⁹ Podmínky mediálního tlumočení se však v reálu mohou mnohdy lišit.

Tlumočnicki při tlumočení pro média mohou, ale nemusí sdílet místo (*hic*) a čas (*nunc*) s ostatními účastníky komunikační události (Dal Fovo, 2011: 4). Při vysílání živých zahraničních přenosů se tlumočnicki nenachází na místě dění (Kurz, 2012: 35), a i při tlumočení rozhovoru s hostem ve studiu většinou sedí v newsroomu nebo v odděleném studiu, a nemívá tak k dispozici zvukotěsnou kabinu. To s sebou nese různé zvukové ruchy, které mohou tlumočnicka rozptylovat. Tlumočnicki většinou nemá přímý výhled na řečníka a tlumočí z monitoru (Kurz, 1997: 196), přičemž obraz, který dostává, je stejný, jako vidí lidé doma u televizorů. Ingrid Kurz zdůrazňuje, že pro správné přetlumočení jsou potřeba jak zvukové, tak obrazové informace, přičemž gesta a mimika řečníka usnadňují porozumění. Obrazová režie

⁷ Fakultät Angewandte Natur- und Geisteswissenschaften. *Hochschule für angewandte Wissenschaften Würzburg-Schweinfurt* [online]. [cit. 2020-03-07]. Dostupné z: <https://fang.fhws.de/fachuebersetzen/master-fachuebersetzen/faecher/>

⁸ AIIC. "Practical guide for professional conference interpreters". *aiic.net* December 1, 1999. [cit. 2020-01-13]. Dostupné z: <http://aiic.net/p/628>

⁹ Technical Committee. "Media interpreting – a different sort of world". *aiic.net* March 24, 2000. [cit. 2020-01-13]. Dostupné z: <http://aiic.net/p/149>

však přizpůsobuje záběry publiku u televizorů a tlumočníci tak občas nemají k dispozici například záběr na řečníka zblízka a jsou odkázáni pouze na zvukový input. Kvalita zvuku je často nedostatečná (Kurz, 2012: 35–36). Sybille von Mülmann v rozhovoru s Joannou Best a Sylviou Kalina (2002: 281–282) zmiňuje zkušenost s chybějícím spojením na zvukaře nebo s tlumočením z přenosového vozu, přičemž vlevo i vpravo od ní chodili lidé. Dodává, že při tlumočení pro média je nezbytná flexibilita. Na tlumočení v médiích totiž není nahlíženo jako na tak důležitou součást vysílání, tvoří jen malou část programu. Pokud tlumočené interview trvá například jen několik minut, zřídka se kvůli němu vynaloží příliš technického úsilí.

Kromě specifických pracovních podmínek je pro mediální tlumočení typické krátké trvání tlumočených vstupů a pořadů. Na konferenci si může tlumočník během dne zvyknout na specifický přízvuk nebo řečnický styl mluvčího, u mediálního tlumočení to vzhledem ke krátkosti tlumočeného vysílání není možné (Kurz, 2002: 196). Jak bylo zmíněno u kritérií AIIC pro tlumočení v médiích, je nezbytné udržovat minimální časový posuv. Ze své tlumočnické praxe nezbytnost vysoké rychlosti potvrzuje Sibylle von Mülmann (Best, Kalina, 2002: 282). Ingrid Kurz (1998: 393) rychlost rovněž popisuje jako důležité kritérium pro tlumočení v médiích. Tlumočení nesmí zaostávat za obrazem. Co nejmenší odstup je podle Kurz (tamtéž: 311) nezbytný především u krátkých a pregnantních otázek. Obsahově správné přetlumočení s dlouhým posuvem zkrátka neodpovídá požadavkům (tamtéž). Krátký časový posuv považují za důležitý i Amalia Amato a Gabriele Mack (2011: 41 n.). Podle nich je nutné, aby si zvuk a obraz odpovídaly, což ilustrují na ceremoniálu při udílení Oscarů, pro který jsou typické rychlé výměny promluv mezi moderátory. Výpovědi aktérů se v tlumočení nesmějí překrývat, a proto je malý odstup nezbytný.

Pro mediální tlumočení je dále typická nezvyklá pracovní doba. Interview se často tlumočí i pozdě večer. Vzhledem k časovému posunu se živé přenosy tlumočí i v noci. Příkladem může být ceremoniál u příležitosti udílení Oscarů nebo americké prezidentské volby (Kurz, 2012: 36).

Tlumočníci jsou poptáváni většinou velmi krátkou dobu před vysíláním. Některé katastrofické události jako třeba teroristický útok v New Yorku v roce 2001 nebo zemětřesení v Japonsku v roce 2011 samozřejmě nelze předvídat. Také hosté do talk show a zábavních programů jsou zváni krátce předem. O některých událostech se ví dlouho dopředu – patří sem například kulturní festivaly nebo parlamentní či prezidentské volby (Andres, Fünfer, 2011: 105) – ale ani

u těchto dlouhodobě plánovaných vysílání tlumočníci mnohdy nedostanou všechny důležité informace dopředu (Kurz, 2012: 36). Témata televizního tlumočení jsou velmi rozmanitá. Může se jednat o politiku, rozhovory o odzbrojení, sport, umění, náboženství apod. (Kurz, 1984: 213). Jelikož tlumočník o ví nasazení většinou krátce dopředu, je možnost přípravy velmi malá (Kurz, 2002: 196). Například na televizní stanici ARTE a u německých veřejnoprávních vysílatelů jsou tlumočníci předem obeznámeni s tématem a jménem osoby, kterou budou tlumočit tak, aby mohli provést vlastní rešerši. Tlumočníci v případě německých veřejnoprávních vysílatelů většinou předem dostávají materiály s informacemi o dané osobě a seznam otázek. Občas je možné s hostem před vysíláním krátce pohovořit. U ARTE tlumočníci dostávají text moderátora, materiály či odkazy k rešerši, ale záleží na produkci verze v druhém jazyce i na konkrétním editorovi (Andres, Fünfer, 2011: 104 n.).

Pro televizní tlumočení je dále typický jednosměrný a asymetrický tok komunikace (Mack, 2002: 205). Aktéry můžeme rozlišit na pečlivě vybrané on-screen účastníky, což jsou u dialogického tlumočení moderátoři a hosté ve studiu, a off-screen účastníky, což je publikum u domácích obrazovek, popřípadě ve studiu (Will, 2013: 49). Tlumočník může zprostředkovávat komunikaci mezi on-screen a off-screen účastníky nebo rovněž mezi on-screen účastníky navzájem (Mack, 2002: 207).

Gabriele Mack (2002: 207–208) rozlišuje tři typy vztahů mezi účastníky v televizi v situacích, ve kterých je zapojen tlumočník. Prvním typem je situace, kdy spolu on-screen účastníci s pomocí tlumočníka komunikují a tato komunikace je zpřístupněna i off-screen účastníkům. Mezi primární účastníky komunikace patří moderátor, host a tlumočník, druhá úroveň komunikace zahrnuje vzdálené publikum. Další typ se týká událostí, které se dějí nezávisle na svém vysílání a tlumočník tak sdělení tlumočí pro televizní diváky. Tlumočník je vyloučen z první úrovně komunikace. U třetího typu situací mají primární komunikační partneři dvojí roli, jsou jak moderátory, tak tlumočníky. Tyto situace jsou charakteristické větším propojením první a druhé úrovně komunikace. Interakce mezi účastníky, kteří hovoří cizím jazykem, je zprostředkována a kontrolována jednou osobou. K náhodným posluchačům se přistupuje, jako by byli jedinými příjemci tlumočení.

Další typologii nabízí Martin Will (2013: 49), který definuje tři skupiny příjemců u dialogického televizního vysílání. První skupinou jsou opět on-screen aktéři, tedy moderátoři

a jejich hosté, druhou skupinou televizní publikum, popřípadě publikum ve studiu, třetími příjemci pak osoby odpovědné za televizní vysílání.

Publikum je početné, anonymní a bez možnosti aktivního zapojení (Mack, 2002: 207). Tlumočnick s publikem nemá žádný kontakt (Andres, Fünfer, 2011: 101) a diváci či posluchači nemohou dát tlumočnickovi žádným způsobem najevo, že sdělení například neporozuměli (Kurz, 1997: 196). Je potřeba počítat s tím, že publikum je heterogenní a nemusí znát kulturu a realie země, odkud se tlumočený pořad vysílá. Tlumočnick by se proto měl snažit své tlumočení sladit s obrazovou složkou a občas divákům poskytnout kontextuální informace (tamtéž: 197).

Neexistence kontaktu s publikem souvisí s otázkou feedbacku. Jak již bylo zmíněno výše, publikum nemůže dát tlumočnickovi nijak najevo, že sdělení neporozumělo, ale ani jinak celkově tlumočení ohodnotit. Tlumočnick by proto měl vlastní výkon vždy kriticky posuzovat a snažit se zlepšovat. Nejlepším feedbackem je však spokojenost klienta a fakt, že tlumočnicka do vysílání opět povolají (Best, Kalina, 2002: 282 nn.). V televizní stanici ARTE se o tlumočnických výkonech diskutuje interně v rámci jazykové služby a tlumočnicki občas dostávají zpětnou vazbu (Andres, Fünfer, 2011: 111).

Tlumočení je možné dělit podle několika kritérií, pro účely této diplomové práce však bude použito rozlišení základní. Tlumočení lze dělit na simultánní a konsektivní. Při simultánním tlumočení tlumočnick zároveň poslouchá projev ve výchozím jazyce a převádí jej do jazyka cílového. Dochází tak k souběhu řečových činností. Simultánní tlumočení lze dále dělit na kabinové, simultánní tlumočení šeptem neboli šušotáž, a tlumočení filmů (Čeňková, 2008: 14n.). Dalším typem je konsektivní tlumočení, které je oproti simultánnímu tlumočení sice časově náročnější, ale zároveň je pro něj typická vyšší kvalita obsahu i formy. Konsektivně lze tlumočit se zápisem nebo z paměti (tamtéž: 13).

V televizi se nejčastěji tlumočí simultánně. Týká se to především živých přenosů ze zahraničí, ale i v interview nebo talk show ve studiu se často dává přednost simultánnímu tlumočení (Kurz, 1984: 214). Nezřídka je možné se setkat i s tlumočením konsektivním, při němž tlumočnick sedí s moderátorem, domácími hosty a zahraničním hostem ve studiu. Hostovi do ucha šeptá otázku a následně konsektivně tlumočí jeho odpovědi (tamtéž).

Ingrid Kurz (tamtéž) poukazuje na to, že je možné setkat se i se smíšenou formou, kdy tlumočnické tlumočí převážně simultánně, ale v mezích také konsektivně. Týká se to dlouhých bloků, kdy komentátor mezitím dění komentuje a tlumočnické poslouchá záznam, který následně přetlumočí konsektivně nebo jej shrne. Podle Gabriele Mack (2002: 211) se tlumočnické účastní tří typů interakce. U žánru infotainmentu, kdy jde především o formální konverzaci a tlumočnické interview či debat, podle ní převažuje simultánní tlumočnické. Při plánovaných či neplánovaných mediálních událostech je nejčastější formou opět tlumočnické simultánní. U zábavního žánru, tedy například při snídani s televizí nebo v případě interview a konverzací, kdy je vyprávění přizpůsobeno požadavkům diváků, se lze setkat hlavně s konsektivním tlumočnickým. Z výše uvedeného je vidět, že módů tlumočnické a typů pořadů je mnoho.

V ARTE fungují čtyři modely televizního tlumočnické, část této typologie lze však aplikovat obecně. Prvním modelem je spontánní simultánní tlumočnické živého vysílání. Druhým typem je spontánní simultánní tlumočnické programu, který je nahráván na pásku a bude vysílán později. Do třetí kategorie spadá tlumočnické dříve nahraných programů, které umožňuje dodatečné opravy. Posledním typem je simultánní tlumočnické živého vysílání, k němuž tlumočnické dostali scénář, který si předem přeložili (Andres, Fünfer, 2011: 102).

Jak již bylo zmíněno výše, při tlumočnické lze slyšet buď pouze hlas tlumočnické, nebo v podkresu i zvuk originálního projevu. Diváci tak mohou eventuálně výchozí projev v závislosti na jeho hlasitosti částečně sledovat. Pokud v médiích používají například do zpráv krátké ukázky ze zahraničních událostí v délce několika vět, připraví si v redakci překlad, který následně redaktor v češtině namluví. Na začátku je možné slyšet část originálního projevu v cizím jazyce, poté namluvený český překlad a na závěr opět krátký dovětek v cizím jazyce.

Během tlumočnické v médiích můžeme slyšet tlumočnické projev a v pozadí zároveň hlas původního řečníka, nebo lze slyšet pouze hlas tlumočnické. Občas je možné tlumočnické dokonce fyzicky v televizním studiu vidět, a to během konsektivního tlumočnické. Jak upozorňuje Gabriele Mack (2002: 206), v případě simultánního tlumočnické pro média je tlumočnické od komunikačních partnerů často zcela izolován, kdežto v případě konsektivního tlumočnické je možné jej vidět na obrazovce, ale jeho viditelnost je limitována záběry kamery. Cecilia Wadensjö (2008: 192 nn.) analyzovala konsektivně tlumočnické rozhovor mezi angličtinou a ruštinou s Michailem Gorbačovem, během kterého tlumočnické seděl vedle hosta a diváci jej tak mohli vidět. Moderátor tlumočnické během rozhovoru přímo oslovil „Troufám si tvrdit, že

jste tam byl také, pane překladateli“¹⁰ a na konci jej pochválil „dobrá práce“¹¹, což znamená, že uznal jeho přítomnost v dané situaci. Moderátor se během rozhovoru pokoušel tlumočnicka do konverzace zahrnout, což se mu nepodařilo. Během interview Gorbačov na tlumočnicka ukázal prstem, ale díval se přitom stranou, což signalizuje jeho postoj, že tlumočnick „pouze překládá“¹² (tamtéž).

Při tlumočení je také důležitá role tlumočnicka, tímto tématem se zabývá Cynthia B. Roy (2002). Tlumočnicki sami sebe mnohdy popisují jako komunikační kanál, přičemž jejich úkolem je zprávu, kterou pronesl jeden účastník komunikace, druhému účastníkovi komunikace věrně a přesně reprodukovat. Musí si zachovat neutralitu a nestrannost. Nemění téma hovoru, nekladou své vlastní otázky a nesdělují svůj názor (tamtéž: 347). Tento metaforický popis s sebou ale nese určitou dvojsečnost. Tlumočnicki nejsou v žádné rovině účastníkovi, zároveň se od nich ale očekává flexibilita, což znamená, že jsou do situace určitým způsobem zahrnuti a účastní se jí. Cynthia B. Roy proto odkazuje na slova Fritsch-Rudsera, totiž, že tlumočnicki nemají problém s etikou, ale se svou rolí (tamtéž).

Cynthia B. Roy nabízí typologii rolí tlumočnicka. Nejprve se vyvinul koncept tlumočnicka – pomocníka. Jednalo se často o přátele či rodinu, kteří pomáhali především neslyšícím v komunikaci se slyšícími (tamtéž: 349). Další možnou rolí tlumočnicka je být strojem, který poskytuje profesionální služby, ale nenesou zodpovědnost za rozhodnutí žádné ze stran. Problém byl v tom, že tlumočnicki ani nenesli zodpovědnost za své případně nepovedené tlumočení (tamtéž: 349 n.). Dále může tlumočnick fungovat jakožto zprostředkovatel komunikace, přičemž toto pojetí vychází z teorie komunikace. Tlumočnick je určitý kanál, který zprostředkovává komunikaci mezi vysílatelem a příjemcem (tamtéž: 350). Čtvrtou rolí, kterou Roy definuje, je tlumočnick jakožto bilingvní a bikulturní odborník. Tlumočnicki si musí být vědomi, že komunikace probíhá napříč jazyky i kulturami. Musí znát neverbální rozdíly, dialektické formy, odlišnosti ve vnímání času apod. (tamtéž: 351).

Tlumočnick v médiích stejně jako na konferencích zprostředkovává komunikaci a převádí sdělení z jednoho jazyka do druhého. V závislosti na tom, zdali se jedná o simultánní nebo konsektivní tlumočení, se mění míra jeho viditelnosti pro posluchače a diváky. Ačkoli

¹⁰ V anglickém originále: „I dare say you were there as well, mister translator.“

¹¹ V anglickém originále: „well done“

¹² V anglickém originále „just translating“,

v médiích převládá klasické pojetí, kdy tlumočnick „jen“ tlumočí, objevuje se v některých zemích hybridizace rolí a v médiích se tak kombinuje role tlumočnicka a moderátora.

Roli tlumočnicka v médiích může někdy dokonce převzít sám moderátor, což je v některých zemích oblíbené, přičemž jejich výkony mohou být jak dobré, tak katastrofální (Jiménez Serrano, 2011: 120). Na tento trend v Itálii upozorňuje i Delia Chiaro (2002: 216). Novináři jedné italské televizní stanice brzy ráno živě tlumočí zahraniční webové stránky americké televize CNN, a to jak videoklipy na webových stránkách, tak i měnící se titulky a rámečky okolo videoklipů, což jsou například zprávy o počasí nebo bleskové zprávy. Diváci tak pozorují novináře, který sleduje zahraniční zpravodajský program a zároveň informace pro domácí publikum překládá. Někdy však roli tlumočnicka převezme během rozhovoru se zahraničním hostem přímo moderátor, který je sám zároveň známou osobností. Neomezí se přitom pouze na zdvořilostní fráze na začátku a na konci rozhovoru, ale tlumočí jak sám sebe, tak odpovědi hosta. Ačkoli je tlumočnick například u soudního tlumočení viditelný, není autorem promluv, ani je neinicuje. Naopak moderátor/tlumočnick v jedné osobě je plně nezávislým aktérem a autorem promluv, které sám inicuje. Situaci má tak plně pod kontrolou (tamtéž: 218).

Tento narůstající trend k hybridizaci role moderátora a tlumočnicka v Itálii potvrzuje i Gabriele Mack (2002: 205). Řada členů italských tlumočnických asociací označuje trend směřující k větší viditelnosti tlumočnicka za nešťastný (Jiménez Serrano, 2011: 121). Někteří autoři zmiňují, že pro televizní tlumočení je potřeba nový či hybridní tlumočnick a jiný přístup¹³ (Kurz, 1997: 197 n.). Hybridní mediální tlumočnick by kromě překládání i komentoval (Kurz, 1984: 214).

2.3. Tlumočené pořady a programy

2.3.1 Tlumočení pro média ve světě a nástin historie mediálního tlumočení

V některých zemích je tlumočení pro média velmi rozšířené a autoři věnují tomuto typu tlumočení hodně pozornosti. Průkopnicí v této oblasti je rakouská tlumočnice Ingrid Kurz, která o tlumočení v médiích napsala řadu článků a příspěvků. Na základě jejích postřehů bude stručně popsán vývoj tohoto typu tlumočení v Rakousku, který lze však vztáhnout na mediální tlumočení obecně. Specifickým případem je tlumočení na dvojjazyčné televizní stanici ARTE

¹³ V anglickém originále „mind set“

ve Štrasburku. V Japonsku je tlumočení pravidelnou součástí mediálního vysílání a je možné se na tlumočení v médiích přímo specializovat. Výzkum v oblasti mediálního tlumočení je v těchto zmíněných zemích rozvinutý a na základě množství dostupné literatury bude mediální tlumočení v těchto státech detailněji popsáno níže, což poskytne zajímavé srovnání se situací v Česku.

Japonská veřejnoprávní televize NHK začala spolupráci s tlumočníky testovat kolem roku 1988 a v současné době se v tamní televizi pravidelně vysílají zprávy ze zahraničí (Tsuruta, 2011: 158). Stanice NHK-BS, která zprávy přenáší satelitně, denně po několik hodin vysílá zpravodajské programy z různých zemí – z USA, Německa, Indie nebo Číny apod. Tlumočníci se na digitálních serverech na programy nejprve podívají a sepíší ty nejdůležitější informace. Editor na základě tohoto seznamu vybere zprávy, které se budou vysílat a tlumočit, přičemž se jedná o tlumočení s přípravou, kdy mají tlumočníci na přípravu programu jednu až dvě hodiny (tamtéž: 160 nn.). Dalším stanicím, které přenášejí zprávy ze CNN a BBC, jde především o předání informace v reálném čase, používají tedy simultánní tlumočení naživo. Tlumočníci pracují po dvojicích a střídají se po půl hodině, celkem pracují tři hodiny v kuse. Na pokrytí osmnácti hodin tlumočení během jednoho dne je proto potřeba dvanáct tlumočnicků (tamtéž: 163). Pro ty, kteří žijí v Japonsku, ale japonštinu neovládají, se v angličtině vysílají dva zpravodajské programy na stanici NHK-G. Zprávy nejprve bilingvní Japonci přeloží z japonštiny do angličtiny. Následně text upraví rodilí mluvčí angličtiny, aby zněl zcela přirozeně a na závěr je tento text ve zprávách přečten. V případě neočekávaných událostí se však používá simultánní tlumočení (tamtéž: 164).

Tlumočníci tlumočí masovému publiku a nikoli odborníkům jako na konferenci, proto v Japonsku platí pravidlo, že musí jednotky převádět na metry nebo stupně Celsia, aby jejich výstup byl srozumitelný (tamtéž: 166 n.). Mezi požadavky na to, aby se člověk stal mediálním tlumočnickem, patří jazykové schopnosti včetně mateřského jazyka, povědomí o zahraničním dění a prezentační schopnosti (tamtéž: 167). Součástí jedné z japonských vysílacích stanic je i vzdělávání pro mediální tlumočníky a překladatele, které probíhá po pracovní době nebo o víkendech a ve kterém vyučuje první generace mediálních tlumočnicků (tamtéž: 170).

Pravidelně se s tlumočením pracuje na francouzsko-německé stanici ARTE, která sídlí ve Štrasburku. Od založení stanice proto v televizi fungují jazykové služby. Pro každý program je potřeba připravit dvě jazykové verze, což se týká i textů na webových stránkách. Jazykové

služby poskytují překlady a interní tlumočení v rámci společnosti, ale spolupracují i s tlumočníky na volné noze, kteří tlumočí přímo v pořadech (Andres, Fünfer, 2011: 102). Tlumočníci mají k dispozici tři zvukotěsné kabiny se třemi staničkami. Každá ze staniček má monitor, sluchátka a mikrofon a je možné si individuálně nastavit zvuk (tamtéž: 106). O náboru do ARTE či o přípravě bylo již pojednáno v podkapitolách výše.

Tlumočení pro média je běžné také v Itálii. Jak již bylo zmíněno výše, v italské televizi často dochází k směšování role moderátora a tlumočnicka a tlumočení se užívá především v zábavních pořadech.

Mediální tlumočení má oproti konferenčnímu tlumočení o něco kratší historii. Lze se s ním setkat od konce šedesátých let minulého století. Množství tlumočených pořadů i jejich zaměření prošlo v průběhu let proměnou. Zprvu byl počet tlumočených výstupů v médiích menší a tlumočilo se převážně ve zpravodajství. Ingrid Kurz, rakouská tlumočnice, která působila v televizní a rozhlasové společnosti ORF, své zkušenosti s tlumočenými pořady či projevy uspořádala to tabulky, která zahrnuje její tlumočnickou činnost v rakouské televizi mezi lety 1970 a 1995. Tlumočila však již během celonočního přenosu amerických prezidentských voleb v roce 1968 nebo o rok později během téměř třicetihodinového přenosu přistání Apolla 11 na Měsíci. Ačkoli se jedná o vzorek tlumočení pouze u jedné tlumočnice, mohou nám údaje ilustrovat proměnu jak v četnosti, tak v tematickém záběru tlumočených pořadů v rakouské televizi v průběhu několika desetiletí (Kurz, 1997: 197). Pro srovnání četnosti a typologie tlumočených pořadů v médiích v jiných zemích nejsou k dispozici prameny, lze však předpokládat, že i v ostatních zemích nastal podobný vývoj.

Mezi sedmdesátými a devadesátými lety došlo k nárůstu v četnosti tlumočnického nasazení Ingrid Kurz v rakouské televizi, což signalizuje obecný nárůst počtu tlumočených pořadů. Mezi lety 1970 a 1974 Kurz v televizi tlumočila průměrně 8,8x za rok, v roce 1995 to bylo již 20x ročně (tamtéž: 199). Z tabulky na první pohled vyplývá i proměna tematického záběru. Zatímco v sedmdesátých letech se tlumočily převážně zpravodajské programy, v průběhu let se jejich poměr snižoval, a to ve prospěch infotainmentu. Termín infotainment pochází z angličtiny a je složeninou slov „informace“ a „zábava“.¹⁴ Zprávy se vybírají především tak, aby byly pro diváky zajímavé a poutavé a prolínají se se zábavou. Klade se důraz na sledovanost

¹⁴ V angličtině „Information and entertainment“

a cílem je diváka bavit.¹⁵ V roce 1995 se 50 % pořadů, které tlumočila Ingrid Kurz, týkalo zpravodajství a aktuálního dění a 40 % infotainmentu, přičemž dříve, mezi lety 1970–74, dominovalo zpravodajství u 93,7 % tlumočnických zakázek (tamtéž: 199).

Z příkladů konkrétních témat lze v sedmdesátých letech uvést návštěvu Richarda Nixona v Moskvě v roce 1972, lety Sojuz – Apollo v roce 1975 nebo projev papeže před Valným shromážděním OSN v roce 1979. V osmdesátých letech je možné vidět určitou diverzifikaci. Odehrávala se například setkání Reagana a Gorbačeva, tlumočnice byla ale zvána i do nábožensky laděných programů nebo infotainmentu. Jak již bylo zmíněno výše, pro devadesátá léta byl charakteristický nárůst tlumočnických zakázek v médiích, přičemž se netlumočilo již jen pouze ve zpravodajských programech (tamtéž: 200 n.).

Na základě odpovědí respondentů bylo zjištěno, že se v osmdesátých letech v Československu tlumočily státnické projevy, z devadesátých let je možné zmínit válku v Perském zálivu. V roce 2001 bylo vysoké tlumočnické nasazení při teroristickém útoku v New Yorku a z dalších událostí lze zmínit například koncert na pomoc obětem zemětřesení na Haiti v roce 2010.

2.3.2 Tlumočené události

V médiích se lze pravidelně setkat s tlumočením projevů s širokým tematickým zaměřením. Patří sem projevy politické, ekonomické, vědecké, ale i kulturní a sportovní. Konkrétně se jedná o živě vysílané a tlumočené projevy zahraničních státníků a významných osobností, tiskové konference nebo důležité kulturní události. Dále se tlumočí rozhovory s hosty ve studiu, přičemž dotazovanou osobou je nejčastěji odborník, politik, velvyslanec, umělec či jiná důležitá osoba.

Straniero Sergio (2011: 177n.) v souvislosti s televizním vysíláním zmiňuje fragmentaci, nekontinuitu a stručnost a dodává, že simultánní tlumočení zahraničního programu se v televizi občas používá pro vyplnění hluchých míst mezi příspěvkem zahraničního zpravodaje a komentáři ve studiu. Zmiňuje několik příkladů, kdy tlumočnick například přetlumočil minutu projevu zahraničního státníka a následně byl přerušen moderátorem ve studiu, který navázal svým komentářem a určitý aspekt projevu zdůraznil a slovo tlumočnickovi po nějakém čase

¹⁵ PRAVDOVÁ, Markéta. Infotainment, politainment, edutainment aneb K jazyku masových médií. In: *Naše řec* [online]. [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7741>

vrátil. Autor zmiňuje i situaci, kdy moderátor mluví zároveň s tlumočením a zahraniční projev rovnou komentuje. Straniero Sergio poukazuje na to, že tlumočení je od žurnalistického komentáře neoddělitelné a je v něm zakotvené.

Tato práce se soustředí především na tlumočení běžných politických, odborných a kulturních projevů. Tlumočníci jsou však v médiích poptáváni nejen pro tlumočení pravidelných pořadů, rozhovorů a talk-show, ale i během katastrofických či výjimečných událostí.

Ingrid Kurz jako příklad výjimečné události uvádí královskou svatbu prince Williama a Kate Middleton ve Velké Británii v roce 2011. BBC při podobných slavnostních událostech předem posílá popis průběhu akce. Krátce předem dostali jak zaměstnanci rakouské televize, tak tlumočníci detailní scénář, který mimo jiné obsahoval časový itinerář nebo odkazy na pasáže Starého a Nového zákona, které měly být během slavnostní akce citovány. Tlumočníci proto přišli do televizního studia s Biblí a příslušné pasáže si vyhledali. Proslov londýnského biskupa, ve kterém byl citován Geoffrey Chaucer nebo zazněl odkaz na Kateřinu Sienskou, ovšem předem k dispozici nebyl. V této situaci mohla tlumočnice na slova v originálu pouze odkázat. Ingrid Kurz (2012: 38) to uvádí jako příklad stresu navíc, kterého by bylo možné se vyvarovat, pokud by dané materiály byly k dispozici.

Při katastrofě v Japonsku v roce 2011 bylo nasazení tlumočnicků obrovské. Došlo k zemětřesení, následné tsunami a havárii v jaderné elektrárně Fukušima. V Japonsku se o katastrofě kontinuálně vysílalo a probíhalo tlumočení z japonštiny do angličtiny. Zapojili se do něj nejen zavedení tlumočníci pro média, ale i konferenční tlumočníci. Okamžitě se začaly vytvářet glosáře s odbornými termíny týkajícími se jaderné problematiky. Tato nestandardní tlumočnická akce trvala po dobu 45 dnů po sobě během března a dubna roku 2011 a zapojilo se do ní mnoho tlumočnicků. Byla to největší tlumočnická akce v historii japonské veřejnoprávní televize NHK (Tsuruta, 2011: 165 n).

V Rakousku se tlumočníci během této katastrofické události také střídali ve směnách. Tlumočilo se pomocí relais z angličtiny, do které bylo tlumočeno z japonštiny. S vývojem situace se měnila i terminologie od humanitární pohromy po jadernou katastrofu. Podmínky byly každý den jiné a rovněž tlumočníci vytvářeli glosáře pro kolegy v následující směně (Kurz, 2012: 39).

Setkat se lze ale i s jiným typem událostí, a to například s předáváním kulturních cen nebo tlumočením tiskových konferencí. Pro ilustraci bude níže blíže pojednáno o tlumočení při udílení Oscarů a o tlumočení na tiskové konferenci po závodu Formule 1.

Specifickým tlumočeným pořadem je každoroční udílení Oscarů. Oscary se udělují od roku 1929 a od roku 1953 jsou přenášeny v televizi (Amato, Mack, 2011: 38). Jedná se o událost, která je do detailů propracovaná. Amato a Mack analyzovaly tlumočení této události z italštiny do angličtiny. Mluvčí dělí na primární a sekundární, přičemž mezi primární mluvčí patří moderátoři a vítězové hovořící v USA, mezi sekundární pak italské moderátoři a jejich hosté ve studiu, kteří událost sledují a komentují (tamtéž: 39). Kromě promluv moderátorů se během večera vysílají videoklipy nominovaných filmů a zaznívají děkovné projevy vítězů. Na základě interview s italskou tlumočnicí působící při tlumočení Oscarů shrnují autorky poznatky k tlumočení této specifické události. Dotazovaná tlumočnice se na tlumočení připravuje minimálně měsíc předem a snaží se zhlédnout co nejvíce nominovaných filmů. Samozřejmostí je důkladná rešerše. Dva dny před akcí je k dispozici předběžný scénář, tlumočníci jsou tedy obeznámeni s itinerářem, ve kterém jsou informace o tom, kdy budou vystupovat moderátoři a kdy se bude vysílat předem nahraný materiál, avšak promluvy moderátorů jsou k dispozici až několik hodin před akcí. Je tedy velmi málo času na přípravu těchto specifických promluv a část přípravy probíhá i během samotného tlumočení. V průběhu večera zaznívá mnoho vlastních jmen a kulturně-specifických výrazů, což jsou místa pro tlumočnický velmi obtížná (tamtéž: 40). Jak již bylo zmíněno výše, je nezbytný minimální časový posuv, což platí i pro tento program, kdy se repliky moderátorů velmi rychle střídají (tamtéž: 42).

Autorky v článku shrnují těžkosti, kterým tlumočníci u takové události musí čelit. Patří sem málo času na přípravu, práce v noci, čtené projevy a jejich rychlost, vlastní jména, kulturně specifické elementy a vtipy, celá řada řečníků a jejich přízvuky apod. (tamtéž).

Clara Pignataro (2011: 84 n.) se ve svém článku věnuje tlumočení tiskové konference po závodu Formule 1, což může posloužit jako další typ tlumočené mediální události. Zmiňuje, že pro tento typ akce je typická spontaneita, nenucenost, neformální atmosféra a kolokviální výrazy. Tiskové konference Formule 1 se vyznačují vysokým stupněm odbornosti, ve vysoké rychlosti při nich zaznívají technické výrazy. Mimojazykové znalosti jsou nezbytné. Je potřeba, aby byl tlumočnický obeznámen s detailním průběhem a výsledkem závodu. Jak bylo zmíněno výše

u charakteristiky mediálního tlumočení, projevy bývají krátké a tlumočnick tak nemá prostor na to, aby si zvykl na akcent nebo způsob mluvy řečníka.

2.4. Kvalita a mediální tlumočení

Kvalitě tlumočení se ve výzkumu věnuje pozornost od osmdesátých let. Tento koncept zkoumala celá řada autorů, mezi nimi Ingrid Kurz, Hildegund Bühler nebo Barbara Moser-Mercer (Pöchhacker, 2016: 173 nn.). Giuliana Garzone (2002: 107) upozorňuje na to, že posuzování kvality tlumočnického výkonu je sice tématem, které se v odborné literatuře stále opakuje, ovšem definice samotného konceptu kvality je velmi obtížná. Sylvia Kalina (2002: 121) poukazuje na to, že hodnocení kvality je do určité míry subjektivní a intuitivní. Podle Giuliany Garzone (2002: 107) lze konstatovat obecný posun v hodnocení kvality od čistě lingvistických kritérií k tomu, že tlumočení je „komplexní interakční a komunikační událost“¹⁶, ve které hraje roli celá řada faktorů.

Potíž činí prchavost tlumočení, výkon se nedá zopakovat a mluvený projev nelze analyzovat v psané podobě. Henri Barik takto srovnával výchozí a cílový text, porovnával vynechávky, substituce nebo přidané informace (Kalina, 2002: 122). Garzone (2002: 107) však upozorňuje na to, že je tento postup metodologicky nejen nesprávný, ale také neefektivní. Panuje podle ní shoda na základních kritériích kvalitního výkonu, kterými jsou konzistence, přesnost nebo úspěšná komunikace, problémem je ale jejich nejasná definice (tamtéž). Podle Sylvii Kaliny (2002: 125) lze u tlumočnického výkonu hodnotit celou řadu měřitelných parametrů, které jsou provázané a podléhají požadavkům dané situace a daného kontextu. U sémantického obsahu se lze zaměřit na koherenci, úplnost, přesnost, jednoznačnost nebo jasnost. U lingvistické stránky je možné hodnotit například gramatickou správnost, srozumitelnost, styl nebo terminologii. U prezentace pak artikulaci, kvalitu hlasu nebo schopnost přednesu na veřejnosti. Mezi další aspekty patří jazykové a komunikační schopnosti, znalost tématu a příprava, schopnost týmové práce nebo profesní etika (tamtéž: 126).

Jedním z problémů při hodnocení kvality je fakt, že z kategorie mluvčí, klient, tlumočnick apod. má každý na kvalitu jiné nároky a jinou představu o ní (Garzone, 2002: 107).

¹⁶ V anglickém originále „complex interactional and communicative event“

Ze strany uživatelů tlumočení panuje shoda v tom, že obsah je důležitější než forma. Kalina (2002: 123) však upozorňuje na to, že příjemce může při poslechu cílového textu ekvivalenci mezi originálem a tlumočením zhodnotit jenom na základě kritérií jako je koherence nebo přesvědčivost. To jsou sice důležité faktory, ale nestačí pro širší zhodnocení kvality a posouzení vztahu mezi původním projevem a přetlumočením. Kalina (2006: 256) nabízí rozdělení tlumočnického procesu do čtyř kategorií, na základě nichž lze nahlížet na celý proces se všemi vlivy na něj.

První kategorie zahrnuje období před tlumočením (pre-process prerequisites) (Kalina, 2002: 126). Spadá sem příprava a úsilí na ni vynaložené, znalosti a dovednosti nebo spolupráce (Kalina, 2006: 257). Druhá kategorie (peri-process conditions) zahrnuje faktory důležité těsně před tlumočením nebo během něj. Patří sem pracovní jazyky, technické vybavení, složení týmu, délka trvání akce nebo dostupnost materiálů. Do třetí kategorie (in-process requirements) jsou zahrnuty faktory, které bezprostředně ovlivňují tlumočnický výkon. Spadá sem znalost a presupozice či prezentace výchozího textu. Poslední fáze (post-process efforts) nastává po samotném tlumočení a patří sem kontrola kvality, další vzdělávání a specializace nebo tvorba glosářů (Kalina, 2002: 126).

U profilu mediálního tlumočnicka bylo nastíněno, že pro toto povolání je zapotřebí někoho výjimečného z těch, kteří již výjimeční jsou. Nároky na kvalitu u mediálního tlumočení jsou skutečně vyšší než u jiných typů tlumočení, což prokázaly různé průzkumy (Kurz, 2012: 33). Ingrid Kurz se odvolává na slova dřívějšího šéfredaktora zpravodajství a publicistiky rakouské stanice ORF Horsta Friedricha Mayera, který se k tlumočení v médiích vyjádřil následovně:

Každý, kdo pro nás tlumočí naživo pořady, se musí vyjadřovat jasně a srozumitelně a mít hlas jako naši moderátoři, aby uspokojil přibližně dva miliony našich diváků. Máme velmi erudované a kritické publikum, které se vyjádří nepříznivě, pokud tlumočnickův hlas a jeho dikce nebudou odpovídat běžnému standardu našich reportérů a řečníků.¹⁷ (Mayer in Kurz, 1997: 203)

Z dotazování účastníků konference a pracovníků televize¹⁸ se ukázalo, že nároky u televizního tlumočení jsou skutečně vyšší. V průzkumu se hodnotila například kritéria jako plynulost, příjemný hlas, terminologie, gramatická správnost nebo schopnost hovořit bez přízvuku.

¹⁷ V anglickém originále: „Whoever interprets live programs for us must have the voice and clarity of a broadcaster to satisfy the approximately two million who are our public. We have a very knowledgeable and critical audience who will comment unfavorably if the interpreter’s voice and diction are not up to the usual standard of our reporters and speakers.“

¹⁸ V německém originále „TV-Verantwortliche“

Zaměstnanci televize schopnost mluvit bez přízvuku a příjemný hlas hodnotili jako mnohem důležitější kritéria než účastníci konference. U obou skupin byla shoda u kritérií jako logická souvislost, správná terminologie nebo smysluplné předání originálu. Úplnost pak byla pro televizní zaměstnance méně důležitá než pro účastníky konference (Kurz, 2012: 34n.).

Ingrid Kurz (tamtéž: 33) upozorňuje na to, že nároky na mediální tlumočení jsou vysoké, ale neodpovídají tomu podmínky, v nichž tlumočníci pracují. Tyto podmínky jim pak často neumožňují podat špičkový výkon. Podmínky pre-process až post-process, popsané výše, jsou mnohdy podprůměrné (tamtéž: 37).

Televizní diváci většinou nemají povědomí o tlumočení a těžkostech, kterým tlumočníci čelí. Očekávají, že tlumočení bude znít stejně jako přednes moderátorů a hlasatelů, kteří zprávy přednášejí z čtecího zařízení. Hezitage, přeroknutí, výplňková slova nebo opakování, jevy, které se typicky vyskytují ve spontánních projevech, jsou považovány za nevhodné (tamtéž). I když je tlumočení po obsahové stránce v pořádku, budou jej diváci vnímat negativně, pokud způsob vyjadřování nedostojí televizním standardům (tamtéž).

S kvalitou tlumočení a pracovními podmínkami souvisí také otázka stresu, o které bude pojednáno v následující podkapitole.

2.5 Stres a mediální tlumočení

Výzkum v oblasti tlumočení se věnuje také otázce stresu. AIIC zkoumala fyzické, fyziologické a psychické parametry u konferenčního tlumočení. Do průzkumu se zapojilo 826 členů AIIC a jeho součástí byly rozhovory s 33 tlumočnickými a také detailní dotazník. 607 respondentů uvedlo, že pociťují velkou únavu, vyčerpání a psychickou zátěž, což souvisí se špatnými podmínkami v kabinách nebo se stresem zapříčiněným výchozím projevem (Pöchhacker, 2016: 179). 45 % respondentů uvedlo, že více než 40 % stresu v jejich životě nějakým způsobem souvisí s prací. 20 % dotazovaných uvedlo, že je to dokonce přes 60 % (Kurz, 2002: 198).

Ingrid Kurz (tamtéž) uvádí, že výzkum stresu se většinou zabývá stresory, výkonem a měnicími se proměnnými. Mezi environmentální stresory patří například hluk, teplo, nedostatek spánku, mezi mentální stresory udržování pozornosti po dlouhou dobu a mezi sociální například změna

sociálního statusu. Měnící se proměnné zahrnují i osobnost jednotlivce, to znamená jeho sebedůvěru nebo to, jestli danou situaci bude hodnotit jako stresující, či nikoli.

Situace u mediálního tlumočení je odlišná od konferenčního prostředí. Pro mediální tlumočení jsou charakteristické horší pracovní podmínky v porovnání s jinými prostředími, ve kterých se běžně tlumočí. Ingrid Kurz dělí zdroje stresu u mediálního tlumočení do tří kategorií. První kategorií je fyzické prostředí, kdy tlumočnick většinou nemá k dispozici tlumočnickou kabinu, ale sedí v newsroomu nebo ve studiu, což s sebou nese různé rušivé akustické nebo vizuální podněty. Originální projev sleduje skrze monitor a nemá tak přímý výhled na řečníka. Mediální tlumočení představuje asymetrickou komunikaci, a tlumočnick tak nemá žádný kontakt s publikem nebo feedback. Druhou kategorií jsou pak pracovní faktory. Patří sem fakt, že tlumočnick ví o zakázce většinou krátce předem. Tlumočí se často v nezvyklou pracovní dobu nebo v noci. Samotné tlumočení trvá většinou velmi krátce a tlumočnick si tak nemůže zvyknout na eventuálně specifický způsob projevu řečníka. Třetí kategorie zahrnuje psychické a emocionální faktory. Patří sem třeba vědomí, že tlumočnicka poslouchají tisíce až miliony lidí nebo že v případě špatného výkonu tlumočnicka novináři kriticky zhodnotí (tamtéž: 196 n.). Všechny tyto skutečnosti byly již blíže popsány v souvislosti s pracovními podmínkami.

Kurz (tamtéž: 199) zmiňuje práci své studentky, která porovnávala stres u jedné tlumočnice během konferenčního a živého mediálního tlumočení. Míru stresu hodnotila na základě tepové frekvence a hladiny kožní vodivosti. Když je člověk ve stresu, více se potí, což má za následek snížení elektrické rezistence kůže a zvýšení kožní vodivosti. Měření se uskutečnilo v červnu 1999, a to během pětidenní lékařské konference a živého televizního přenosu svatby prince Edwarda ve Velké Británii. Celková doba měření a intervaly měření nebyly v obou případech stejné, takže grafy nelze přímo srovnávat. Během lékařské konference byl puls tlumočnice vždy pod 80 tepů za minutu, u mediálního tlumočení konstantně nad 80 tepy za minutu. Vodivost kůže se na lékařské konferenci měnila málo, od 0.9 do 1.2, u televizního tlumočení byl zprvu rychlý nárůst z 1.1 na 3.4, ačkoli tlumočnice zpočátku nepracovala a pouze čekala. U televizního tlumočení tak lze konstatovat vyšší fyziologický stres (tamtéž: 200). Jedná se o první pokus v této oblasti, ale nepochybně lze subjektivní vnímání stresu při mediálním tlumočení objektivně potvrdit fyziologickým měřením (tamtéž: 202).

3. METODOLOGIE

3.1 Cíl výzkumu a výzkumná metoda

Cílem výzkumu je zmapovat oblast a specifika televizního a rozhlasového tlumočení v Česku. Z důvodu rozsahu této závěrečné práce je bádání omezeno na tlumočení v České televizi a Českém rozhlase, a to z toho důvodu, že právě ve veřejnoprávních médiích se v tuzemsku tlumočí nejčastěji. Tlumočení v médiích se věnují především autoři v Rakousku, Japonsku či Itálii, ale v Česku toto téma dosud není autory příliš prozkoumané.

Diplomová práce si původně předsevzala, analyzovat rovněž reakce diváků na tlumočené projevy, avšak od tohoto záměru bylo upuštěno. Důvodem je metodologická náročnost výzkumu a problematické stanovení „průměrného tlumočnického výkonu“, který by měli diváci posuzovat a na který by měli reagovat. Otázka kvality je v tlumočnickém výzkumu stále aktuální a dosud neexistují zcela jednoznačná kritéria pro její stanovení. Dalším důvodem je etická stránka, kdy by takovéto hodnocení diváky vyžadovalo souhlas daného tlumočnicka. V případě, že by byly zvoleny dva příklady tlumočených projevů pro porovnání, přičemž jeden výkon by byl lepší a druhý horší, lze těžko předpokládat získání souhlasu tlumočnicka, jehož výkon by v konkrétním případě byl horší, pro analýzu jeho výkonu ze strany publika.

Jedná se o explorativní výzkum, jehož cílem je seznámit se se základními fakty a prostředím, zodpovědět otázky typu „co“ a „jak“, získat obecný obraz o podmínkách a formulovat otázky pro další výzkum (Hale, Napier, 2013: 11 n.). Předmětem bádání není otestovat žádnou konkrétní hypotézu.

Práce si stanovuje následující výzkumné otázky:

1. V jakých pořadech se v České televizi a v Českém rozhlase pravidelně tlumočí a co je pro ně charakteristické?
2. Jaké jsou typy tlumočených projevů?
3. Jaké mají tlumočníci při tlumočení v médiích podmínky a co je pro tento typ tlumočení specifické?

Z tohoto důvodu se jako nejvhodnější jevila kvalitativní metoda a polostrukturovaný rozhovor s tlumočníky, kteří v médiích pravidelně tlumočí. Jak již bylo zmíněno výše, mediálnímu tlumočení se věnují odborníci ze zahraničí, avšak o česky psané prameny se v tomto ohledu

nelze opřít a rozhovory byly tak jediným zdrojem, jak potřebné informace získat. Polostrukturovaný rozhovor je blíže popsán v následující podkapitole. Nabízela by se i metoda observace, kterou je možné doporučit pro další výzkum na tomto poli. Tato metoda by vyžadovala nejen souhlas samotných tlumočnicků, ale i pracovníků médií. Observace by však pro tlumočnicka znamenala další stres. Použití této metody se jeví jako složitější i z logistických důvodů, jelikož tlumočení v médiích je zpravidla objednáváno v krátkém časovém horizontu před samotnou akcí.

3.2 Polostrukturovaný rozhovor

3.2.1 Charakteristika polostrukturovaného rozhovoru

Jako metodologický nástroj byl zvolen polostrukturovaný rozhovor, který je u rozhovorů nejrozšířenější metodou. Jedná se o mezičlánek mezi rozhovorem strukturovaným a nestrukturovaným. Je pro něj typické vytvoření určitého schématu a jádra. Stanoví se okruhy otázek a témata, která je během rozhovoru nezbytné probrat. Během samotného rozhovoru však může ve znění otázek dojít k drobným změnám oproti plánu a pořadí otázek lze podle aktuální situace zaměňovat, a tím interview co nejvíce vytěžit (Miovský, 2006: 159 nn.).

Pro tento typ rozhovorů jsou charakteristické doplňující otázky a témata a také možnost, jít u konkrétního tématu více do hloubky. Doplňující otázkami si tazatel ověřuje, zdali odpověď respondenta správně pochopil a zasazuje si odpovědi do kontextu. U polostrukturovaného rozhovoru hrozí, že tazatel neudrží strukturu a doplňujícími otázkami se odpovědi respondenta budou příliš tříštit, popřípadě se tím získají informace, které nejsou pro výzkum relevantní. To lze ale ošetřit tím, že například jedna část rozhovoru bude mít větší a druhá menší strukturu. Jinak však polostrukturované rozhovory příliš nevýhod nemají (tamtéž).

3.2.2 Okruh otázek

Hendl (1999: 106) ve své publikaci zmiňuje a stručně popisuje dělení otázek podle Pattona. Otázky můžeme rozdělit do šesti kategorií. Jsou to otázky:

- vztahující se ke zkušenostem nebo chování
- vztahující se k názorům
- vztahující se k pocitům
- vztahující se ke znalostem
- vztahující se ke vnímání

- demografické a kontextové

V rozhovoru byly v největší míře použity otázky vztahující se ke zkušenostem (např. *Stalo se i Vám někdy, že Vás kamera zabírala?*). Dále zazněly dotazy na názory (např. *Myslíte si, že je lepší, aby jeden tlumočnick měl těch dvacet třicet minut, a pak jste se prostrídali?*). Položeny byly ale i otázky na pocity (např. *Máte i Vy osobně pocit, že Vás tlumočení pro média stresuje více než konferenční tlumočení, nebo ani ne?*) a demografické/kontextové (např. *Pracujete s němčinou a angličtinou?*).

Během rozhovoru byly všem respondentům položeny dvě stejné otázky:

1. Co pro Vás znamená tlumočení pro média a kde vidíte hlavní rozdíl oproti konferenčnímu tlumočení?
2. Představuje pro Vás mediální tlumočení oproti jiným typům tlumočení větší stres? (Znění druhé otázky se u jednotlivých respondentů trochu lišilo, obsah byl však stejný.)

Cílem stejných otázek bylo porovnat subjektivní vnímání mediálního tlumočení jakožto specifického typu tlumočení u všech respondentů, a to, zdali se u tlumočnicků oproti jiným tlumočeným akcím mění pocíťovaný stres.

Po předchozí rešerši tlumočených pořadů následovalo sestavení otázek. Otázky se týkaly konkrétních vybraných tlumočených pořadů, přičemž se okruh vybraných otázek u každého respondenta trochu lišil. Bylo to dáno tím, že respondenti mají částečně zkušenost s tlumočením stejných mediálních pořadů, ale každý zároveň tlumočil i pořady, ve kterých ostatní nepůsobí nebo se kterými se neseťkali. Zároveň rozhovory neprobíhaly ve stejný den a otázky pro dalšího respondenta byly modifikovány s ohledem na již zodpovězené dotazy u respondenta předchozího, aby se rozhovory příliš nepřekrývaly a byly získány nové informace.

Mezi hlavní témata rozhovorů patřily konkrétní tlumočené pořady a zkušenost s nimi, typy tlumočení v médiích (simultánní, konsektivní apod.), typy tlumočených projevů (např. státnický projev, předvolební debata), pracovní podmínky a zázemí (např. výhled na řečníka), příprava a materiály nebo stres. Při žádosti o rozhovor byli respondenti stručně seznámeni s tématy, která při rozhovoru zazní.

3.2.3 Respondenti

Rozhovor byl uskutečněn celkem se sedmi respondenty. S poskytnutím rozhovoru souhlasil Mgr. Martin Nejedlý, který od roku 2017 působí na pozici interního tlumočnicka programu ČT24. Pro Českou televizi však předtím jako externista ve značném rozsahu intenzivně tlumočil již od roku 2007, a disponuje tak bohatou praxí s nejrůznějšími tlumočnickými situacemi, které vznikají při živém vysílání, stejně jako s četnými formáty a rozsahy tlumočených pořadů. Pohled interního tlumočnicka České televize lze srovnat s pohledem tlumočnicků – freelancerů. Mgr. Martin Nejedlý doporučil dva své kolegy, již mu jsou inspirací a vzorem, a to Alenu Hanusovou a Milana Dvořáka, kteří mají kromě jiného zkušenosti s tlumočením výjimečných či katastrofických událostí, které jsou také složkou tlumočnické práce v médiích.

I další respondenti jsou velmi zkušení a mají mnohaletou praxi v oblasti televizního i rozhlasového tlumočení nejrůznějších programů a formátů. Tři z respondentů – Mgr. Kateřina Ešnerová, Mgr. Kateřina Sitařová a Mgr. Daniel Dolenský – působí jako vyučující na Ústavu translatologie na Filozofické fakultě UK a vedou tlumočnické semináře pro studenty především navazujícího magisterského studia. Mgr. Daniel Dolenský a Mgr. Kateřina Sitařová kromě jiných předmětů vyučují povinně volitelný seminář *Tlumočení pro média*, který mohou absolvovat studenti navazujícího magisterského studia poté, co získají základy simultánního tlumočení. Cílem tohoto předmětu je, se v rámci semináře s tímto specifickým typem tlumočení seznámit a osvojit si potřebné návyky a techniky. Mgr. Kateřina Ešnerová a Mgr. Daniel Dolenský mj. působí v pořadu *Hyde Park Civilizace*, který se snaží divákům atraktivním způsobem přiblížit vědu. Sedmým respondentem je Mgr. Karel Janů, který absolvoval Ústav translatologie a kromě rozhlasové práce se věnuje sportovnímu tlumočení a komentování a přinesl tak pohled z této oblasti.

Šest ze sedmi oslovených tlumočnicků pracuje pro média v jazykové kombinaci s angličtinou, Mgr. Kateřina Sitařová tlumočí v kombinaci s angličtinou pro média pouze výjimečně. Mezi další pracovní jazyky respondentů patří francouzština, ruština a němčina, v rozhovorech tak je pokryto jazyků více. Oslovení tlumočnicki pokrývají nejen široký záběr jazyků, ale i témat a programů.

Vyučující na Ústavu translatologie byli s prosbou o rozhovor osloveni přímo a poté poskytli kontakt na své další kolegy. Na tomto místě je potřeba uvést, že všichni oslovení tlumočnicki byli velmi ochotní a vstřícní a patří jim velké poděkování.

Respondentům byl předložen informovaný souhlas, ve kterém byli seznámeni s účelem výzkumu. V informovaném souhlasu konkrétně zaškrtnuli možnost ano/ne u tří kategorií, a to: zdali souhlasí s poskytnutím a nahráním rozhovoru; použitím autorizovaného přepisu rozhovoru v příloze diplomové práce; uvedením svého jména v diplomové práci. Pokud některý z tlumočnicků zmínil konkrétní jméno svého kolegy nebo své kolegyně, se kterými byl rovněž veden rozhovor, byli tito prostřednictvím e-mailu dotázáni, zdali na ně mohou ostatní respondenti jmenovitě odkazovat. Všichni tlumočníci prostřednictvím e-mailu poskytli souhlas s citací svých výroků v textu diplomové práce. Pokud si to respondenti vyžádali, byly jim samozřejmě konkrétní citované pasáže poslány ke zhlédnutí a odsouhlasení před odevzdáním práce. Vzor informovaného souhlasu je součástí přílohy této práce.

3.2.4 Průběh rozhovoru

Průběh rozhovoru by se měl řídit určitými zásadami. Efektivní techniky vedení rozhovoru znamenají, že tazatel více poslouchá a méně mluví, navazuje na to, co mu respondent odpověděl, doptává se, pokud odpovědi nerozumí a vyvaruje se návodných otázek (Hale, Napier, 2013: 99). Tazatel by měl klást vždy pouze jednu jasně formulovanou otázku, přičemž otázky by měly být otevřené. Samozřejmostí je pak to, že tazatel respondentovi pozorně naslouchá (Hendl, 1999: 110).

Jak se své knize uvádějí Hale a Napier (2013: 98), délka rozhovoru se odvíjí od probíraného tématu. Zmiňují Seidmana a jeho doporučení na rozhovory v délce devadesáti minut, ony samy však za optimální považují rozmezí třiceti a čtyřiceti minut, protože při delším rozhovoru již může začít upadat zájem respondenta.

Při přípravě rozhovoru se délka třiceti až pětadvaceti minut jevila jako ideální a respondentům byla tato časová náročnost před rozhovorem avizována. Délka rozhovoru se však v reálné situaci odlišovala, a to v závislosti na probíraných tématech, doplňujících otázkách a také v závislosti na časových možnostech respondentů. Nejkratší rozhovor trval čtyřadvacet minut, nejdelší pak jednu hodinu a dvacet minut. Dva z rozhovorů se uskutečnily v červnu 2019, dva v září 2019 a tři v prosinci 2019. Šest z rozhovorů bylo nahráno v Praze a jeden ve Středočeském kraji. Rozhovory byly až na jeden případ uskutečněny s tlumočnickými individuálně. V jednom případě dva respondenti přímo sami navrhli společnou schůzku. Oba tlumočníci na sebe reagovali a vzájemně se doplňovali, což přineslo nové doplňující otázky a rozhovor byl interaktivnější. Rozhovory byly se svolením respondentů nahrávány pro jistotu na dvě zařízení.

Jak již bylo zmíněno výše u charakteristiky polostrukturovaného rozhovoru, připravené pořadí otázek se na základě odpovědí respondentů v průběhu rozhovoru měnilo. Během interview přibýly další doplňující otázky, které aktuálně reagovaly na informace od respondentů, případně byly položeny pro lepší pochopení situace. Přesto však bylo plánované tematické jádro zachováno.

3.2.5 Transkripce

Po uskutečnění rozhovoru nastává další fáze, a to transkripce. Transkripce může být doslovná, komentovaná, může se jednat o shrnující nebo selektivní protokol (Hendl, 1999: 152 nn.). Pro účely této práce byla zvolena transkripce doslovná. Text se obvykle přepisuje do spisovného jazyka, nikoli dialektem, dochází k opravě chyb ve větné skladbě a úpravě stylu. Tyto úpravy se provádějí především tehdy, pokud se výzkum soustředí hlavně na obsah a respondent vystupuje jako odborník (tamtéž: 152). Na rozdíl od komentované transkripce nejsou přepsány pauzy, smích nebo zdůraznění, jelikož tyto zvukové prostředky nejsou v tomto případě předmětem zkoumání.

Rozhovor byl nejprve přepsán doslovně, následně byly nespisovné koncovky upraveny do spisovné podoby a došlo k vymazání výplňkových slov. Pro lepší orientaci byla dlouhá souvětí rozdělena do kratších úseků a upraven slovosled vět. V několika málo případech došlo k přesunutí otázky v rámci rozhovoru, a to z důvodu lepší přehlednosti. Při rozhovoru respondent například doplnil téma, které zaznělo na začátku, a je vhodné, aby tyto logické celky byly ve stejné části.

Přepisy rozhovorů byly respondentům odeslány k přečtení, vyjádření a případným úpravám. Následné autorizované verze rozhovorů jsou s laskavým svolením respondentů uvedeny v přílohách diplomové práce.

3.3 Práce s archivními materiály

Kateřina Středová (2018: 93) upozorňuje na kritický obrat v 90. letech 20. století, který badatele v oblasti translologie přivedl k tomu, aby se ve svém výzkumu zabývali také sociologickým a kulturním kontextem, ve kterém překlady vznikaly a aby analyzovali jejich vliv na kulturu. Výzkumné materiály pomáhají zasadit dílo do doby jeho vzniku a lze je dělit na publikované texty a archivní prameny. Mezi publikované texty patří různé verze překladů daného autora,

informace o autorovi, předmluva nebo poznámky překladatele a další (tamtéž: 94). Archivy lze dělit na soukromé a veřejné. Mezi soukromé archivy patří například archivy různých nakladatelství a divadel, ale také archivy po zesnulých, které bývají spravovány rodinnými příslušníky. Veřejné archivy lze dělit na Národní archiv, zemské či oblastí archivy, Archiv bezpečnostních složek a archivy specializované (tamtéž: 95). Diplomová práce čerpá informace nejen z rozhovorů s jednotlivými respondenty, ale také z audioarchivu Českého rozhlasu, videoarchivu České televize, které lze zařadit mezi archivy veřejné, a dále z webových stránek obou veřejnoprávních médií. Informace k jednotlivým pořadům, jejich charakteristika a časové zařazení do programu byly čerpány z webových stránek ČT a ČRo. V archivech pak bylo možné přehrát vybrané díly, ve kterých se tlumočilo. Na základě přehrání vybraného dílu bylo možné konstatovat, zdali se tlumočilo po celou dobu, nebo pouze část pořadu, jaký typ tlumočení byl zvolen, jakým směrem tlumočení probíhalo a zdali tlumočil muž, či žena.

4. TLUMOČENÍ PRO MÉDIA V ČESKU

4.1 Nástin situace

Česká média přinášejí nejen domácí obsahy, ale informují také o dění v zahraničí. Informace o dění v zahraničí získávají mj. od renomovaných zpravodajských agentur, se kterými mají uzavřené smlouvy o spolupráci. Na mnoha místech mají média své zahraniční korespondenty a redaktory, kteří informují o situaci na místě, popřípadě zjišťují detaily. S těmito pracovníky se média ve vysílání často naživo spojí, aby divákům přinesla aktuální informace.

Další variantou při práci se zahraničním tématem je převzetí krátké části cizojazyčného projevu, který se v televizi opatří českými titulky. Následně se tento úsek cizojazyčného projevu vysílá v původním znění a český divák si může titulky přečíst. Popřípadě je cizojazyčný projev „předabován“ redaktorem do češtiny, přičemž na začátku a většinou i na konci je možné v podkresu slyšet původní projev v cizím jazyce. Tento postup se využívá u krátkých úryvků v délce několika vět. Tímto druhým způsobem se velmi často postupuje i v Českém rozhlase.

V případě delších a významných zahraničních projevů, debat nebo tiskových konferencí Česká televize projevy vysílá živě se simultánním tlumočením do češtiny, jedná se o tzv. remote interpreting, tedy tlumočení na dálku, kdy se tlumočník nachází na jiném místě než řečník a publikum. Tlumočí se také v případě, že je do studia pozván host ze zahraničí. Jedná se nejen o politická a ekonomická, ale také o vědecká nebo sportovní témata. Tlumočí se pravidelně v několika pořadech nebo v rámci zpravodajského proudu na ČT 24.

(...) v České televizi se často jedná o takzvané remote interpreting. To znamená, že jste úplně odděleni od dění prostorově, odehrává se to třeba v Berlíně a vy sedíte ve studiu v Praze. A někdy dokonce i remote časově, protože je to nějaká věc ze záznamu, kterou najednou Česká televize koupila a teď ji pouští. Navíc je tam problém, že se často jedná, pokud je to záznam, o sestřih pořadu. Takže jsou z projevu vystříhány všechny pauzy, které je možné při simultánním tlumočení použít jako hezitace řečníka a podobně, které simultánní tlumočnick může využít k tomu, aby dohnal tempo. Co se týče setkání s hosty, naopak se ale v České televizi klidně může stát, že máte před rozhovorem možnost se v takzvané místnosti pro hosty setkat s hostem moderátora, který potom sice odejde do studia a vy už s ním kontakt nemáte, ale předem máte možnost se moderátora zeptat, o co půjde, a slyšet hosta naživo, jak mluví (...)
(Sitařová, 2019)

V Českém rozhlasu se většinou se jedná o interview s hostem ve studiu, v rozhlasu byla ale tlumočena i například americká předvolební debata. Detailně bude o pořadech a typu tlumočení pojednáno v kapitolách věnujících se ČT a ČRo.

V současné době se vzhledem ke geopolitické situaci v médiích lze setkat nejčastěji s tlumočením z/do angličtiny, z/do ostatních jazyků se ale také tlumočí. V práci budou zmíněny příklady tlumočení z němčiny, francouzštiny, ruštiny i španělštiny.

Co se typu tlumočení týká, v České televizi se tlumočí převážně simultánně a do českého znakového jazyka. V Českém rozhlasu se lze podle odpovědí respondentů setkat vedle simultánního tlumočení i s konsektivním tlumočením nebo šušotáží.

Na soukromých televizních stanicích se s tlumočením pracuje daleko méně. Respondenti například zmínili dřívější zkušenost se simultánním tlumočením tiskových konferencí po závodech Formule 1 či Moto GP v televizi Prima s tím, že později tento typ pořadů přebraly různé nově vzniklé sportovní stanice. U soukromých televizních stanic zmínili občasné tlumočení politických námětů či například pohotovost a nasazení při válce v Zálivu na televizní stanici Nova. Jiní oslovení tlumočníci u těchto stanic zmínili tlumočení pouze pro interní potřeby. U soukromých rozhlasových stanic nebyly dohledány žádné pravidelně tlumočené pořady, proto se tato diplomová práce omezuje pouze na česká veřejnoprávní média. O tlumočení pro Českou televizi bude blíže pojednáno v kapitole 5, o tlumočení pro Český rozhlas pak v kapitole 6.

Výjimkou je Eurosport, o kterém bude ve stručnosti pojednáno níže, jelikož mu není věnována samostatná kapitola. Stejně tak bude ve stručnosti zmíněno sportovní tlumočení na ČT.

4.2 Sportovní tlumočení

Specifickou podkategorií mediálního tlumočení je tlumočení sportovních přenosů či tiskových konferencí po sportovních událostech. S tímto typem tlumočení je možné se setkat například v České televizi nebo v televizní síti Eurosport.

V České televizi probíhá sportovní tlumočení ve sportovních zprávách. Bohužel se v archivu nepodařilo dohledat díly tohoto pořadu, proto je odkazováno pouze na zdroj z rozhovoru.

Jediné tlumočení je ve sportovních zprávách, které jsou jednou denně prodloužené. Ještě k tomu se většinou předtáčí, nejde to naživo. Několikrát to běželo naživo, ale většinou si to točí dopředu. Je to rozhovor dvou lidí ve studiu u mikrofonu na kameru. Tento měsíc jsem tam byl, protože je tu cyklista, Jihoafričan, který vyhrál etapu na Tour de France a teď jel závod v Čechách. (Janů, 2019)

Se zahraničními hosty je možné se vzácně setkat na ČT Sport v pořadu *Téma pro hosty ČT Sport*. Tento pořad je do programu zařazován většinou v úterý odpoledne nebo navečer, konkrétní čas se však každý týden trochu liší. Jedná se přibližně o patnáctiminutový diskusní pořad. Moderátor vede interview s jedním hostem, popřípadě se dvěma, a to většinou v televizním studiu. Občas v pořadu vystupují i hosté ze zahraničí, s nimiž se rozhovor odehrává většinou mimo studio, například s Usainem Bolt 27. června 2017 v Ostravě.¹⁹

30. října 2018 byli hosty tohoto pořadu dva parkuroví jezdci, Peder Fredricson a Jessica Kürten. Moderátor hosty představil divákům v češtině, následně s nimi hovořil anglicky. V pravém dolním rámečku bylo možné vidět tlumočení do českého znakového jazyka, které je běžnou součástí tohoto pořadu. Všichni tři účastníci rozhovoru byli následně přemluveni do češtiny, muži mužskými hlasy, žena ženským hlasem. Nejednalo se o klasické tlumočení. Poznat to lze na tom, že i po skončení české verze stále ještě mluví zahraniční host a říká informace, které už v češtině zazněly.²⁰

Jako poslední příklad lze uvést díl z 22. října 2019, ve kterém moderátor vedl rozhovor s britským golfistou Nickem Faldou. Rozhovor probíhal ve venkovním prostředí na golfovém hřišti. Host byl představen v češtině a rozhovor byl následně veden v angličtině a tlumočen do českého znakového jazyka. Oba účastníci rozhovoru, moderátor i host, byli do češtiny

¹⁹ Usain Bolt. *Téma pro hosty ČT Sport*. *Česká televize* [online]. 27. 6. 2017 [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10127554193-tema-pro-hosty-ct-sport/417232400230001/>

²⁰ Parkurové skákání. *Téma pro hosty ČT Sport*. *Česká televize* [online]. 30. 10. 2018 [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10127554193-tema-pro-hosty-ct-sport/218471290230018/>

namluveni jedním hlasem. Na základě poslechu úryvku nelze s jistotou říci, zdali se jednalo o tlumočení, tlumočení s přípravou nebo „předabování“ do češtiny.²¹

Jak již bylo zmíněno výše, tlumočení sportovních událostí probíhá i na televizní síti Eurosport. Vysílání televizní sítě Eurosport, nyní součásti Discovery Communications, bylo zahájeno v roce 1989, běží již tedy třicet let.²² Eurosport nabízí sportovní přenosy a studia s odborníky a provozuje také online webovou stránku se sportovním zpravodajstvím.²³ Ve vysílání se věnuje například tenisu, cyklistice, atletice, lyžování, motorsportu a dalším. V současné době má Discovery Communications ve smlouvě s Mezinárodním olympijským výborem garantovaná vysílací práva na vysílání Olympijských her mezi lety 2018 až 2024 pro Evropu.²⁴

Dva z respondentů mají zkušenost s tlumočením pro Eurosport, kde začínali jako studenti na fakultě. Několik dvojic – vždy kluk a dívka – tlumočilo bývalé profesionální tenisty a nyní komentátory Matse Wilandera a Barbaru Schettovou, kteří rozebírají tenisové zápasy daného dne. Komentátor měl na starost souhrn zápasů daného dne, studenti pak tlumočili rozhovory.

Na Eurosportu se tedy dodnes vysílá studio s experty po tenisových zápasech, kterému se i nadále věnuje jeden z respondentů, přičemž v rozhovorech tlumočí jak otázky, tak odpovědi. Někdy je k dispozici přepis rozhovoru do angličtiny, jelikož se rozhovor vysílá třeba se zpožděním. Přepis také pomáhá, pokud původní rozhovor není v angličtině, i tak ale má tlumočnický ucha k dispozici hlas britského komentátora. Na Eurosportu se tlumočí dále u snookeru, jinak tam příliš prostoru pro tlumočení není.

4.3 Pohled na mediální tlumočení očima respondentů

Všem sedmi respondentům byly na úvod položeny dvě shodné otázky. Jedna z nich se týkala vnímání mediálního tlumočení jakožto specifického žánru, tedy co pro respondenty tlumočení pro média znamená oproti například konferenčnímu tlumočení. Druhá otázka se týkala stresu. Cílem bylo zjistit, zdali tlumočníci pociťují při tomto typu tlumočení větší stres než na jiných

²¹ Nick Faldo. Téma pro hosty ČT Sport. *Česká televize* [online]. 22. 10. 2019 [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10127554193-tema-pro-hosty-ct-sport/219471290230043/>

²² Eurosport. Our history. *Eurosport* [online]. [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://corporate.eurosport.com/page/our-history>

²³ Eurosport. About Eurosport. *Eurosport* [online]. [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://corporate.eurosport.com/page/about-eurosport>

²⁴ Eurosport. Home of the Olympics. *Eurosport* [online]. [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://corporate.eurosport.com/page/home-of-the-olympics>

tlumočených akcích. Obě otázky spolu úzce souvisí, proto budou odpovědi na obě otázky níže přiblíženy dohromady. Jedná se o vzorek sedmi respondentů a do budoucna by proto bylo zajímavé se na vnímání stresu nebo mediálního tlumočení jakožto specifického žánru zeptat i dalších tlumočnicků. Přesto však i tento vzorek odpovědí umožňuje základní nastínění problematiky.

Mezi odpověďmi na specifičnost mediálního tlumočení zaznělo, že se jedná o prestižní i adrenalinovou záležitost, eventuálně o zpestření běžné tlumočnické praxe.

(...) Většinou je to zpestření mé tlumočnické praxe, protože se často jedná o setkání se zajímavými osobnostmi, a to zejména, když tlumočím pro rozhlas. A zpestření také, co se techniky týče, protože tlumočení zejména pro televizi v jejích podmínkách, kdy často nevidíte obraz a kdy ty technické podmínky velmi často nejsou úplně ideální, je adrenalinová výzva. Řekla bych, že je to tak trochu tlumočnický bungee jumping. (Sitařová, 2019)

Tlumočení pro média pro mě asi nejvíc znamená určité osobní naplnění, protože už instinktivně na Útrl jsem si dokázal představit, že bych v nich jednou chtěl působit. Je to velice zajímavá a různorodá práce v kolektivu profesionálů. Tento kolektiv je živý a rozmanitý. (Nejedlý, 2019)

(...) V každém případě je tlumočení pro média rozhodně prestižní záležitost a je to jedna z mála tlumočnických situací, kdy si opravdu většina lidí, kteří to poslouchají, uvědomuje, že je to tlumočnická a nikoli originální (...) V tom je to exponovanější (...) (Ešnerová, 2019)

Tlumočnický je svým způsobem dost veřejně exponován a může si udělat dobré jméno, nebo si jej naopak velmi rychle zkažit.

Je to šance udělat si velmi dobré jméno, nebo si jméno zkažit, když to zrovna nevyjde. Při tlumočení v médiích to má také tlumočnický často mnohem těžší v tom, že se o tlumočení dozví na poslední chvíli, nastoupit musí v řádu hodiny, někdy dokonce minut, takže nemá čas na přípravu, a to je pro něj samozřejmě další přidáný stres (...) (Ešnerová, 2019)

Občas jsem si říkal, že je to vlastně taková neplacená reklama, protože někdy dávají titulky „simultánně tlumočí ten a ten.“ Na druhé straně, kdyby to člověk samozřejmě hodně, jak se říká, pokaňhal, tak si udělá zápornou reklamu. A co se týče odlišnosti od konferenčního tlumočení – je to potíž, protože tady nás samozřejmě obvykle povolají den předem. A ty náměty jsou všemožné. (Dvořák, 2019)

Mezi odpověďmi zazněla i různorodost témat, kterou potvrdilo více respondentů.

Hlavní rozdíl oproti konferenčnímu tlumočení spatřuji v tom, že některý den musíte skutečně tlumočit i několik dosti odlišných témat. (Nejedlý, 2019)

Mezi další charakteristické znaky tlumočení v médiích, které vyplynuly z rozhovorů s respondenty, patří udržování krátkého časového posuvu především u tlumočení debat či rozhovorů, aby bylo patrné, který z účastníků právě mluví. Zmíněno to bude dále například u předvolební debaty v USA.

V médiích se člověk snaží, ať už vědomky nebo nevědomky, nechávat si mnohem menší odstup od původního řečníka. Je to mnohem přátelštější vůči posluchači, divákovi a ve formátu rozhovoru Událostí, komentářů je velká výhoda, když to člověk zvládá (...) Tady se hodí držet se řečníka co nejbliže, protože pak je ten produkt lepší. Je lepší pro diváka i pro člověka, který je partnerem v rozhovoru. (Janů, 2019)

V rozhovorech se objevilo také téma střídání tlumočnické dvojice. Tlumočené pořady bývají oproti konferencím kratší a nabízí se tak častější střídání. Střídání vyplývá i z logických celků, kdy se například ukončí jeden segment nebo prostřídají řečníci.

(...) Je to takové psychologické, aby nikdo neměl pocit, že se na něj nedostalo. Byli bychom určitě schopni tlumočit déle. Navíc pořady se docela často dělí do nějakých přirozených celků. Dá se zhruba oddělit ta čtvrt hodina. Víc to vyplyne ze situace. Celkově je to mnohem obsahově nahuštěnější než konference, které bývají rozvleklé. Na konferenci máte řečníka, který má příspěvek na dvacet minut a tady je to polovina pořadu. Například na takovém státním pohřbu mluví jeden řečník asi deset minut, další pak také deset minut. Je logické se prostřídát po těch deseti minutách, když už tam ta mezera je. Logické úseky tam prostě bývají kratší. (Dolenský, 2019)

Pokud je tlumočeno více řečníků, kteří hovoří různými jazyky, nabízí se také střídání na jazykovém principu.

(...) Celý den tam byly průběžné vstupy. Kolegyně byla víc angličtinářka a méně němčinářka, já více němčinářka a méně angličtinářka, takže jsme se střídaly víceméně na jazykovém principu. (Sitařová, 2019)

Respondenti dále zmiňovali důraz na dobrou strukturovanost a plynulost projevu, tak, aby poslech tlumočení byl pro diváka co nejkomfortnější. Odpovídali i na otázku, zdali mají zkušenost se situací, kdy by najednou měli přebrat roli komentátora, popřípadě tlumočený projev pouze shrnout. Z odpovědí vyplynulo, že s tím zkušenost buď nemají, nebo že k tomu došlo pouze jednou, když byli explicitně vyzváni, aby kvůli nedostatku času zahraniční projev pouze shrnuli. Jeden z respondentů se zabývá sportovním tlumočením i komentováním sportu, takže v průběhu komentování pak může nastat krátký tlumočnický blok.

V rozhovorech zaznělo také objednávání tlumočení v krátkém časovém horizontu před plánovaným vysíláním, s čímž souvisí méně času na přípravu k tématu, což může způsobovat další stres.

Je to výrazně méně času dopředu. Výrazně kratší dobu před akcí se dozvíte, že akce bude (...) Co se týče tlumočení pro média, musíte být velmi flexibilní. Rozhlas ví zhruba tak čtrnáct dní nebo týden dopředu, kdo bude jejich hostem. Česká televize o tom často rozhodne ráno (...) (Sitařová, 2019)

V otázce stresu lze respondenty rozdělit do dvou skupin. Pro pět z respondentů mediální tlumočení skutečně představuje větší stres než jiné typy tlumočení, jak popisují teoretici. Dva z respondentů tlumočení pro média za stresující nepovažují.

Většina z respondentů tedy pocituje větší stres než v jiných případech. Mezi důvody patří specifické pracovní podmínky v médiích, vysoké nároky na mediální tlumočení, fakt, že vysílání může poslouchat mnoho lidí a na obrazovce se často ukáže jméno tlumočnicka, který daný projev tlumočí a další.

Ano, je to samozřejmě stres. To je dáno těmi podmínkami, tím, že na krátké tlumočnické vstupy je tam většinou tlumočnick sám, takže si musí se vším sám poradit. Taky je tam v prostředí, které není úplně typicky tlumočnické (...) No a pak samozřejmě to, že vím, že mě v ten moment může poslouchat spousta lidí a vědí, že teď to tlumočím právě já, to samozřejmě stres přidává. Člověk si může udělat super jméno, nebo si může v řádu dvou minut zkazit pověst. Takže ano, je to rozhodně stresovější. (Ešnerová, 2019)

Rozhodně je to větší stres, už jenom kvůli tomu, že minimálně v nadpoloviční většině případů se na tlumočení vlastně nemůžete ani připravit. Nevíte, co bude následovat (...) cokoliv řeknete, nejenže se okamžitě šíří, ale je to také archivováno a když je potřeba, dá se k tomu v dnešní době vrátit. Pořizují se z toho i sekvence do následných pořadů. (Nejedlý, 2019)

(...) Nedělám si iluze, že v danou chvíli sedí před televizní obrazovkou miliony lidí, ale stres je to právě proto, že pokud se přece jenom tlumočnick opravdu hodně sekne, tak to slyší více lidí než na konferenci. Na konferenci také mnohem méně záleží na té zvukové části. Víím, že v televizi je do jisté míry kladně hodnoceno, i když třeba tlumočnick udělá chybu, tak když to dobře zní, když je to řečeno příjemným hlasem, bez škobrtání, bez přeríkání a tak dále (...) Kromě toho, že se člověk snaží, aby rozuměl všemu, co říká mluvčí, a ještě to stihl všechno přeložit, tak to ještě musí říkat lahodně. (Hanusová, 2019)

Jedna z respondentek v této otázce odlišuje Českou televizi a Český rozhlas a zmiňuje, že v Českém rozhlasu je člověk více v kontaktu s účastníky rozhovoru, což pomáhá stres redukovat.

Myslím si, že simultánní tlumočení pro Českou televizi mě asi více stresuje, protože tam je to opravdu velmi často rychle a vy víte, že vás slyší celý národ, takže když se přereknete a uděláte chybu, tak to velmi pravděpodobně slyší minimálně vaši nejbližší příbuzní nebo kolegové (...) ale zase na druhou stranu třeba tlumočení pro rozhlas pro mě takový stres, ač simultánní tlumočení do živého vysílání, nepředstavuje, protože tam je člověk v živém kontaktu s účastníky rozhovoru ve studiu a na nějaký stres není čas myslet. Obecně mohu říci, že mě to stresovalo zejména, když jsem pro média začínala tlumočit, časem už to není tak strašné (...) (Sitařová, 2019)

Dva z respondentů zmínili, že pro ně mediální tlumočení stres nepředstavuje. Nemají bezprostřední reakci z publika na svůj výkon jako je tomu například na konferenci. Případný stres se proto snaží vykrýt dlouhodobou přípravou, znalostmi reálií a aktuální situace v zemích, ve kterých se hovoří jejich pracovními jazyky, popřípadě specializací na určitá témata.

(...) Mně to nikdo stresové nepřišlo, protože lidi nevidím, ale já nejsem úplně stresář. Na konferenci účastníky vidím. Když řeknu nějakou blbost, tak se otočí (...) U mediálního tlumočení nevidím nikoho. Nemám absolutně žádnou reakci (...) Můj osobní přístup je, že mně je vlastně úplně jedno, kolik lidí mě poslouchá (...) Nepřijde mi, že by tam stres byl nějaký faktor. (Dolenský, 2019)

(...) Tlumočení v médiích mě nestresuje vůbec, protože kromě toho, že tlumočím, na mikrofon mluvím, to je zbytek mé práce, ať už v rádiu nebo televizi (...) U tlumočení pro média jsem to vždycky vnímal tak, že příprava je spíše dlouhodobá (...) Pokud se ty věci dělají na poslední chvíli, tak z logiky věci může teoreticky vznikat stres krátkodobý, ale já i kolegové, kteří jsme tam chodili a chodíme, to vnímáme tak, že ten se dá vykrýt dlouhodobou přípravou. Mě by ve fázi, kdy tam chodím tlumočit a vím, že mi můžou zavolat, nemělo překvapit, pokud tlumočím z angličtiny, že mám jít tlumočit britského premiéra a amerického prezidenta (...) Měl bych kdykoli vědět, co zrovna dělá Boris Johnson a kde teď je Donald Trump. A co řeší. Jestliže vím, co ti lidé nejen ve vedoucích pozicích dělají (...), tak to uklidňuje. Člověk se nestresuje krátkodobě, protože je mu vlastně jedno, co jde tlumočit. Což je ta specifická věc. Takhle jsem vždy vnímal tlumočení v médiích (...) Protože čím více toho člověk ví, tím menší kapacitu spotřebuje při tlumočení čehokoli na porozumění. Jakmile víte, o čem ten člověk mluví, jakmile vy víte, že víte, o čem ten člověk mluví, tak jste v klidu (...) A je úplně jedno, jestli je to sport nebo summit G7. (Janů, 2019)

Otázka přípravy souvisí s tím, jak dlouho dopředu tlumočníci o tlumočení vědí. Pokud se nejedná o přenášený projev, ale jde o tlumočení rozhovoru s hostem ve studiu, je dobré si s hostem, pokud tato možnost je, před vysíláním pohovořit a zeptat se ho, zdali bude zmiňovat nějaká vlastní jména nebo zkratky. Dále je pak potřeba dohledat si informace k danému hostovi, tzn. čím se zabývá nebo jaké názory zastává. V případě zahraničních projevů je zapotřebí dlouhodobá příprava, jak již bylo zmíněno výše, a sledování aktuálního dění. Specifickým případem je pak *Hyde Park Civilizace*.

5. ČESKÁ TELEVIZE

5.1 Obecné informace

5.1.1 Stručná historie České televize

5.1.1.1 Počátky televizního vysílání

Zkušební vysílání televize bylo v Čechách spuštěno 1. května 1953 (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 157). Provozním a programovým ředitelem *Československého rozhlasu – Ústředního televizního studia Praha* se na jaře roku 1953 stal Karel Kohout, který byl ředitelem ČST posléze šest let (Štoll, 2011: 123). Oslovil tvůrce z Československého státního filmu a společně začali připravovat program na první zkušební den (tamtéž: 123 n.). Na první vysílací den se nepočítalo s živým vysíláním ze studia, ale s natočením příspěvků dopředu. Program měl trvat hodinu (tamtéž: 124 n.) a zahrnoval mj. záznam České filharmonie, Nezvalovu báseň k prvnímu máji nebo reportáž z prvomájových oslav. Program moderoval herec Jaroslav Marvan (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 159).

Zpočátku se vysílalo tři dny v týdnu – ve středy, pátky a soboty – ovšem toto tempo se nedalo dlouhodobě udržet a už od konce května 1953 se vysílání omezilo pouze na dva dny týdně. Na třídní vysílání, tentokrát v úterky, čtvrtky a soboty, se opět navázalo s koncem listopadu téhož roku. Vysílalo se dvě hodiny denně (Štoll, 2011: 137, 146).

Během zkušebního vysílání byla snaha o co největší pestrost programu a různorodost žánrů (tamtéž: 146). Program zahrnoval připomínku nejrůznějších výročí, jednalo se například o narozeniny komunistických státníků nebo výročí sjezdů KSČ. Připomínala se také kulturní výročí, jako položení základního kamene Národního divadla nebo jeho otevření (tamtéž: 145). Do programu byly zařazeny celovečerní filmy, aktuality, naučné pořady a koncertní představení (tamtéž: 146) a také přenos činoherních představení, a to s minimální úpravou. Zpravodajství bylo nejprve přebíráno z Československých filmových týdeníků, posléze v něm zaznívaly zvukové relace Československého rozhlasu (tamtéž: 149).

K roku 1953 bylo vyrobeno přes 12 tisíc kusů televizorů, kvůli jejich vysoké ceně se jich ale prodala pouze malá část. Televizor stál kolem 4 tisíc Kčs a průměrný plat té doby se pohyboval okolo 1 800 Kčs (tamtéž: 143). Nelze opomenout ani měnovou reformu z roku 1953, v důsledku níž lidé přišli o své úspory, a tak převažovalo kolektivní sledování pořadů (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 160).

5.1.1.2 Další etapa

ČST se postupně začala zaměřovat také na to, kdo vysílání sleduje, a nároky diváků se začaly postupem času zvyšovat (Štoll, 2011: 151). V roce 1955 byly zavedeny koncesionářské poplatky (tamtéž: 185) a v dalších letech byla cena televizorů direktivně snížena na 2 500 Kčs. K roku 1962 už jich byl v domácnostech rozšířen více než milion (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 160). V dubnu 1963 byly po celé zemi již dva miliony koncesionářů, tři miliony pak na konci sedmdesátých let, kdy domácnosti sledováním televize trávily denně již mezi dvěma a třemi hodinami (Štoll, 2011: 185).

Moravské vysílání z Ostravy bylo spuštěno v roce 1955 a slovenské z Bratislavy v roce 1956. V dalších letech následovalo zahájení vysílání z Brna a Košic (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 159). V roce 1957 se rozhodlo o výstavbě televizního areálu na Kavčích horách, práce byly zahájeny až o čtyři roky později a první dvě studia byla dokončena v roce 1970 (tamtéž).

Co se programového vývoje týká, nejstarším zpravodajským pořadem v ČST byly *Branky, body, vteřiny*, které se začaly vysílat v roce 1956. Od roku 1958 pak byly do programu zařazeny *Televizní noviny* a v roce 1959 byl na televizní obrazovky uveden první seriál – *Rodina Bláhova*. První sportovní přenos byl odvysílán v roce 1955 z hokejového utkání na Štvanici (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 162). Nechyběly pravidelné přenosy představení z divadel, kvízové pořady nebo dětské programy.

5.1.1.3 Rok 1968 a následující období

Během Pražského jara se situace uvolňovala a v červnu roku 1968 se přijetím zákona cenzura stala nepřipustnou (tamtéž: 187). Mezi témata, o nichž média informovala, se postupně dostaly například politické procesy 50. let a s nimi šokující odhalení, otevřela se i otázka smrti Jana Masaryka (tamtéž: 183) a další různé skandály a aféry. Sledovanost televize v té době prudce rostla (tamtéž: 186).

Několik dnů po invazi vojsk Varšavské smlouvy byl odvolán ředitel ČST Jiří Pelikán a zákonem ze září 1968 byla znovu povolena cenzura (tamtéž: 190). Nastaly rozsáhlé personální čistky. Odchod mnoha zaměstnanců vedl k poklesu kvality, především ve zpravodajství, publicistice nebo dokumentární tvorbě (tamtéž: 238 nn.). Novým ředitelem se stal Jan Zelenka, který funkci zastával až do roku 1989. Zpravodajství i publicistika byly velmi pečlivě kontrolovány KSČ, vytvářely se tzv. „ideově tematické plány (tamtéž: 240). V roce 1977 se televize postavila proti

Chartě a živě odvysílala shromáždění umělců, tzv. Anticharty, z Národního divadla (tamtéž: 239).

V květnu roku 1970 začal vysílat druhý program jakožto alternativa k prvnímu programu. Měl nabízet dokumentární, vzdělávací a zábavné pořady (tamtéž: 241). Rostla popularita seriálů, mezi jeden z nejznámějších z té doby patří *Nemocnice na kraji města*, již režíroval Jaroslav Dietl. Mezi oblíbené seriály pro děti patřil například *Pan Tau* nebo *Arabela* (tamtéž: 241 n.).

5.1.1.4 Po roce 1989

Po Sametové revoluci přišla transformace a s ní i odstátnění médií. Skončila závislost médií na státu a KSČ a byla přijata celá řada nových mediálních zákonů. Ty garantovaly svobodu projevu, cenzuru označily za nepřipustnou apod. (tamtéž: 256 n.). Vznikl tzv. duální systém vysílání, kdy vedle sebe existují média veřejné služby, tedy Česká televize a Český rozhlas, a zároveň média privátní (tamtéž: 260).

5.1.2 Veřejná služba v oblasti televizního vysílání

Působení České televize je vymezeno a upraveno v Zákoně č. 483/1991 Sb., o České televizi.²⁵ Podle § 2 (1) tohoto zákona ČT vykonává „veřejnou službu v oblasti televizního vysílání“. § 2 (2) detailně vymezuje, co přesně je veřejnou službou míněno. Podle § 2 (2) a) mezi hlavní úkoly ČT patří „poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů“. § 2 (2) c) určuje, že ČT má připravovat vyváženou programovou nabídku pro všechny skupiny obyvatel s ohledem na jejich věk, pohlaví, etnickou příslušnost nebo náboženské vyznání. Pořady mají odrážet rozmanité politické, filozofické a umělecké názory a klade se zde důraz na „posílení vzájemného porozumění a tolerance“ ve společnosti. § 2 (2) e) stanovuje, že se Česká televize má zaměřovat mj. na zpravodajské, publicistické, dramatické, umělecké nebo sportovní pořady a ve své nabídce nesmí opomíjet ani děti a mládež.

Podle § 10 Zákona č. 483/1991 o České televizi mezi finanční zdroje ČT patří jednak příjmy z vlastní podnikatelské činnosti a jednak koncesionářské poplatky. Podle § 2 (1) Zákona č. 252/1994 Sb., o rozhlasových a televizních poplatcích²⁶ je poplatníkem fyzická nebo

²⁵ Zákon č. 483/1991 Sb.: Zákon České národní rady o České televizi. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-483>

²⁶ Zákon č. 252/1994 Sb.: Zákon o rozhlasových a televizních poplatcích. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-252>

právnícká osoba vlastníci televizní přijímač, přičemž podle § 3 se poplatek platí pouze za jeden televizní přijímač v domácnosti. Výše koncesionářského poplatku v současné době činí 135 Kč měsíčně.²⁷

Podle § 32 (2) Zákona č. 231/2001 o provozování televizního a rozhlasového vysílání²⁸ je Česká televize povinna zajistit, aby alespoň 70 % pořadů mělo skryté nebo otevřené titulky a alespoň 2 % pořadů musí být simultánně tlumočeno do českého znakového jazyka nebo přímo vyrobeno v českém znakovém jazyce.²⁹ Alespoň 10 % pořadů musí být zpřístupněných pro zrakově postižené.³⁰ U ostatních provozovatelů televizního vysílání se jedná o nižší procenta pořadů.

5.1.3 Kodex České televize

Podle § 8 f) Zákona č. 483/1991 o České televizi³¹ Kodex stanovuje „zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání“. Podle téhož paragrafu Rada České televize předkládá Kodex ČT ke schválení Poslanecké sněmovně a zároveň dohlíží na jeho naplňování. Pokud by Česká televize ve své činnosti zásady Kodexu neuskutečňovala, může podle § 9 (7 a) téhož zákona Rada z funkce odvolat generálního ředitele České televize.

Níže je uveden výběr některých zásad fungování České televize podle Kodexu České televize.³² Česká televize se snaží o to, aby v jejím programu co nejvíce diváků našlo témata, o která se zajímají. Ve svém programovém zaměření nevyklučuje žádnou ze skupin, a naopak připravuje program i pro menšinové skupiny, kterým se jiní provozovatelé televizního vysílání příliš nevěnují nebo je ve svých pořadech nezahrnují vůbec (čl. 1.4). Jedná se třeba o seniory, mladé rodiny, občany v obtížné sociální situaci nebo lidi se zdravotním postižením apod.

Mezi hlavní úkoly instituce patří vysílání zpravodajských a publicistických pořadů, a to také regionálních. Česká televize divákům poskytuje informace pro jejich „všestrannou orientaci

²⁷ Televizní a rozhlasové poplatky jsou již 10 let stejně vysoké. Kdo a kolik platí? *Euro* [online]. 2. 8. 2018 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/byznys/koncesionarske-poplatky-televize-rozglas-odhlaseni-1415825>

²⁸ Zákon č. 231/2001 Sb.: Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-231>

²⁹ Zákon č. 231/2001 Sb.: Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-231>

³⁰ tamtéž

³¹ Zákon č. 483/1991 Sb.: Zákon České národní rady o České televizi. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-483>

³² Kodex České televize. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-18]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/preambule-a-vyklad-pojmu/>

a svobodné utváření názorů“ (čl. 5.1). Dbá o „přesnost a nestrannost, spočívající především ve zjišťování a ověřování skutečností“ (čl. 5.6).

ČT má být místem pro konfrontaci různých myšlenek a názorů v diskusi, při které mají aktéři dostat rovnoměrný prostor k vyjádření. Dramaturgie musí brát v potaz skutečnost, že na každý problém se dá nazírat z různých úhlů (čl. 7.1). Moderátor přísně dbá o zachování nestrannosti, nesmí být poznat, jaký názor on osobně zastává (čl. 6.5). Vedle politiků je potřeba do diskusí na politická a společenská témata zvat odborníky, ale také běžné občany, aby s jejich názory mohli být politici konfrontováni (čl. 6.3).

Čl. 6.2 definuje, že prostor přidělený jednotlivým politickým stranám a hnutím musí být „ve svém celku vyvážený“, přičemž vyváženost se odvozuje hlavně od výsledků voleb do hlavních orgánů. Zároveň je potřeba poskytnout prostor opozici.

ČT je povinna do programu zařazovat vzdělávací a osvětové pořady (čl. 10), ale také pořady umělecké (čl. 8), které mají být svým zaměřením různorodé a diváky uměleckým a kulturním způsobem obohacovat, přičemž se dbá také na tvorbu dokumentární a původní.

Kodex ČT neopomíjí ani jazykový projev moderátorů, redaktorů a hlasatelů, protože jejich vyjadřování mohou posluchači chápat jako vzor a určitou normu. O této problematice se blíže pojednává v čl. 9. Ve vysílání je potřeba vyjadřovat se kultivovaně a spisovně, odchylka je možná pouze v případě, pokud jde o citaci nebo interpretaci výroku jiné osoby nebo pokud by nespisovný výrok byl v dané situaci nezastupitelný (čl. 9.2). Zároveň je však nutné vyvarovat se fráží, klišé, zplošťování jazyka a populárních výrazů na úkor přesnosti (čl. 9.3). V případě pochybností o správném použití výrazu je ČT povinna vyžádat si stanovisko příslušných odborníků, se kterými spolupracuje (čl. 9.4).

Jazykové obraty se vybírají pečlivě také podle konkrétního žánru a tématu. Čl. 5.7 jasně stanovuje, co je to zpráva a hodnotící soud. Tyto dvě kategorie je potřeba ve vysílání jasně odlišovat, aby nedošlo k jejich záměně. Není možné je směšovat v jedné větě a je nepřipustné, domněnky vydávat za zprávy.

5.1.4 Jednotlivé programy České televize

Česká televize má šest programů, a to ČT 1, ČT 2, ČT 24, ČT Sport, ČT :D a ČT art. Vysílání je satelitní³³ a pozemní³⁴. Analogové vysílání bylo ukončeno k roku 2011.³⁵

Sledovanost jednotlivých televizních stanic se elektronicky měří od roku 1997 (Trampota, Vojtěchovská, 2010: 185). Elektronické měření zaručuje vysokou přesnost, získané informace jsou podrobné a nejsou ovlivněny nepřesnostmi, které by mohly vznikat při výpovědích respondentů (tamtéž: 186). K měření sledovanosti se používá malé zařízení – TV metr (peoplemetr) – které je připevněno k televizoru. Každý člen domácnosti na ovladači hlásí, zdali je u zapnuté televize přítomen, či nikoli. Zaznamenávají se všechny sledované stanice (tamtéž).

Měření probíhá na vzorku 1 900 domácností, což odpovídá 4 450 osobám a údaje se zjišťují u respondentů starších čtyř let.³⁶ Každoročně se 25 % domácností obměňuje, odesílání údajů do zpracovatelských center k vyhodnocení probíhá denně.³⁷ Data sbírá a vyhodnocuje společnost *Nielsen Admosphere*.³⁸

Podle údajů z března 2019 v kategorii diváků nad patnáct let sledovanost za celý den činila u Nova Group 29,04 %, u České televize 29,91 % u FTV Prima 24,45 % a u Barrandov TS 5,99 %.³⁹ V hlavním vysílacím čase, *prime time*, což je u televizního vysílání mezi devatenáctou a třináctou hodinou⁴⁰, byla sledovanost u stejné divácké skupiny nejvyšší

³³ Satelitní vysílání DVB-S, DVB-S2. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.nielsen-admosphere.cz/produkty-a-sluzby/mereni-sledovanosti-tv-v-cr/parametry/>

³⁴ Přechod na nový standard vysílání DVB-T2. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/technika/digitalni-pozemni-vysilani-dvb-t/prechod-na-novy-standard-vysilani-dvb-t2/>

³⁵ Analogové pozemní vysílání. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/technika/analogove-pozemni-vysilani/>

³⁶ O projektu elektronického měření sledovanosti. *Peoplemetry (pro média)* [online]. [cit. 2019-31-10]. Dostupné z: <https://pro-media.peoplemetry.cz/o-projektu/>

³⁷ tamtéž

³⁸ Parametry aktuálního měření sledovanosti televize v České republice 2018-2022. *Nielsen Admosphere* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.nielsen-admosphere.cz/produkty-a-sluzby/mereni-sledovanosti-tv-v-cr/parametry/>

³⁹ ČT v březnu nejsilnější v 15+, Nova vede v 15-54, roste Prima. *Mediaguru* [online]. 3. 4. 2019 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2019/04/ct-v-breznu-nejsilnejsi-v-15-nova-vede-v-15-54-roste-prima/>

⁴⁰ Mediální slovník. Hlavní vysílací čas. *Mediaguru* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/hlavni-vysilaci-cas/>

u Nova Group, a to 32,56 %, u České televize 27,95 %, u FTV Prima 26,54 % a u Barrandov TS 5,17 %.⁴¹

5.1.4.1 ČT 1

ČT 1 své ranní vysílání ve všední dny zahajuje *Studiem 6*. Stálíci v programu je zařazení *Zprávy ve 12, Událostí v regionech* o šesté a samozřejmě hlavních zpráv – *Událostí* – v devatenáct hodin večer. Program v mezidobě se každý všední den různí. Mezi pravidelné pořady na ČT 1 patří *Sama doma, Cestománie*, talkshow *Všechnopárty*, vědomostní soutěž *AZ-kvíz* nebo investigativní publicistický pořad *Černé ovce*. ČT 1 do vysílání zařazuje pohádky a program pro děti a nejrůznější české a zahraniční seriály a filmy.

Každou neděli večer v deset hodin má premiéru publicistický půlhodinový pořad *168 hodin*, ve kterém se reportéři ohlížejí za uplynulým týdnem.⁴² Mezi pravidelně vysílané pořady s publicistickým zaměřením patří také *Reportéři ČT*. Jedná se o investigativní pořad, který informuje o aktuálních politických, společenských a ekonomických kauzách, a to jak domácích, tak zahraničních, a přináší nejrůznější příběhy.⁴³ Do programu je zařazen pravidelně v pondělky o půl desáté večer.

5.1.4.2 ČT 2

Na ČT 2 začíná ranní program ve všední dny o šesté ranní show *Dobré ráno*, následovaný od půl deváté *Kouzelnou školkou* pro děti. Pravidelně se na programu tohoto kanálu objevují pořady s cestovatelskou a historickou tematikou. Mezi cestovatelské pořady patří například *Postřehy odjinud* nebo víkendové *Cyklotoulky*. Co se historické tematiky týká, ČT 2 se věnuje například leteckým katastrofám, druhé světové válce a technice. Také už byly odvysílány dvě řady seriálu *Modrá krev*, který přibližuje osudy českých šlechtických rodů.⁴⁴ Mezi vzdělávací pořady patří *Dobrodružství vědy a techniky*, kde se lze setkat s tématem vesmíru, životním prostředím, faunou, zdravotnickou tematikou apod.⁴⁵

⁴¹ ČT v březnu nejsilnější v 15+, Nova vede v 15-54, roste Prima. *Mediaguru* [online]. 3. 4. 2019 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2019/04/ct-v-breznu-nejsilnejsi-v-15-nova-vede-v-15-54-roste-prima/>

⁴² 168 hodin. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-11-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10117034229-168-hodin/>

⁴³ Reportéři ČT. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1142743803-reporteri-ct/>

⁴⁴ Modrá krev. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11453913494-modra-krev/>

⁴⁵ Dobrodružství vědy a techniky. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1098111603-dobrodruzstvi-vedy-a-techniky/>

5.1.4.3 ČT 24

Jedná se o v současné době čtyřiaadvacetihodinový zpravodajský kanál. Vysílání na ČT 24 bylo zahájeno 2. května roku 2005 a v ten samý den byly spuštěny i webové stránky tohoto kanálu.⁴⁶ Zahájení vysílání předcházely od začátku roku 2004 praktické zkoušky a předtím inspirace u zahraničních veřejnoprávních zpravodajských stanic. Zprvu se vysílalo osmnáct hodin denně, v září 2005 se přešlo na čtyřiaadvacetihodinové vysílání.⁴⁷ Podle údajů z roku 2015 si tento program pustí každý týden čtyři miliony lidí. Mezi nejsledovanější pořady patří různé speciály věnované domácím i zahraničním událostem, například povodňové zpravodajství v roce 2013 sledovalo více než dva a půl milionu diváků, speciál k prvním prezidentským volbám v roce 2013 přes milion lidí.⁴⁸

Ráno, stejně jako na ČT 1, se ve všední dny od šesti hodin vysílá čtyřhodinové *Studio 6*, které je v deset hodin na ČT 24 vystřídáno *Zprávami v 10*. Po nich následuje *Studio ČT 24*, a to až do *Zpráv ve 12*, po nichž se vysílá ještě *Předpověď počasí, sportovní zprávy*. Během odpoledne se *Studio ČT 24* každou půl hodinu střídá s pravidelnými zprávami. *Zprávy v 16* jsou delší a plynule přecházejí do dalších zpráv, stejně jako *Zprávy v 17*. Od šesti hodin se pravidelně vysílají *Události v regionech*, před půl sedmou následuje *Interview ČT 24*, po něm pak v 19 hodin *Události*.

Do půlhodinového *Interview ČT 24* je zván vždy jeden host, jedná se o „profilový podvečerní rozhovor“.⁴⁹ Pořad je vysílán už od roku 2006.⁵⁰ Do pořadu jsou zváni nejen politici, ale také lékaři, právníci, ekonomové a další osobnosti.

Každý všední den se od osmi hodin večer vysílá pořad *90' ČT24*. Pořad se věnuje hlavním událostem dne, které podrobně rozebírá, přičemž diváci se mohou do vysílání zapojit, a to se svými dotazy na pozvaného hosta.⁵¹ Například 25. října 2019 se v pořadu probíralo předražené bydlení v Praze, nájmy se srovnávaly s ostatními evropskými hlavními městy a řešila se

⁴⁶ ČT24 vysílá už deset let a narozeniny slaví i web. *Česká televize* [online]. 2. 5. 2015 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/media/1525040-ct24-vysila-uz-deset-let-a-narozeniny-slavi-i-web>

⁴⁷ tamtéž

⁴⁸ tamtéž

⁴⁹ Interview ČT 24. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10095426857-interview-ct24/>

⁵⁰ tamtéž

⁵¹ 90' ČT24. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11412378947-90-ct24/>

výstavba nových bytů.⁵² Na 90' ČT24 navazuje půlhodinový pořad *Horizont ČT 24*, vysílaný každý všední den od půl desáté, který je od deseti hodin vystřídáný šedesátiminutovými *Událostmi, komentáři*.

O *Hyde Parku Civilizace a Událostech, komentářích* bude blíže pojednáno v samostatných podkapitolách.

5.1.4.4 ČT SPORT, ČT :D, ČT Art

Jak je z názvu patrné, ČT Sport se ve svém programu soustředí na sportovní aktivity. Ve všední dny jsou ve 12:25 většinou vysílány *Sportovní zprávy*, které jsou občas zařazeny i do večerního programu. ČT Sport nabízí přímé přenosy, sestřihy i záznamy nejrůznějších sportovních utkání. Nechybí ani tanec nebo sporty jako curling, jezdeckví, golf či orientační běh. Pravidelným vysílaným pořadem je *Téma pro hosty* každé úterý odpoledne.

Pro ČT :D a ČT Art byl vyčleněn jeden kanál, přičemž vysílání pro děti na „Děčku“ běží od šesté hodiny ráno do osmi hodin večer. Od osmé hodiny večerní přes noc běží kulturní programy na ČT Art. Mezi pravidelné pořady na dětském programu patří každodenní *Raniček* od šesti hodin. Na program je pravidelně zařazeno také předčítání knih – *Čtení do ouška*. Knihy většinou dětem čtou herci. Vysílány jsou pohádky české i zahraniční, animované i hrané.

Na ČT Art jsou každý den vysílány *Událost v kultuře*. Z pravidelných programů lze zmínit například pořad *Na plovárně*, což je talkshow Marka Ebena s jedním hostem.⁵³ Na programu často běží hudební pořady, divadelní a filmová tematika, nechybí ani tanec nebo loutkoherectví.

5.2 Tlumočení pro Českou televizi

V této kapitole bude představeno tlumočení v České televizi, pracovní podmínky tlumočnicků, jednotlivé pořady, typy tlumočení nebo jazykové kombinace. Tyto informace vychází z rozhovorů s aktivními mediálními tlumočníky. Interview bylo uskutečněno jak s interním tlumočnickem České televize, tak s tlumočníky – freelancery. Pracovní doba interního

⁵²90' ČT24. Předražené bydlení v Praze? [online]. 25. 10. 2019 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11412378947-90-ct24/219411058131025/>

⁵³ Na plovárně. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1093836883-na-plovarne/>

tlumočníka v ČT kopíruje denní zpravodajský proud na ČT 24, popřípadě se upraví, pokud je tlumočení potřeba v rámci ranního či večerního vysílání. Do České televize také dochází tlumočníci „na volné noze“, kteří mají práci zprostředkovanou přes agentury. V *Hyde Parku Civilizace* pak působí stálá dvojice tlumočnicků, Mgr. Kateřina Ešnerová a Mgr. Daniel Dolenský.

Vzhledem k tomu, že působím primárně pro kontinuální vysílání studia ČT 24, které vysílá od deseti dopoledne do šesti do večera, tak je moje pracovní doba v tomto rozmezí. Ale samozřejmě v rámci jiných bloků, když potřebují tlumočení, se na mě obrací také. Chodím i do ranního a večerního vysílání a také o víkendech. Když mám dovolenou, tak za mě existuje alternace z agentur. (Nejedlý, 2019)

5.2.1 Pracovní podmínky v České televizi a politika média

5.2.1.1 Pracovní podmínky

V České televizi není klasická tlumočnická kabina, vysílá se z několika studií, přičemž každé má svou hlasatelnu, ze které se tlumočí. Tlumočníci před sebou mají k dispozici monitor, mikrofon, kašlátko a intercom, na nichž jsou tlačítka na zvuk, produkci nebo režii.

(...) Devítka je velín, který je vidět ve zprávách, odtud se vysílají hlavní zprávy. Za rohem má místnost, ve které je okno do režie, což je docela vzácné. Jsou tam dvě židle, uprostřed je stojan na dva mikrofony, které tam jsou jako záloha (...) Podobný systém je v šestce, akorát v šestce je ta místnost ještě dále, tam není žádné okno, to je opravdu sklep odříznutý úplně ode všeho. Tam je také jeden stůl, dva mikrofony a televize, která je i nahoře. Dokonce dole v šestce jsou televize dvě, ale běží na nich to samé. V osmičce je to specifické, protože hlasatelna je hned vedle studia. Je tam chodba, pak takové předsálí, ze kterého se jde do samotného studia i do místnosti pro tlumočení. V té místnosti si ale zároveň moderátoři dělají přípravu, protože vzadu mají počítač (...) V zásadě je to ale všude stejné. (Dolenský, 2019)

Tlumočníci před sebou na obrazovce vidí zahraniční vysílaný projev a to, co se vysílá z českého studia.

Tlumočíte z hlasatelny, před sebou máte dva monitory. V horní hlasatelně si ovládáte příjem do jednoho monitoru, můžete sledovat aktuální trasu, tedy to, co přichází živě třeba z britského parlamentu, z Ameriky apod. Na druhé obrazovce vidíte, co se děje ve studiu, to, co se vysílá. Což je někdy dobré, protože konference začne třeba trochu dříve, než jsou v režii schopni pustit do vysílání, takže slyšíte úvod a potom, když moderátor uvede: „Teď vám nabízíme živě briefing“, tak jste viděli ten začátek, můžete na něj nějak navázat a nezačínáte v půlce věty. Máte před sebou mikrofon se síťkou na eliminaci vedlejších ruchů. Je to normální místnost, televizní hlasatelna. Ty místnosti jsou primárně dvě. SK 9 a SK 6, ale to jenom tak na okraj. (Nejedlý, 2019)

Tlumočníci nekomunikují napřímo s režii, ale přes zvukaře, který jim ohlašuje začátek. Jakmile se rozsvítí červené světlo, vysílá se naživo. To znamená, že si sami nezapínají mikrofon. Tlumočí do té doby, než se červené světlo zhasne, tzn. nejen třeba samotný projev na tiskové konferenci, ale i část dotazů novinářů.

Ano, máme klasicky červené světýlko, jako je tomu všude. Tlumočí se na červenou s tím, že když jde o tiskovou konferenci, tak je nejprve tisková konference samotná a pak následují otázky. Nevím, kolik

z těch otázek budou chtít odvysílat. Přetlumočím třeba jednu otázku a čekám, jestli mi světlo zhasne, nebo ne. (Dolenský, 2019)

V případě tlumočení rozhovoru se zahraničním hostem je potřeba odlišovat, kdy se tlumočí otázka do cizího jazyka pouze hostovi a kdy se vysílá česky ven pro českého diváka, což může být potenciálně problematické pro přepínání a pro zvukaře. Pro tyto účely funguje v ČT speciální zařízení. Někteří z respondentů v něm spatřují pozitivum, protože si přepínání jazyků mohou regulovat sami. Nestane se tak, že chtějí například ještě něco doříct, ale zvukař je již přepne, protože se domnívá, že v daném směru již dotlumočili. Jiní to považují za zátěž pro tlumočnicka navíc.

Je to krabička, která měří asi sedm na čtyři na tři centimetry a má dva čudlíky. Na jednom stojí cizí jazyk a na druhém český jazyk. Je to věc, která trochu zabírá kapacitu a tlumočnicka obtěžuje, protože na to většinou nebývá zvyklý. Musím si to překlikávat. Stane se, že se člověk splete. Šlo o to, že zvukaři měli někdy pocit, že už jste domluvil tím jedním jazykem a přepnuli vás a vy jste se přitom nadechoval a chtěl ještě něco říct (...) tlumočím otázku do angličtiny pro hosta. V okamžiku, kdy mi svítí cizí jazyk, nejde ven nic. Když dotlumočím dotaz a překliknu, přepne se mi to na český jazyk a rozsvítí se přede mnou červená. V ten okamžik je zapnuté tlumočení na ven. Potom tlumočím pro lidi, kteří sedí u, chtěl jsem říct televize, ale dneska nejspíše u monitoru. (Janů, 2019)

Pro tlumočnicka je to opravdu zátěž navíc, protože ne každé tlumočení je pohodové. Někdy je to opravdu velký stres. (Hanusová, 2019)

Také se tomu dost bráním. Protože je to o jednu věc, na kterou by si měl člověk dávat pozor, více. (Dvořák, 2019)

Občas se používá takzvaný „zpožd'ovák“, což je zařízení, které je schopné začít nahrávat projev a pouštět jej do vysílání se zpožděním, například až po zprávách nebo po jiném pravidelném vysílání, které se tím pádem nemusí přerušovat. Jedná se o živé tlumočení, pouze začátek je posunutý.

Pokud je zpožd'ovák delší, tak je možné si s ním nějak v přípravě hrát, ale maximálně si připravíte ten zpožděný kus, takže se to většinou neřeší. Sice je to technicky posunuté, ale reálně se to tlumočí, jako by to bylo naživo, pro tlumočnicka to není rozdíl. (Dolenský, 2019)

5.2.1.2 Politika média a typ tlumočení

Z rozhovorů a z práce s archivem ČT vyplynulo, že teoretický požadavek, aby hosta – muže tlumočil muž a hosta – ženu tlumočila žena je v praxi rozkolísaný a že se přístup k této otázce v průběhu času měnil. Situace se také liší u jednotlivých pořadů a redakcí. Z odpovědí respondentů vyplynulo, že jednu dobu se na toto pravidlo kladl důraz a že byli například vyžadováni tlumočnicka – muži pro tlumočení projevů amerických prezidentů a tlumočnice – ženy pro tlumočení britské premiérky.

Tady je problém ten, že se o to vždycky pokoušejí, a bylo tomu už tak i v osmdesátých letech. Jenomže potíží je v tom, že význační představitelé ať už kteréhokoli oboru lidské činnosti jsou ještě pořád převážně muži. Zatímco v tom našem řemesle hodně převažují ženy. Takže to prostě nejde. (Dvořák, 2019)

Je to samozřejmě můj osobní názor a je možné, že je uchýlený tímto směrem, protože hájím samu sebe jako ženu. Ale myslím si, že se může stát, že dva ženské hlasy splývají. Zvláště, pokud mají stejný timbre. Pokud technici vyloženě odlišeni neošetří, tak někdy splývá originál s překladem, což se u mužského a ženského hlasu stát nemůže. Jistě, že je pro tlumočníka trochu problém, pokud musí nebo nesmí používat ženské koncovky nebo naopak mužské, aby to nezkrátil. Ale přesto si myslím, že v rámci srozumitelnosti vůbec nevádí, když muže tlumočí žena. Všichni vědí, že jde samozřejmě o překlad. (Hanusová, 2019)

Jak již bylo zmíněno výše, v České televizi pracuje interní tlumočník, který pokrývá zahraniční projevy během dne, a tudíž tlumočí i projevy například zahraničních političek a podle jeho odpovědi se na toto pravidlo nehledí. Stoprocentně se ale toto pravidlo dodržuje v hodinovém pořadu *Hyde Park Civilizace*. Pokud se jedná o tlumočení z jazyka, který nepatří mezi pracovní jazyky tlumočníka nastálo, záleží patrně především na časových možnostech jednotlivých externích tlumočnicků a na tom, jak dlouho je tlumočení avizováno dopředu.

Níže u jednotlivých příkladů tlumočených pořadů bude pro ilustraci vždy zmíněno, zdali hosta tlumočil muž či žena.

Z archivu a odpovědí respondentů vyplynulo, že se v České televizi tlumočí převážně simultánně a respondenti s konsektivním tlumočením v ČT buď zkušenost vůbec nemají, nebo se s ním například setkali pouze jednou. V tom případě seděli vedle hosta ve studiu, otázku mu do cizího jazyka tlumočili pomocí šušotáže a odpovědi hosta pak konsektivně. Kamera je tudíž zabírala.

Kdysi jsem tlumočila siru Nicolasi Wintonovi (...) Redaktor mu česky položil otázku a já mu ji začala tlumočit do ucha anglicky. Chudák pan Winton strhl sluchátka a řekl: „Počkejte, nemluvte na mě oba dohromady.“ Potom jsem vyběhla a těmi dlouhými chodbami České televize jsem utíkala do studia a skutečně jsem si vedle něj sedla a tlumočila jsem konsektivně. Zjevně nedokázal akceptovat to, že před ním někdo mluví jazykem, jemuž sice nerozumí, ale který ho rozptyluje, a nedokázal se zaměřit jenom na to, co slyší ve sluchátkách. To bylo bezděky konsektivní tlumočení. (Hanusová, 2019)

5.2.2 Nástin historie a výjimečné události

Při tlumočení pro Československou televizi v osmdesátých letech hrály podle Milana Dvořáka, který v ní jako tlumočník od roku 1984 působil, stále důležitou roli politické a propagandistické faktory. Zmínil případ svého kolegy, který se během tlumočení překlátil a následně mu půl roku nebyla v televizi nabídnuta práce. Tehdy v Československé televizi neexistovala pozice interního tlumočníka, tlumočníci byli „na volné noze“. V osmdesátých letech se tlumočily především politické projevy nebo státnické pohřby. S tlumočnický se ve vysílání začalo více pracovat až s nástupem Michaila Gorbačova v SSSR, který se mnohdy od předem připraveného projevu odchýlil a nestačil tak pouze předem přeložený text projevu.

Až do doby, než jsme začali tlumočit pořady, tak sovětská tisková agentura TASS většinou dvě hodiny před vysláním projevu (...) začala text projevu posílat dálkopisem. V ČTK seděli velmi zruční a rychlí překladatelé, kteří to překládali do češtiny, takže nás, jako skutečně tlumočnický, v té době vlastně nepotřebovali (...) potom už dost brzy nastoupil Michail Gorbačov. Zatímco Brežněv disciplinovaně odříkal všechno slovo od slova, jak to měl schválené od tehdejšího vrcholného orgánu Politbyra, tak od doby Michaila Gorbačova se ukázalo, že mluvčí napsaný text třeba odloží a povídají něco jiného. (Dvořák, 2019)

Od devadesátých let se podle Milana Dvořáka okruh tlumočených témat rozrůznil a do studia byli zváni nejrůznější hosté, například herci nebo významní sportovci. Lze tak potvrdit to, co ve statistice svého tlumočení pro ORF zmiňuje Ingrid Kurz, a to nárůst tlumočení zábavných pořadů a infotainmentu.

Respondenti mají zkušenost i s tlumočením během výjimečných či katastrofických situací. Jedním z takových příkladů byl teroristický útok na Světové obchodní centrum v New Yorku v roce 2001.

(...) samozřejmě mi velmi zůstává v paměti tlumočení z 11. září 2001. Byla jsem na konferenci v Průhoncích a najednou mi volala agentura (...) jestli bych mohla přijet do televize. Mělo to být myslím v Událostech pozdě večer s tím, že to bude o požárech ve výškových budovách (...) Doteď mě mrazí, když si na to vzpomenu. Z Průhonic už jsem rovnou jela do televize, protože mi mezitím řekli, ať přijedu okamžitě, jak budu moct. Z tlumočnického hlediska jsem přišla in medias res. Věděla jsem, že se něco stalo, ale nevěděla jsem ani přesně, co. Nevěděla jsem vlastně vůbec nic. (Hanusová, 2019)

Tlumočníci postupně dorazili na místo a střídali se. Po určitou dobu byli v pohotovosti a pracovali ve směnách, protože se očekávala vojenská odvěta Spojených států. Respondenti zmiňují i velkou emocionální náročnost takového tlumočení.

Kromě toho si vzpomínám, že to bylo neskutečně zatížené emocemi. Přišla jsem do studia a viděla tam záběr z dálky, letecký pohled na Manhattan zahalený dýmem a pak ty opakované záběry letadel...doteď, když o tom mluvím, mě přemáhají emoce. Byl to strašný zážitek (...) Prostě se dnem i nocí čekalo. Skutečně jsme se po nějakou dobu střídali po osmihodinových směnách. Čtyřicet hodin denně. Spali jsme v České televizi. (Hanusová, 2019)

Z mimořádných událostí tlumočníci zmínili i válku v Perském zálivu v devadesátých letech nebo koncert světových hvězd na podporu Haiti po ničivém zemětřesení v roce 2010. Mezi speciálními případy jmenovali i stále aktuální Brexit, přičemž velmi obtížné jsou přenosy debat z britského parlamentu, kdy kromě Brexitu samotného mnohdy dojde na velmi specifické britské reálie jako třeba systém národní zdravotní služby.

5.2.3 Hyde Park Civilizace

Pořad *Hyde Park Civilizace* je do programu zařazen pravidelně v sobotu večer od 20:05 na ČT 24. Jeho délka je 55 minut. Pořad běží již sedm let, první díl byl odvysílán 8. září 2012.

Do pořadu je zván většinou jeden host – vědec, odborník na vybranou problematiku – se kterým moderátor vede necelou hodinu rozhovor týkající se oblasti, ve které daný expert působí. Témata rozhovorů jsou odborná, avšak je zde snaha přiblížit toto téma veřejnosti přístupnou formou. *Hyde Park Civilizace* se soustředí především na oblast přírodních věd. Pravidelně je tématem fyzika, chemie a medicína, mezi tématy je dále často zařazována i kosmologie. Pořad se zabývá ale i humanitními vědami, do pořadu byli několikrát pozváni například historici a ekonomové.

Hyde Park Civilizace od samého začátku moderuje Daniel Stach, který je zároveň moderátorem i v pořadu *Věda 24*, jež je do programu zařazen vždy v neděli o půl sedmé na ČT 24. Oba tyto pořady spadají pod zpravodajskou redakci vědy, která byla založena v roce 2016.⁵⁴

Popis pořadu a tlumočení bude vztažen k 9. listopadu 2019. K tomuto datu bylo odvysíláno 270 dílů pořadu.⁵⁵

5.2.4.1 Hosté a uspořádání pořadu, místo

Jak již bylo zmíněno výše, do pořadu jsou zváni odborníci na nejrůznější oblasti. Jsou to jak čeští vědci, tak odborníci ze zahraničí. Mezi hosty pořadu bylo již více než pětadvacet nositelů Nobelových cen, a to za chemii, fyziku, fyziologii nebo lékařství. Jeden z hostů byl nositelem Nobelovy ceny za ekonomii.

Do pořadu je většinou zván jeden host, který vede s moderátorem rozhovor v televizním studiu nebo na jiném místě, které bylo pro natáčení zvoleno. Úplně prvním hostem pořadu byla 8. září 2012 Dana Drábová, předsedkyně Státního úřadu pro jadernou bezpečnost. Živý vstup do vysílání byl s Radomírem Pánkem, vedoucím oddělení tokamaku Ústavu fyziky plazmatu AV ČR.

⁵⁴ Česká televize má novou redakci vědy, povede je ji Kateřina Fifková. *Hospodářské noviny* [online]. 6. 9. 2016 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20171024205145/http://archiv.ihned.cz/c1-65427940-ceska-televize-ma-novou-redakci-vedy-povede-je-ji-katerina-fifkova>

⁵⁵Přehled dílů. *Hyde Park Civilizace*. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/dily/starsi/>

Do pořadu začali být postupem času zváni i hosté ze zahraničí. Českému divákovi bylo logicky potřeba obsah předat v češtině, a v pořadu se proto začalo pracovat s tlumočením. Prvním tlumočeným hostem v pořadu byl 22. září 2012 ve třetím díle Vint Cerf, viceprezident Googlu.⁵⁶ Host mluvil anglicky. O vysílací čas se dělil s česky hovořícím hostem, Josefem Šlerkou, vedoucím Studia nových médií na FF UK. Tématem byl vývoj internetu.

Prvním tlumočeným hostem, kterému byl věnován celý díl pořadu, byl astronaut Andrew J. Feustel 2. února 2013. Na webových stránkách je díl pořadu uveden těmito slovy: „Překonali jsme 8793 kilometrů, sedm časových pásem, abychom kvůli časovým možnostem Andrewa pořad předtočili. Spojení mezi Prahou a Johnsonovým vesmírným střediskem v Houstonu se podařilo.“⁵⁷

Natáčení rozhovoru jinde než ve studiu proběhlo například s izraelským profesorem a nositelem Nobelovy ceny za chemii Danem Shechtmanem. Rozhovor se natáčel v Ostravě, kde host navštívil diskusní fórum Melting pot v rámci festivalu Colours of Ostrava. Tento díl byl odvysílán 29. října 2016. Stejná situace nastala také u horolezce Jamieho Andrewa – díl s ním byl rovněž natočen v Ostravě a následně odvysílán 19. listopadu 2016.⁵⁸ Rozhovor s Adou Yonath, nositelkou Nobelovy ceny za chemii, mimo jiné na téma genetiky, probíhal v knihovně kláštera augustiniánů,⁵⁹ ve kterém otec genetiky Gregor Mendel působil jako opat.⁶⁰ Jako poslední příklad rozhovoru natočeného mimo studio lze uvést interview s teoretickým fyzikem Lawrence M. Kraussem natočené na mezinárodním festivalu populárně vědeckých filmů AFO v Olomouci a živě vysílané 19. dubna 2014.⁶¹

⁵⁶ Internet – jak se bude vyvíjet? Vint Cerf, viceprezident Google.

Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 22. 9. 2012 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/212411058090922/>

⁵⁷ Andrew J. Feustel. 10 let od havárie raketoplánu Columbia: Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 2. 2. 2013 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/213411058090202/>

⁵⁸ Jamie Andrew (horolezec). Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 19. 11. 2016 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/216411058091119/>

⁵⁹ Ada Yonath (nositelka Nobelovy ceny za chemii). Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 2017 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/217411058090311/>

⁶⁰ G. J. Mendel – životopis. *Mendelovo muzeum* [online]. [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://mendelmuseum.muni.cz/cs/g-j-mendel/zivotopis>

⁶¹ Lawrence M. Krauss (teoretický fyzik, kosmolog). Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 19. 4. 2014 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/214411058090419/>

Občasně jsou do pořadu zváni hosté dva. Ti mohou být oba v televizním studiu nebo na jiném místě zvoleném pro natáčení. Jako příklad lze uvést lovce nacistů, manžele Klarsfeldovy, kteří byli hosty 12. června 2015 a oba s moderátorem vedli rozhovor ve studiu.

Dále může nastat situace, kdy jeden z hostů sedí ve studiu s moderátorem a druhý host se během pořadu za pomoci technologií do vysílání připojí na dálku. Jako příklad lze uvést australskou filmovou producentku Sonyu Pemberton, která byla hostem ve studiu 20. dubna 2013. Na dálku se živě z Olomouce připojil dramaturg BBC Aidan Laverty a popularizátorka vědy Elise Andrew.⁶²

Jeden díl mohou vyplnit také dva po sobě jdoucí hosté, kteří nejsou ve vysílání přítomni zároveň. Na mezinárodním festivalu populárně vědeckých filmů AFO byly předtočeny dva rozhovory se zahraničními hosty. Přibližně čtyřicet minut bylo věnováno programátorovi Llewellynu Falcovi a zbývající čtvrt hodina filozofovi Jacku Copelandovi. Díl byl odvysílán 24. května 2014.⁶³

Občas je do studia pozváno hostů více, například 25. března 2013 tři čeští neurochirurgové ze stejné rodiny⁶⁴ nebo 23. ledna 2016 čtyři čeští mladí vědci.⁶⁵ Tyto situace se však týkají převážně dílů s českými hosty, ve kterých tlumočení neprobíhá. O speciálních tlumočnických situacích bude pojednáno v podkapitole níže.

Zahraníční hosté tedy postupem času začali být do pořadu zváni běžně. V *Hyde Parku Civilizace* jich už bylo kolem devadesáti, což je z dvou set sedmdesáti odvysílaných dílů jedna třetina hostů. Mezi 22. listopadem 2014 a 21. únorem 2015, celkem ve třinácti dílech pořadu, vystupovali pouze česky hovořící hosté. Naopak například mezi 23. únorem 2019 a 16. březnem 2019 byli ve čtyřech po sobě jdoucích dílech pořadu pouze zahraniční hosté. Nelze tedy říci, že

⁶² Aidan Laverty; BBC, série Horizon Elise Andrew; I Fucking Love Science Sonya Pemberton; držitelka Emmy, televizní producentka. Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 20. 4. 2013 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/213411058090420/>

⁶³ Programátor; filozof, který se zabývá počítači a vede Turingův archiv. Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 24. 5. 2014 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/214411058090524/>

⁶⁴ Vladimír Beneš, Vladimír Beneš, Vladimír Beneš. Neurochirurgové. Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 25. 3. 2017 [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/217411058090325-vladimir-benes-vladimir-benes-vladimir-benes>

⁶⁵ Mladí úspěšní čeští vědci (kteří uspěli v prestižních soutěžích). Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 23. 1. 2016 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/216411058090123/>

by se čeští hosté se zahraničními střídali po pravidelných vymezených úsecích. Pravděpodobně záleží na tématech, časových možnostech, aktuálním plánu redakce, plánu natáčení apod. Někteří z hostů byli do pořadu pozváni vícekrát, a to například již zmíněný astronaut Andrew J. Feustel, který v pořadu vystoupil třikrát.

5.2.4.2 Jazyky

Hosté pořadu pochází nejen z Česka nebo Slovenska, ale také ze zahraničí. Mluví anglicky, popřípadě jinými jazyky. V případě českých a slovenských hostů komunikace probíhá logicky napřímo.

Co se cizích jazyků týká, spíše v začátcích pořadu bylo do vysílání pozváno několik rusky mluvících hostů, tlumočení naživo tedy probíhalo mezi ruštinou a češtinou. Moderátor mluvil k českým divákům česky, do ruštiny byla tlumočena otázka moderátora pouze hostovi do sluchátek. Host začal odpovídat rusky a než jeho odpověď překrylo české tlumočení, bylo možné v podkresu ruštinu stále slyšet, jelikož logicky docházelo k určité časové prodlevě. Hostem byl 7. září 2013 jaderný vědec Georgij Tošinskij, 2. listopadu 2013 ruská disidentka Natalia Gorbaněvská, 8. února 2014 kapitán největšího ledoborce na světě Valentin Davydjanc a 25. října 2014 Andrej Borisovič Zubov, historik, politolog a religionista.

Co se týká zásady, že muže má tlumočit muž a ženu žena – to bylo u těchto hostů dodrženo v případě N. Gorbaněvské, kterou tlumočily dvě ženy a V. Davydjance, jehož kratší cca dvacetiminutový vstup tlumočil muž. A. B. Zubova tlumočily dvě ženy. V těchto případech lze tedy konstatovat, že zásada, aby muže tlumočil muž a ženu žena nebyla dodržována stoprocentně. Patrně byly rozhodující časové možnosti tlumočnicků a jejich výběr na základě jiných kritérií. V těchto případech probíhalo střídání tlumočnických dvojic po časových úsecích.

Zajímavá jazyková konstelace nastala 30. ledna 2016, kdy v pořadu vystoupil manželský pár Paul a Tatiana Rusesabagina. Paul Rusesabagina seděl ve studiu a jeho rozhovor s moderátorem byl tlumočen mezi angličtinou a češtinou. Tématem byla rwandská genocida v devadesátých letech minulého století. Během rozhovoru s panem Rusesabagina ve vysílání zazněly kratší úseky z předtočeného rozhovoru s jeho manželkou, který moderátor vedl ve francouzštině. On i paní Rusesabagina hovořili francouzsky a oba jejich hlasy byly tlumočeny do češtiny tlumočnicí – ženou. Použití francouzštiny je v pořadu ojedinělé.

Zahraniční hosté hovoří většinou anglicky, ačkoli angličtina není vždy jejich rodným jazykem, a kromě výše zmíněných ojedinělých jazykových kombinací probíhá tlumočení v kombinaci angličtina-čeština. Například Beate Klarsfeldová z Německa a její manžel Serge Klarsfeld, narozený v Rumunsku a žijící ve Francii, kteří byli hosty 12. června 2015, rovněž hovořili anglicky. Anglicky rozhovor s moderátorem vedl i italský horolezec německé národnosti Reinhold Messner, který byl hostem pořadu 28. ledna 2016. Stejná situace nastala i u nositele Nobelovy ceny za chemii z Francie, Jeana-Pierra Sauvage, který pořad navštívil 13. října 2019.

Diváci si na webových stránkách mohou díly pořadu přehrát jak v češtině, tak v angličtině.

5.2.4.3 Střídání tlumočnicků a politika média

Moderátor s hostem vede rozhovor většinou v angličtině. Tlumočení tedy probíhá směrem do češtiny pro české diváky. Výjimkou byly již zmíněné rozhovory s ruskými hovořícími hosty nebo například rozhovor 20. dubna 2013 se Sonyou Pemberton a Elise Andrew, kdy moderátor hovořil česky a jeho otázky tlumočnický tlumočil hostům do angličtiny do sluchátek.⁶⁶

Zpočátku byly rozhovory se zahraničními hosty vysílány naživo, a tedy i tlumočení probíhalo v reálném čase. Na přibližně šedesátiminutový pořad byli proto potřeba dva tlumočníci, přičemž postup byl zvolen dvojí. Buď se tlumočníci rozhodli pro střídání po rolích, kdy jeden z nich tlumočil moderátora a druhý hosta, nebo se střídali po časových úsecích. Výhodou prvního přístupu může být přehlednost pro diváka. Za výhodu druhého postupu lze považovat tlumočení přibližně stejně dlouhých časových úseků a tím pádem podobnou náročnost pro oba tlumočníky, protože prostor věnovaný hostovi bývá delší než prostor, který vyplní moderátor.

V pořadu je hostů – mužů – oproti ženám více, a to jak v dílech s českými, tak zahraničními hosty. Zpočátku vysílání pořadu pravidlo, že muže má tlumočit muž a ženu žena, neplatilo vždy, jak již bylo zmíněno výše u několika dílů. V případě již uvedeného dílu z 20. dubna, ve kterém kromě moderátora a jednoho hosta vystoupily i dvě ženy, byli všichni aktéři tlumočení dvěma tlumočníky – muži.

V současné době je však pravidlem, že pokud je hostem pořadu muž, je tlumočen mužem, pokud je hostem žena, je tlumočena ženou.

⁶⁶ Aidan Laverty; BBC, série Horizon Elise Andrew; I Fucking Love Science Sonya Pemberton; držitelka Emmy, televizní producentka. Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 20. 4. 2013 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/213411058090420/>

(...) tam se to dodržuje stoprocentně, protože v hodinovém pořadu by to znělo rušivě a já to беру. Ženských hostů je tam ale málo. (Dolenský, 2019)

5.2.4.4 Příprava a tlumočení předtočeného dílu

Postupem času bylo od živého vysílání se zahraničními hosty upuštěno a dnes se tyto díly vždy předtáčí. Jedním z důvodů je lepší kvalita tlumočení, jelikož tlumočnick má možnost se s obsahem rozhovoru dopředu seznámit. Dalším faktorem jsou omezené časové možnosti zahraničních hostů během jejich pobytu v Česku a obtížné skloubení s vysílacím oknem pořadu v sobotu večer.

Rozdílem oproti tlumočení naživo je také to, že se tlumočnick nemůže potkat s hostem, představit se mu a krátce s ním pohovořit. Vzhledem k tomu, že má tlumočnick na přípravu k dispozici stříh dílu a je možné se s odbornými termíny, jmény, eventuálním přízvukem řečníka apod. seznámit dopředu, to ale nevadí.

(...) Smyslem představení se je, oťukat si toho člověka, jak mluví, zeptat se ho na jména (...) Ale tady, když je to nahrané a vím přesně, do čeho jdu, je to v podstatě jedno. (Dolenský, 2019)

Tlumočnicki dostanou přípravu řádově týden až dva dny před termínem, na který je tlumočení domluveno. K přípravě dostanou hrubý stříh rozhovoru, který je delší než přesně daná stopáž pořadu. Pokud má hrubý stříh například hodinu a půl, tak je jasné, že ve finálním vysílání poměrná část použita nebude, ale je to dobré pro základní orientaci v tématu a terminologii. K některým videím je poskytnut i transkript, se kterým mohou tlumočnicki pracovat. Při samotném tlumočení už je k dispozici finální verze zvuku; obraz a prostřihy se mohou do odvysílání ještě upravovat.

Čas věnovaný přípravě se liší podle konkrétního řečníka a tématu daného dílu. Jak již bylo zmíněno výše, jsou zváni hosté především z oblasti přírodních věd.

(...) První sledování může zabrat cca dvě hodiny. S tím, že si to pouštím a neustále zastavuji. Řeším si termíny, jména a hodně těžce zatížené syntaktické struktury. Většinou si napíšu, jak větu začít a jak do ní najet (...) Při druhém sledování to v podstatě nezastavuji, v hlavě si to už tlumočím. Maximálně to tu a tam zastavím, někdy si do papírů doplním nějakou poznámku (...) (Dolenský, 2019)

Otázkou je, jak přistupovat k práci se samotným transkriptem. Jeho použití se u jednotlivých dílů a řečníků liší a tlumočení tohoto pořadu nelze kategoricky nazvat simultánním tlumočením s textem.

(...) Záleží na tom, jak těžký ten projev je. Obecně jsem zjistila, že se mi lépe pracuje, když si udělám vlastní poznámky. De facto skoro jako konsektivní zápis, ale trochu lépe napsaný. Asi je tam více slov,

než bych si psala v konsektivě, ale prakticky to jsou poznámky, šipky, zkratky (...) Někdy je ale na druhou stranu host hodně upovídaný, třeba Anita Sengupta. To bylo vůbec nejtěžší, co jsem kdy tlumočila, tam jsem měla k dispozici transkript. Sama ještě tak trochu přemýšlím o tom, co z toho mi vyhovuje více a určitě u každého toho řečníka mi asi vyhovuje trochu něco jiného. Plus to samozřejmě závisí na tom, kolik mám času na přípravu. (Ešnerová, 2019)

Případné terminologické nejasnosti nebo sjednocení používání termínů je možné vyřešit před tlumočením na místě ve studiu, eventuálně jsou kontaktováni odborníci.

Při tlumočení je moderátor spolu s tlumočnickem nebo tlumočnicí ve studiu. Moderátor tlumočí do češtiny sám sebe, tlumočnick pak zahraničního hosta. Sedí vedle sebe a každý má svá sluchátka a svůj mikrofon. Na začátku proběhne zkouška zvuku a hlasitosti. Český výstup pečlivě poslouchá a kontroluje dramaturgyně, která je zodpovědná za technickou realizaci pořadu. Pokud by došlo k přeroknutím, falešným začátkům, šumům nebo špatnému použití termínu v češtině, je možné tlumočení přerušit, k danému úseku se vrátit a natočit jej znovu. Na druhou stranu není možné se vracet neustále, a to kvůli únavě tlumočnicků, která s postupem času narůstá. Pokud vše probíhá hladce, natočí se jeden díl pořadu za 65 až 70 minut, natáčení se ale může protáhnout i na hodinu a půl.

Časová prodleva mezi tlumočením předtočeného dílu a jeho odvysíláním se liší. Někdy se může stát, že se tlumočení natočí ve čtvrtek a díl se odvysílá již v sobotu, jindy je prodleva delší. To vše záleží také na zařazení českých hostů do vysílání. Například před letní přestávkou v roce 2019 bylo natočeno tlumočení několika dílů se zahraničními hosty, s jejichž zařazením se ale počítalo až do podzimního programu. Přes léto se vysílají reprízy pořadu.

Jako velmi obsahově, terminologicky a rychlostně náročné v rozhovorech tlumočníci zmínili interview s teoretickým fyzikem Lawrenceem Kraussem (vysílané naživo) nebo kosmickou inženýrkou NASA Anitou Senguptou (předtáčené).

5.2.4.5 Speciální tlumočnické konstelace a díly

Netypická situace pro tlumočnický nastala v díle odvysílaném 6. dubna 2019, kdy byli ve studiu dva hosté, americký astronaut Andrew Feustel a jeho manželka Indira. Oproti již v té době zavedené praxi předtáčení rozhovorů se zahraničními hosty se toto interview vysílalo naživo. Moderátor s hosty vedl rozhovor v angličtině a výpovědi všech tří byly tlumočeny pro diváky do češtiny. Specifické pro tento díl bylo, že do něj byli zapojeni hned tři tlumočníci, přičemž se nestřídali po časových úsecích, ale pro přehlednost pro diváky po rolích. Jeden z tlumočnicků

tlumočil otázky moderátora, druhý odpovědi A. Feustela a tlumočnice manželku astronauta Indiru. Z rozhovorů s nimi vyplynulo, že se jednalo opravdu o nestandardní a netypické tlumočení, přičemž bylo potřeba být neustále ve střehu. Náročné bylo jak tlumočení hlavního hosta, A. Feustela, který hovořil převážnou část pořadu, tak i vstupů jeho manželky, která se do rozhovoru zapojila pouze občas a spíše nečekaně.

Ukázalo se a shodli jsme se na tom, že to bylo hrozně zvláštní tlumočení (...) Musíte být ve střehu opravdu pořád. A je to hodně odlišné oproti tomu, když má člověk tlumočit patnáct dvacet minut a pak ví, že to předává kolegovi. Tady musí být ve střehu fakt pořád a je to opravdu stresující (...) Tlumočil jsem Drewa (...), takže jsem tlumočil valnou většinu všeho. (Dolenský, 2019)

Seděla jsem tam a Indira se v podstatě za tu hodinu ozvala čtyřikrát. Paradoxně to pro mě bylo náročnější, protože jsem pořád musela být ve střehu a čekat, až ona řekne dvě věty. Ty rychle vypálit, aby ještě byly vtipné a intonačně zvládnuté. Potom jsem zase čekala deset minut. To ale neznamená, že bych odpočívala, spíš jsem byla v takovém provozním stresu a bylo to únavné (...) Mně vlastně přišlo, že by pro mě bylo jednodušší, kdybych tam tlumočení měla víc, protože bych se aspoň rozjela. (Ešnerová, 2019)

Do studia byli dále pozváni již zmínění manželé Klarsfeldovi 12. června 2015. Moderátor s nimi vedl rozhovor v angličtině, do češtiny se tedy tlumočily hlasy tří osob. Do vysílání byli zapojeni dva tlumočníci, kteří se střídali po časových úsecích, nikoli po jednotlivých rolích. V těchto případech je potřeba jednotlivé aktéry intonačně odlišit, aby byl rozhovor pro diváka přehledný.

5.2.4 Události, komentáře

5.2.5.1 Charakteristika pořadu

Jedná se o komentované zpravodajství České televize. Mezi zařazovaná témata patří aktuální česká a zahraniční politika, ekonomika nebo kultura. Témata moderátoři rozebírají s hosty ve studiu, odborníky a svými korespondenty v zahraničí.⁶⁷ Většinou je během vysílací hodiny probráno témat více, jsou ale i případy, kdy se detailně probíralo pouze jedno téma (například v dílech 23., 24., 27. a 28. června 2016 bylo vysílání věnováno výlučně Brexitu, 29. dubna 2019 patnáctiletému výročí členství Česka v Evropské unii apod.). *Události, komentáře* jsou do programu zařazeny od roku 2002,⁶⁸ v současné době je možné je sledovat na ČT 24 pravidelně každý všední den ve 22:00 v délce šedesáti minut. K 9. listopadu 2019 bylo odvysíláno již 4354 dílů. Pořad aktuálně moderují Marcela Augustová, Michal Kubal, Daniela Písařovicová,

⁶⁷ Události, komentáře. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096898594-udalosti-komentare/>

⁶⁸ Přehled dílů: Události, komentáře. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096898594-udalosti-komentare/dily/?filtr=2002>

Martin Řezníček, Světlana Witovská a Jakub Železný.⁶⁹ *Událostem, komentářům* ve vysílání předcházejí v 19:00 *Události*, následně ve 20:00 90' ČT24 a od půl desáté *Horizont ČT 24*.

5.2.5.2 Tlumočení v pořadu

Jedná se o pořad, který se zaměřuje na aktuální témata. Skladba daného dílu pružně reaguje na aktuální situaci v Česku a zahraničí. Specifikem proto je, že pokud je do vysílání pozván zahraniční host, kterého bude potřeba tlumočit, dozvídají se o tom tlumočníci relativně krátkou dobu před vysíláním. Počítá se tedy s jejich velkou flexibilitou.

(...) Události, komentáře hodně reagují na to, co se aktuálně děje. Jsou otevřené až asi do šesti, kdy si to začne sedat. Pořad pak běží od deseti do jedenácti. Je to fakt dost na knap (...) Proto jsme dostali avízo vždy s krátkým předstihem. (Dolenský, 2019)

Pokud je do vysílání pozván zahraniční odborník, rozhovor s ním probíhá naživo ve studiu, popřípadě na dálku prostřednictvím technologií. Interview tedy není předtáčené, jako je tomu u *Hyde Parku Civilizace*. Pokud je host fyzicky přítomen ve studiu, je možnost se s ním před vysíláním eventuálně setkat a krátce s ním pohovořit, popřípadě se ho zeptat, zda bude zmiňovat nějaká vlastní jména, názvy apod. Rozhovory jsou oproti *Hyde Parku Civilizace* výrazně kratší, většinou v délce do patnácti minut. Některé z vybraných děl jsou blíže popsány níže.

(...) Skoro vždycky, protože jsme čekali před stejným studiem. Kolikrát si s těmi lidmi člověk popovídal, protože tam jsou prostoje. Je to pružný pořad a mají nástup plus minus několik minut, sedí se tam dlouho, tak jsem si s těmi lidmi docela popovídal. To mě na tom vždycky bavilo (...) Snažil jsem se z nich vždy dostat primárně jména, protože to je to, co nechytinu ze vzduchu. Ale jsou to většinou krátké rozhovory, maximálně deset minut, spíše tak sedm. (Dolenský, 2019)

V optimálním případě – ovšem ne vždy to ta televize akceptuje nebo ne vždy je na to čas – máte možnost s hostem alespoň pár slov předtím prohodit. Přinejmenším zjistíte, jak mluví. Třeba mu drobně napovíte, že by bylo dobré, aby mluvil pomalu a distinctly neboli srozumitelně. Můžete se ho hlavně zeptat, jestli bude mluvit o vlastních jménech, která můžete špatně vyslovit nebo vám nebudou známá, o faktických událostech, které se budou vztahovat k nějaké skutečnosti, kterou zase vy neznáte, a přitom to nemůžete přeložit, protože si nejste jistá, jestli to správně chytnete. Z fonetiky to není vždy jasné. (Hanusová, 2019)

(...) někdy byla i možnost potkat se s hostem a trochu se pobavit o tom, jak to bude fungovat. „Budu vám tlumočit do angličtiny“ a tak dále. Vědět i na té lidské úrovni, koho člověk tlumočí, je fajn. (Ešnerová, 2019)

Tlumočníci občas mají předem k dispozici otázky, které moderátor hostovi zamýšlí položit, což jim usnadní nejen orientaci v tom, jakým směrem se rozhovor bude ubírat, ale pomůže jim to

⁶⁹ Tým Událostí, komentářů. Události, komentáře. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096898594-udalosti-komentare/2147-tym-udalosti-komentaru/>

také v rychlejší přetlumočení otázky hostovi tak, aby byl časový posuv co nejkratší. To je ve výsledku komfortnější nejen pro hosta i moderátora ve studiu, ale také pro českého diváka, pro kterého bude rozhovor plynulejší a bez delších prodlev mezi otázkou a odpovědí.

Už je to pár let, co jsem chodila do Událostí, komentářů, může se to teď lišit, ale občas jsme i tam dostávali otázky dopředu. To pomáhalo, protože se od nás přesně čekalo, že budeme tlumočit do angličtiny hostovi a tam musí být přetlumočení co nejkratší, aby nedocházelo k prostožům, kdy se zdánlivě pro diváka nic neděje, protože tlumočnické ještě tlumočí otázku do angličtiny. (Ešnerová, 2019)

Udržování krátkého časového posuvu a co nejrychlejší přetlumočení otázky s sebou samozřejmě přináší výzvy. Hostovi je potřeba otázku přetlumočit rychle a srozumitelně, aby mohl začít co nejdříve odpovídat.

(...) Samozřejmě, když se snažíte být co nejbližší u řečníka, kterého tlumočíte, tak všichni víme, že to není ideální a přináší to výzvy, které člověk musí řešit. O tom by se dalo mluvit dlouho. Je potřeba předvídavost, hlava musí jet strašně rychle a být schopná dokončit myšlenku (...) A to už je zase prostě úplně moje specifická věc – aby člověk nebyl na sto procentech významu, ale aspoň na devadesáti pěti. Je to pro mě pořád to nejdůležitější, ale když rázem sedím v kabině třeba v Událostech, komentářích, tak pro mě to, že úplně přesně naformuluji otázku tak, jak zazněla v originále, není tak důležité na sto procent, jako že řeknu to, na co se člověk ptá. Tím to nechci nijak snižovat. Jdu jakoby ještě více po významu, ale snažím se jet s tím člověkem, něco se prostě musí obětovat. Nikdo neumí stoprocentně přetlumočit obsah vteřinu za řečníkem, bez hezitačních zvuků, bez jakékoli gramatické chyby... Nebo já nikoho takového neznám (...) Tam je moje tlumočnická licence úplně nejvyšší. Chraň bůh, abych říkal něco jiného, než říká ten člověk, co se ptá. Chraň bůh, abych něco úmyslně vynechával. Ale tam je ten můj – nevím, jak to říct – možná posun. Je to věc, kterou jinak moc nedělám, snažím se to objasňovat, zpřehledňovat. Redundance, a hlavně repetice v těch dotazech, jsou-li ty otázky třicetivteřinové, jsou maximální (...) (Janů, 2019)

5.2.5.3 Příklady tlumočených dílů

V této podkapitole budou představeny některé z dílů pořadu *Události, komentáře*, ve kterých se tlumočilo mezi angličtinou a češtinou. Řazení je chronologické – od nejstarších dílů po nejnovější. Na závěr podkapitoly je zařazen díl, ve kterém se tlumočilo mezi němčinou a češtinou.

20. června 2012 byla tlumočeným tématem historie. Hostem pořadu byl profesor historie holocaustu na univerzitě v Uppsale, Paul A. Levine. Rozhovor byl kratší, trval necelých 8 minut. Moderátor pozdravil česky a dále pokračoval v češtině, host mluvil výhradně anglicky,

tlumočilo se tedy do češtiny Hosta tlumočil tlumočník – muž. Moderátor na závěr hostovi poděkoval v češtině i angličtině.⁷⁰

Mezi zařazovaná témata patří již avizovaná kultura. 22. března 2013 se pořad na závěr věnoval zakončení Febiofestu a dvěma hostům ze zahraničí, kteří převzali cenu za celoživotní přínos kinematografii. Rozhovor s americkým režisérem Richardem Lesterem byl předtočený, režisér hovořil anglicky a interview bylo doprovázené českými titulky. Stejný postup byl zvolen i u Geraldine Chaplinové, která byl rovněž zprvu představena a část rozhovoru s ní připravena již dříve s českými titulky.⁷¹ Následoval živý a přibližně pětiminutový vstup Chaplinové do vysílání. Tlumočení opět probíhalo mezi angličtinou a češtinou. Herečku tlumočila tlumočnice – žena.

S hosty je ale možné se spojit i na dálku. 29. června 2017 byl v *Událostech, komentářích* věnován přibližně čtrnáctiminutový blok americkému psychologovi Philippu Zimbardovi a představení jeho nové knihy, která několik měsíců předtím vyšla v českém překladu. Nejprve zazněly informace o hostovi od moderátora, následně krátká tlumočená pasáž z *Hyde Parku Civilizace*, jehož hostem Zimbardo 12. prosince 2015 byl. Poté již došlo ke spojení s hostem prostřednictvím komunikačního nástroje Skype.⁷² Poté následoval klasický scénář – tedy moderátor, který kladl otázky v češtině a host, který v angličtině odpovídal. Hosta – muže – tlumočil muž.

11. března roku 2019 byl hostem *Událostí, komentářů* Stephen King, americký velvyslanec v České republice. Moderátor hosta pozdravil v angličtině, host v angličtině poděkoval za pozvání. Tyto úvodní krátké formulace zůstaly v angličtině a tlumočeny nebyly. Následně již moderátor pokládal otázky česky. Host začal odpovídat v angličtině. Logicky následoval krátký časový posuv, než tlumočnice začala tlumočit do češtiny. V tomto případě hosta – muže – tlumočila žena. Rozhovor s hostem v pořadu trval necelých deset minut. Tématem byl vztah Spojených států a Česka v návaznosti na návštěvu českého premiéra v USA.

29. března roku 2019 byl hostem současný britský velvyslanec v České republice, Nick Archer. Tématem tohoto dílu *Událostí, komentářů*, byl mj. Brexit a aktuální stav vyjednávání. Nejprve zazněly informace od moderátorky, následovaly záběry z britské sněmovny a do vysílání měl

⁷⁰ Genocide Studies. Události, komentáře. *Česká televize* [online]. 20. 6. 2012 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096898594-udalosti-komentare/212411000370620/video/208061>

⁷¹ Zakončení Febiofestu. Události, komentáře. *Česká televize* [online]. 22. 3. 2013 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096898594-udalosti-komentare/213411000370322/video/249950>

⁷² Daně jako téma voleb — Exkluzivní host. Události, komentáře. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/217411000370629/obsah/554440-exkluzivni-host>

živý vstup zahraniční zpravodaj ČT ve Velké Británii. Následně moderátor ve studiu opět anglicky přivítal hosta, který anglicky odpověděl, pozdrav hosta byl tlumočen do češtiny. Následovalo klasické schéma, tzn., že moderátor kladl otázky v češtině, tlumočník je tlumočil do angličtiny hostovi, který začal anglicky odpovídat. Odpovědi hosta byly tlumočeny do češtiny pro českého diváka. V tomto případě hosta – muže – tlumočil muž. Celý blok věnovaný Brexitu trval přibližně půl hodiny, britský velvyslanec byl přítomen pouze prvních patnáct minut. Moderátor následně česky a posléze anglicky poděkoval hostovi za poskytnutí rozhovoru.

Němčinu bylo možné v podkresu slyšet 18. dubna roku 2019. Ve vysílání zazněl předtočený rozhovor redaktora České televize s Wolfgangem Schäuble, předsedou Německého spolkového sněmu. Redaktor vedl s hostem rozhovor v němčině.⁷³ Otázky moderátora i odpovědi Wolfganga Schäubleho pak byly do češtiny namluveny. Lze to poznat například podle toho, že otázka moderátora je v češtině daleko rychlejší než v původní němčině. Na závěr otázky je tedy možné v podkresu němčinu opět slyšet. Odpovědi hosta v češtině jsou velmi rychlé, plynulé a bez jakýchkoli hezitačních zvuků, ke kterým by v případě, že by rozhovor byl reálně tlumočen, patrně občasně došlo.

5.2.5 Předvolební debaty v USA

5.2.6.1 Příprava na debatu

V roce 2016 byly v České televizi odvysílány celkem tři předvolební debaty mezi kandidáty na amerického prezidenta. Za Republikánskou stranu kandidoval Donald Trump, za Demokratickou stranu Hillary Clintonová. Všechny tři debaty tlumočila v České televizi stejná dvojice tlumočnicků. Tlumočilo se pouze směrem do češtiny pro českého diváka. Tlumočení bylo ztíženo tím, že kvůli časovému posunu se vysílaly během noci nebo brzy nad ránem. Debaty začínaly ve 21:00 lokálního času, přičemž se každá z nich odehrávala v jiném státě USA – šlo o Nevadu, Missouri a New York.⁷⁴ Časový posun oproti Česku se ve všech třech státech o něco liší, jednalo se však o noční nebo brzké ranní hodiny v Česku.

⁷³ Dnešní Německo očima Wolfganga Schäubleho. Události, komentáře. *Česká televize* [online]. 18. 4. 2019 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096898594-udalosti-komentare/219411000370418/video/689353>

⁷⁴ Schedule: When Hillary Clinton and Donald Trump will debate. *The Washington Post* [online]. 19. 10. 2016 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/graphics/politics/2016-election/presidential-debate-schedule/>

V debatách vystupovali oba kandidáti a jeden až dva moderátoři. Každá z debat trvala přes hodinu a půl. Jednalo se o specifický interaktivní formát, během něhož jednotliví účastníci debaty dost často mluví zároveň a bylo potřeba vyřešit, jak se mají tlumočníci střídát – zdali klasicky po časových úsecích, nebo si například jednotlivé prezidentské kandidáty rozdělit a střídát se po rolích.

(...) my s Karlem jsme nad tím seděli a říkali jsme si, že rozdělit si ty hlasy je trochu divné. Když jsme tam ve dvou a střídali bychom se po těch cca dvaceti minutách, tak ten formát stejně nezachováme. Aby každý tlumočil oboje, by bylo divné. Vlastně ta situace není úplně řešitelná (...) každý jsme měli dvacet minut. Zkrátka klasické konferenční tlumočení a přijde mi to tak rozumnější. (Dolenský, 2019)

Tlumočníci zvolili střídání po časových úsecích, což považovali za lepší variantu než rozdělení rolí. Jedním z důvodů bylo i to, že pokud by každý tlumočil jednoho z účastníků debaty, museli by udržovat absolutní pozornost po celou debatu.

(...) jinak bychom byli fakt zničení. Člověk se musí soustředit celou dobu, být neustále ve střehu – mluví ten můj, nebo ne? A to dost vyčerpává. (Dolenský, 2019)

5.2.6.2 Tlumočení debaty

Tlumočníci se v České televizi tedy střídali po časových úsecích, přičemž každý ve svém úseku tlumočil všechny aktéry debaty – moderátora, kandidáty, popřípadě dotazy z publika. V Českém rozhlase, kde se debaty také tlumočily, bylo rozdělení jiné. Pojednáno o tom bude v kapitole níže.

Respektive oni si drsně skákali do řeči, tedy hlavně Donald Trump. Řešilo se to hodně špatně, protože kolikrát mluvili přes sebe (...) To byl fakt velký problém. Hillary něco říká – a pamatuju si to doted' – on do toho vpadne a řekne „liar“. Ona pokračuje dále a on do toho vpadne a řekne „liar“. Co mám tlumočnický dělat? Ještě to nemám vyřešené a neskončil jsem a on mi do toho vletí. Musím udělat intonačně předěl, dát tam to přerušení a udělat intonačně předěl zase zpátky. To je strašně těžké, je to prostě neřešitelné. V rozhlase to vyřešili dobře, prostě na sebe křičeli, což si můžou v takové situaci dovolit. Je to ale zase extrémně specifické. To jsem zažil přesně jednou, respektive ty debaty byly tři. (Dolenský, 2019)

Jak Clintonová, tak Trump byli tlumočeni muži. V tomto případě se pravidlo, že muže by měl tlumočit muž a ženu žena, nedodržovalo.

První předvolební debata byla v České televizi vysílána 26. září 2016. Témata byla rozdělena do tří větších celků. Hovořilo se o zabezpečení Ameriky, prosperitě a směřování země.⁷⁵ Večer uváděl jeden moderátor. Tlumočníci se střídali, jak již bylo předestřeno, po časových úsecích, které mnohdy, ale ne vždy, kopírovaly jednotlivé segmenty. Jeden z tlumočnicků hovořil přes

⁷⁵ Schedule: When Hillary Clinton and Donald Trump will debate. *The Washington Post* [online]. 19. 10. 2016 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/graphics/politics/2016-election/presidential-debate-schedule/>

osmatřicet minut, druhý necelých osmapadesát, což souvisí s tím, který z nich začínal. Jeden z tlumočnicků se dostal na řadu třikrát, druhý dvakrát.

Druhá předvolební debata byla odvysílána 10. října 2016. Tento večer uváděli dva moderátoři. Během této debaty pokládali kandidátům otázky diváci v sále a otázku bylo možné položit také online. Nebyly zde tedy přesně dané tematické segmenty. Tlumočníci se opět střídali po časových úsecích, přičemž jeden z nich hovořil delší dobu – přes pětapadesát minut – a druhý osmatřicet a půl minuty.

Třetí předvolební debata připadla na 19. října 2016, moderoval ji jeden moderátor. Debata byla rozdělena do šesti patnáctiminutových segmentů. Mezi témata debaty patřil Nejvyšší soud, přistěhovalectví, ekonomika, způsobilost k roli prezidenta, zahraniční ohniska konfliktu a posledním tématem byl státní dluh. Tlumočníci se střídali po jednotlivých segmentech, které byly avizovány jako patnáctiminutové, ale dva poslední segmenty byly oproti předchozím úsekům kratší (např. první segment trval 16:41, čtvrtý dokonce 18:27, pátý 14:28 a šestý pouze 12:33). Ve výsledku oba tlumočníci mluvili skutečně téměř stejnou dobu – jeden z nich cca 47:30, druhý pak 46:30.

5.2.6 Zpravodajský proud na ČT 24

Jak již bylo zmíněno při představování jednotlivých programů České televize, od šesti hodin ráno do deseti hodin dopoledne se na ČT 24 vysílá *Studio 6*. Následně se přes den střídají *Zprávy* a *Studio ČT 24*. Během tohoto zpravodajského proudu se občas živě vysílá projev zahraničního státníka nebo přenos z nějaké důležité zahraniční akce, které je potřeba tlumočit. Níže uvedené pořady budou řazeny podle jazykové kombinace, ve které se tlumočilo, přičemž prvním jazykem je angličtina. V dané jazykové kombinaci pak chronologicky, tedy od nejstaršího dílu po nejnovější.

5.2.8.1 Tlumočení z angličtiny

20. ledna 2017 zpravodajství dominovala inaugurace nového amerického prezidenta Donalda Trumpa. Od 17:00 k tomu byl zařazen speciál na ČT 24. Moderátor nejprve přivítal odborníky ve studiu, dále se spojil se zpravodajkou ve Spojených státech a následovaly záběry z ceremoniálu. Tlumočilo se pouze do češtiny a tlumočnická dvojice se střídala po časových úsecích. Inaugurace jako taková podléhala přísným pravidlům. Před samotným projevem Trumpa zaznělo úvodní slovo předsedy inaugurační komise, dále pokračovaly tři modlitby, které lze z tlumočnického hlediska považovat za velmi obtížné pasáže, jelikož se jedná o čtený

text s přesně danými a zavedenými formulacemi. Následoval zpěv chóru, poté inaugurace viceprezidenta, který opakoval předčítaný inaugurační slib. Jde o čtený formální text, který pro tlumočníky opět může představovat potenciálně složité místo. Slib následně složil Donald Trump a pokračoval přibližně šestnáctiminutovým projevem. Poté bylo uděleno požehnání a zazněla státní hymna. Po ukončení ceremoniálu se pokračovalo v rozhovorech s odborníky ve studiu ČT.⁷⁶ Tématu byl poté na ČT věnován i večerní speciál.

Asi to nejvíce vysokoprofilové, co jsme kdy dělali, byla inaugurace Trumpa. Popravdě nevím, kolik lidí se mohlo dívat. Desítky tisíc to asi byly, přes stovky tisíc bych to neviděl, nevím (...) (Dolenský, 2019)

24. května 2019 v rámci Studia ČT 24, které běželo od půl jedenácté dopoledne, moderátor avizoval připravovaný projev britské premiérky Theresy Mayové, ve kterém se očekávala její rezignace. V televizi bylo možné vidět záběry z Downing Street. Televize pokračovala ve vysílání svého programu, ale v pravém dolním rámečku bylo možné vidět záběry sídla britských premiérů, odkud se každou chvíli očekával příchod Mayové. Po příchodu premiérky ČT 24 přerušila svůj program a se zpožděním několika málo sekund českým divákům tento projev zprostředkovala. Při porovnání s psanou verzí projevu se začalo vysílat až po prvním souvětí. Projev byl kratší, trval sedm minut. Premiérku tlumočil tlumočník – muž. Po ukončení projevu se ČT spojila se svým zahraničním zpravodajem ve Velké Británii a situaci zanalyzovala.⁷⁷

19. listopadu 2019 se ve Velké Británii uskutečnil předvolební duel mezi předsedou Labouristické strany Jeremy Corbynem a současným premiérem Borisem Johnsonem z Konzervativní strany vysílaný na stanici ITV. V rámci druhé třetiny pořadu *90' ČT24* Česká televize od 21:00 nabídla tlumočenou první polovinu této debaty, která trvala přibližně půl hodiny. Každý z kandidátů měl prostor pro úvodní vyjádření, následovaly otázky z publika a od moderátorky. O půl desáté na ČT 24 pravidelně pokračuje pořad *Horizont ČT 24*, který mj. nabídl analýzu debaty, její živé vysílání však na ČT 24 již v tomto pořadu nepokračovalo. Diváci byli na závěr *90' ČT24* odkázáni na možnost debatu dále sledovat na webu ČT, přičemž po rozkliknutí odkazu není možné si tlumočenou verzi přehrát.⁷⁸ Debatu do češtiny tlumočili

⁷⁶ Inaugurace Donalda Trumpa. *Česká televize* [online]. 20. 1. 2016 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10997918455-mimoradne-porady-ct24/217411034000003-inaugurace-donalda-trumpa>

⁷⁷ Vyjednávání o brexitu. Studio ČT 24. *Česká televize* [online]. 24. 5. 2019 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10101491767-studio-ct24/219411058060524>

⁷⁸ ŽIVĚ: První televizní debata Johnsona a Corbyna (v angličtině bez tlumočení). *Česká televize* [online]. 19. 11. 2019 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/2982059-zive-prvni-televizni-debata-johnsona-a-corbyna-v-anglictine-bez-tlumoceni>

dva tlumočníci – muž a žena – přičemž se střídali po časových úsecích, nikoli po jednotlivých rolích. Každý z nich tlumočil tedy oba kandidáty, moderátorku debaty i otázky z publika.⁷⁹ Jak již bylo zmíněno výše u tlumočení americké předvolební debaty, je v případě takového interaktivního formátu potřeba intonační odlišení jednotlivých řečníků a kratší časový posuv.

Příklad tlumočení naživo lze najít i v půlhodinovém pořadu *Byznys ČT 24*, který je na programu každý čtvrtek ve 21:00 na ČT 24. Přináší aktuality z ekonomiky.⁸⁰ 24. listopadu 2019 v pořadu vystoupil Thijs Komen ze společnosti Air France KLM, tématem tohoto dílu byla letecká doprava. Moderátorka se hostovi pokládala otázky v češtině, tlumočník její otázky hostovi tlumočil do angličtiny a následně tlumočil odpovědi hosta divákům do češtiny. Během interview zazněl krátký předtočený projev další odbornice, který byl natočený předem a namluvený do češtiny.⁸¹

5.2.8.2 Tlumočení z němčiny

V České televizi je ale možné se setkat i s tlumočením z němčiny. 7. února 2019 byla na ČT 24 do zpravodajského proudu v 11:52 speciálně zařazena tisková konference německé kancléřky Angely Merkelové a slovenského premiéra Petera Pellegriniho. Uvedení tiskové konference zaznělo ve slovenštině, následně slovensky hovořil Pellegrini. Německá kancléřka byla pro Českou televizi tlumočena do češtiny, tzn. nepřebíralo se zde například slovenské tlumočení, které určitě muselo být zajištěno pro slovenská média. Projev kancléřky trval přibližně čtyři minuty a následovaly otázky novinářů na místě. Otázky německých novinářů do češtiny opět tlumočila česká tlumočnice stejně jako odpovědi kancléřky, nebyla zde tedy přebrána slovenská verze.⁸²

21. května 2019 byl živě přenášén projev rakouského prezidenta Alexandera van der Bellena a rakouského kancléře Sebastiana Kurze. Tématem byla politická krize v Rakousku. Jednalo se celkem přibližně o jedenáct minut v rámci odpoledního *Studia ČT 24* kolem půl třetí odpoledne. Oba aktéři byli tlumočeni tlumočnicí – ženou.⁸³

⁷⁹ První televizní debata Johnsona a Corbyna. 90' ČT24. *Česká televize* [online]. 19. 11. 2019 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11412378947-90-ct24/219411058131119-prvni-televizni-debata-johnsona-a-corbyna>

⁸⁰ *Byznys ČT 24*. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/12026085531-byznys-ct24/>

⁸¹ *Byznys ČT 24*. *Česká televize* [online]. 24. 11. 2019 [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/12026085531-byznys-ct24/219411058020047/video/734920>

⁸² TK Projev Merkelové + Pellegrini. *Česká televize* [online]. 7. 2. 2019 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10997918455-mimoradne-porady-ct24/219411034000010-tk-projev-merkelove-pellegrini/>

⁸³ Studio ČT 24. *Česká televize* [online]. 21. 5. 2019 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10101491767-studio-ct24/219411058280521/>

V neděli 29. září 2019 bylo v rámci *Zpráv v 18* na ČT 24 také tlumočeno z němčiny do češtiny. Došlo k přerušení natočené reportáže a živě byl vysílán projev předsedy rakouských lidovců Sebastiana Kurze po předčasných parlamentních volbách v Rakousku. Obsahově se jednalo o děkovací projev, jelikož podle předběžných výsledků lidovci ve volbách zvítězili. Kurz proto děkoval jak voličům, tak stranickým funkcionářům. Projev byl krátký, trval necelé čtyři minuty. Sebastiana Kurze tlumočila tlumočnice – žena.⁸⁴

Mezi tlumočené hosty z němčiny patří také osobnosti z kultury, které Česko navštěvují v rámci různých kulturních festivalů, zmínit lze Hertu Müller. Dále jsou to například zpravodajové zahraničních médií.

(...) Často se tito německy mluvící hosté, kteří proniknou do českých médií, rekrutují z kulturního okruhu. Bývají to spisovatelé, když jsou zde spisovatelské festivaly. Hertu Müller jsem tlumočila opakovaně, poněvadž tu již byla několikrát, a to jak v televizi, tak v rozhlasu. Řadu dalších německých populárních autorů, většinu překládaných do češtiny. Někdy se také stane, že v České televizi tlumočíme německé zpravodaje německých a rakouských médií, kteří pracují v Praze. Čeští reportéři se jich ptají, jak zahraničí vidí české politické dění (...) (Sitařová, 2019)

5.2.8.4 Tlumočení ze španělštiny

16. října 2017 Česká televize divákům nabídla tlumočení přímého přenosu projevu tehdejšího předsedy vlády Španělska, Mariana Rajoye, ze španělštiny do češtiny, a to v rámci odpoledního *Studia ČT 24* po půl páté. Tématem bylo dění v Katalánsku. Na začátku října 2017 v Katalánsku proběhlo referendum o nezávislosti a španělský premiér se k této situaci vyjadřoval. Česká televize odvysílala prvních patnáct minut projevu, posléze projev přerušila a věnovala se jiným tématům. Španělského premiéra tlumočila tlumočnice – žena.⁸⁵

5.2.8.3 Tlumočení z francouzštiny

15. dubna 2019 došlo k velkému požáru katedrály Notre Dame v Paříži. Tomuto tématu se během následujícího dne věnovala i Česká televize mj. v rámci *90' ČT24* od 20:00. V pořadu se vysílal projev francouzského prezidenta, který moderátor uvedl slovy: „Francouzský prezident Emmanuel Macron právě teď vystupuje před televizní kamery se svým projevem“, během samotného projevu se ale na obrazovce ČT neobjevuje ikonka „živě“. Projev prezidenta trval přibližně pět a půl minuty. V pravém dolním rámečku bylo možné vidět tlumočení do znakového jazyka. Nejedná se však o český znakový jazyk, ale patrně o francouzský, jelikož

⁸⁴ Zprávy. *Česká televize* [online]. 29. 9. 2019 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1178166846-zpravy/219411018000929/>

⁸⁵ Studio ČT24. *Česká televize* [online]. 11. 10. 2017 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10101491767-studio-ct24/217411058311011>

stejnou tlumočnicí do ZJ je možné vidět například i ve verzi tohoto projevu, která je tlumočená do němčiny.⁸⁶ Francouzského prezidenta tlumočil tlumočnick – muž.

5.2.7 Česká televize a znakový jazyk

Jak již bylo zmíněno v podkapitole 5.1.2 Veřejná služba v oblasti televizního vysílání na straně 37 musí Česká televize podle zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, zajistit tlumočení do českého znakového jazyka alespoň u 2 % pořadů a minimálně 70 % pořadů z nich opatřit skrytými titulky.⁸⁷ Při prohlížení programu na webových stránkách České televize je u programů opatřených skrytými titulky uvedena zkratka „ST“, u programů tlumočených do znakového jazyka pak diváci naleznou zkratku „ZJ“.

5.2.3.1 Pořady v českém znakovém jazyce

Česká televize vysílá pořady přímo v českém znakovém jazyce a další opatřuje tlumočením do ČZJ. Mezi pořady vysílané přímo v českém znakovém jazyce patří *Zprávy v českém znakovém jazyce* a *Televizní klub neslyšících*.

Zpravodajský pořad pro neslyšící se začal vysílat v květnu roku 2000 pod názvem *Zprávy ve znakové řeči*.⁸⁸ Vysílání bylo pětiminutové a pouze ve všední dny.⁸⁹ V roce 2008 došlo ke změně názvu na *Zprávy v českém znakovém jazyce*, délka zpráv se prodloužila na deset minut (Buřičová, 2010: 29). Od roku 2014 je pořad vysílán i o víkendu,⁹⁰ tzn. denně na ČT 2 od 19:50 v délce deseti minut.⁹¹ V týmu pořadu jsou neslyšící moderátoři, tlumočníci, slyšící a neslyšící editor (tamtéž: 39). Moderátor/ka zprávy hlásí v českém znakovém jazyce, přičemž zprávy jsou opatřeny doprovodnou zvukovou stopou v českém jazyce a doprovoveny statickou fotografií. Jedná se o jediný zpravodajský pořad pro neslyšící v Česku.

⁸⁶ Požár Notre-Dame a ochrana českých památek. 90' ČT24. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11412378947-90-ct24/219411058130416/>

⁸⁷ Zákon č. 231/2001 Sb.: Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-231>

⁸⁸ Zprávy v českém znakovém jazyce mají novou neslyšící moderátorku. *Tichý svět* [online]. 10. 6. 2019 [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <http://www.tichezpravy.cz/zpravy-v-ceskem-znakovem-jazyce-maji-novou-neslysici-moderatorku/>

⁸⁹ Zprávy v českém znakovém jazyce mají novou neslyšící moderátorku. *Tichý svět* [online]. 10. 6. 2019 [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <http://www.tichezpravy.cz/zpravy-v-ceskem-znakovem-jazyce-maji-novou-neslysici-moderatorku/>

⁹⁰ Česká televize rozšiřuje zprávy ve znakovém jazyce. *Česká televize* [online]. 3. 9. 2014 [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/media/1019240-ceska-televize-rozsiruje-zpravy-ve-znakovem-jazyce>

⁹¹ Zprávy v českém znakovém jazyce. Přehled dílů. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097176961-zpravy-v-ceskem-znakovem-jazyce/dily/>

Televizní klub neslyšících má podnázev *Pořad pro neslyšící a jejich přátele*. Jedná se o pořad v českém znakovém jazyce opatřený zvukovou stopou. Do programu je zařazován pravidelně jednou za čtrnáct dnů ve středu od půl čtvrté odpoledne na ČT 2.⁹² Pořad se vysílá již čtyřicet let.⁹³ Do pořadu jsou zařazena témata týkající se neslyšících. Z již odvysílaných dílů lze zmínit například vzdělávání neslyšících, vliv nových technologií na život neslyšících, VOŠ tlumočnictví znakového jazyka, Spolek neslyšících, domov pro neslyšící seniory a nejrůznější další projekty.⁹⁴

5.2.3.2 Tlumočení do českého znakového jazyka

Co se tlumočení do českého znakového jazyka týká, u vybraných pořadů je po pravé dolní straně okénko s tlumočníkem, který obsah v českém jazyce převádí do českého znakového jazyka. Pravidelně jsou tlumočeny půlhodinové *Zprávy v 16 a 17 hodin* a dále kratší zprávy v půl šesté na ČT 24.

Tlumočení do ČZJ pravidelně probíhá v pořadu pro děti *Kouzelná školka*, který je vysílán na ČT 2 a ČT :D. Mezi další pořad pro děti patří *Čtení do ouška* na ČT :D,⁹⁵ ve kterém známí herci předčítají pohádky, které jsou souběžně tlumočeny do českého znakového jazyka. Pohádky předčítají například Josef Somr, Jiří Lábus nebo Taťjana Medvecká.

Pravidelně se tlumočí také v pořadu *Sama doma*, což je publicistický program zaměřený na ženy, ve kterém jsou nejrůznější rubriky. Do pořadu jsou zváni hosté, patří mezi ně sociologové, psychologové nebo známé osobnosti.⁹⁶ Pořad je vysílán pravidelně ve všední ve 12:30 na ČT 1, přičemž přes léto se nové díly pořadu nevysílaly.

⁹² Televizní klub neslyšících. Přehled dílů. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/dily/>

⁹³ Historie televizního vysílání pro neslyšící. Televizní klub neslyšících. *Česká televize* [online]. 9. 12. 2015 [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/215562221800018/>

⁹⁴ Televizní klub neslyšících. Přehled dílů. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/dily/>

⁹⁵ Čtení do ouška. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: [https://www.ceskatelevize.cz/tv-program/hledani/?filtr\[nadtitul\]=%C4%8Cten%C3%AD%20do%20ou%C5%A1ka](https://www.ceskatelevize.cz/tv-program/hledani/?filtr[nadtitul]=%C4%8Cten%C3%AD%20do%20ou%C5%A1ka)

⁹⁶ Sama doma. O pořadu. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1148499747-sama-doma/5605-o-poradu/>

Mezi další tlumočené pořady lze zmínit *Téma pro hosty ČT Sport*.⁹⁷ Tento pořad trvá patnáct minut a je vysílán v úterý na stanici ČT Sport, časové okénko se ale týden od týdne liší. Jedná se o diskusní pořad moderátora s jedním hostem.

Jako poslední z příkladů lze uvést *Sváteční slovo*, vysílané na ČT 2 v neděli po poledni. Jedná se o pětiminutový projev osobnosti k aktuálním problémům se zřetelem ke křesťanským a evropským hodnotám. Mezi témata patří vztahy mezi lidmi, hodnoty nebo charitativní činnost.⁹⁸ I tento pořad je pravidelně tlumočen do ČZJ.

V době epidemie koronaviru na jaře 2020 se zvýšila poptávka po tlumočení do českého znakového jazyka. Do českého znakového jazyka byly v této době tlumočeny například tiskové konference po jednání vlády nebo pořad *UčíTelka*⁹⁹, určený především žákům prvního stupně základních škol, jakožto zábavně-vzdělávací alternativa v době uzavření škol a pomoc pro rodiče dětí.¹⁰⁰

⁹⁷ Téma pro hosty ČT sport. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10127554193-tema-pro-hosty-ct-sport/>

⁹⁸ Sváteční slovo. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/880349-svatecni-slovo/>

⁹⁹ UčíTelka. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13394657013-ucitelka/>

¹⁰⁰ UčíTelka. Znakový jazyk. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-05-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13394657013-ucitelka/12832-znakovy-jazyk/>

6. ČESKÝ ROZHLAS

6.1. Obecné informace

6.1.1 Stručná historie Českého rozhlasu

6.1.1.1 První republika

Pravidelné rozhlasové vysílání v Československu bylo zahájeno 18. května 1923 v Praze ve Kbelích (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 56), tedy pouze půl roku po BBC, první rozhlasové stanici na světě (Štoll, 2011: 14).

Rozhlasové vysílání bylo za první republiky systematicky propagováno (tamtéž: 18). Zájemci o poslech rozhlasu si museli zažádat o tzv. koncesi, která jim umožňovala vlastnit rozhlasový přijímač (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 57). Zpočátku počet posluchačů narůstal pouze pozvolna, jednalo se o drahou záležitost. Postupně se ale nákladné přijímače zlevňovaly a vysoké koncesní poplatky snižovaly (tamtéž: 63).

Záběr programové skladby se postupně rozšiřoval. Během roku 1923 se začaly vysílat meteorologické a sportovní zprávy (E. Ješutová a kol., 2003: 40), od roku 1925 se vysílalo pro děti a v roce 1926 se odvysílala první sportovní reportáž z fotbalového utkání (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 61). Program zahrnoval zpravodajství, postupně se začaly vysílat například specializované zemědělské relace, zprávy z trhu nebo burzy (E. Ješutová a kol., 2003: 81 nn.). Rozhlas byl tehdy chápán ale především jako nástroj osvěty (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 62), do programu byly proto zařazeny přednášky, literární pořady a ukázky z divadelních her. V roce 1937 dosáhl počet abonentů rozhlasu jednoho milionu (tamtéž: 63).

6.1.1.2 Druhá světová válka

Za druhé světové války podléhal *Radiojournal* okupační správě a změnil název na *Český rozhlas*. Zpřísnil se dohled nad zpravodajstvím, v literatuře či hudbě se redaktoři alespoň zpočátku snažili začlenit národní témata (tamtéž: 100 n.). V rozhlase vzniklo několik skupin napojených na odbojovou činnost (E. Ješutová a kol., 2003: 175). Během okupace lidé často ladili zahraniční rozhlasové vysílání z Velké Británie a Sovětského svazu, za což však hrozily přísné tresty ze strany okupační správy.

5. května roku 1945 začal rozhlas vysílat slovy „Je sechs hodin“ a následně se vysílalo už pouze česky. Začal známý boj o rozhlas, boje pokračovaly ještě po tři dny do 9. května (tamtéž).

6.1.1.3 Situace po druhé světové válce

Krátce po válce plnil rozhlas důležitou organizační funkci – vysílaly se přes něj vzkazy pro osvobozené vězně, výzvy pro posluchače, informace o pohřešovaných osobách, vzkazy rodinám apod. (Kol. autorů, 2003: 56) Rozhlas tak suploval nefungující poštovní, železniční i telegrafní spojení (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 120). Bylo potřeba obnovit pravidelné vysílání po celém území, nahradit poničené zařízení a vybavit studia (E. Ješutová a kol., 2003: 188).

V květnu roku 1948 se v Praze konala Mezinárodní výstava rozhlasu, zkráceně MEVRO. Návštěvníci se na výstavě mohli seznámit s chodem vysílání, poznat zaměstnance rozhlasu a nově bylo představeno také zapojení telefonu přímo ve studiu (tamtéž: 203 n.).

6.1.1.4 Období 1948–1989

Únorový převrat znamenal personální obměnu mezi zaměstnanci rozhlasu. Odejít museli nekomunisté, lidé, kteří během války bojovali na Západě nebo lidé s náboženským přesvědčením (tamtéž: 236). Rozhlas měl obyvatele země převychovat, nově vyložit dějiny nebo filozofii a šířit osvětu. Bylo potřeba „vytvořit nového socialistického člověka“ (tamtéž: 264), rozhlas měl přispívat k „dovršení kulturní revoluce“ (Končelík, Večeřa, Orság, 2010:152). Vysílání bylo neustále sledováno tiskovým oddělením sekretariátu ÚV KSČ. V roce 1953 byla založena *Hlavní správa tiskového dohledu* a každý pořad musel být opatřen jejím schvalovacím razítkem (E. Ješutová a kol., 2003: 40).

Co se programové skladby týká, existovala síť zpravodajských pořadů, uváděly se rozhlasové hry, důraz se kladl na původní literární tvorbu a klasiku a značnou část vysílání tvořila hudba (tamtéž: 256, 274). Orientace na Sovětský svaz byla zřejmá. Nechyběla například redakce pro sovětskou literaturu nebo redakce propagandy marxismu-leninismu (tamtéž: 246). Rozhlas také vysílal přenosy z politických procesů, a šířil tak ve společnosti strach (tamtéž: 153 n.).

V období Pražského jara byla na chvíli výslovně zrušena cenzura (Končelík, Večeřa, Orság, 2010:187). V den zahájení okupace, 21. srpna roku 1968, se rozhlasu podařilo odvysílat stanovisko ÚV KSČ, které odsuzovalo intervenci vojsk Varšavské smlouvy, i projev prezidenta republiky, který žádal občany o zachování klidu. Poté, co vojáci obsadili hlavní budovu rozhlasu, se zaměstnancům dařilo ještě několik dnů vysílat z improvizovaných studií (tamtéž:190 n.).

Na počátku normalizace v rozhlasu proběhly opět nucené personální změny. Ke změnám došlo u živě vysílaných pořadů, ve kterých byla nejmenší možnost kontroly obsahu. Mnohé z nových pořadů měly za cíl podporovat politiku vládnoucí strany nebo se vymezovat proti exilu (tamtéž: 235 n.). Rozhlasu pomalu rostla konkurence v podobě televizního vysílání. V 80. letech už rozhlas výrazně technicky zaostával (tamtéž: 238).

Po Sametové revoluci se v Československu a následně v České republice přeměnilo mediální prostředí. Na scénu přišly soukromé subjekty, byl upraven rámec fungování médií a vznikly nové rozhlasové stanice. Český rozhlas se na základě zákona č. 484/1991 stal veřejnoprávním médiem, kterým je dodnes.¹⁰¹

6.1.2 Veřejná služba v oblasti rozhlasového vysílání

Působení Českého rozhlasu je vymezeno a upraveno v zákoně č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu.¹⁰² Podle § 2 (1) zákona ČRo vykonává „veřejnou službu v oblasti rozhlasového vysílání“. Jak již bylo zmíněno výše u České televize, tak i mezi hlavní úkoly ČRo podle § 2 (2) a) patří „poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů“. ČRo se má věnovat mj. zpravodajským a publicistickým pořadům, nezapomínat v programové nabídce na žádnou ze skupin obyvatel, ve svých pořadech odrážet rozmanité názory a posilovat toleranci ve společnosti apod.

Na aktivity ČRo dohlíží Rada Českého rozhlasu, jejíž činnost je blíže určena v § 4 téhož zákona. Zdroje financování ČRo jsou dva. Jde o příjmy z vlastní podnikatelské činnosti a rozhlasové neboli koncesionářské poplatky. Jejich výše činí v současné době 45 Kč měsíčně.¹⁰³

6.1.3 Kodex Českého rozhlasu

Na naplňování Kodexu Českého rozhlasu dohlíží Rada ČRo. Podle § 8 zákona č. 484/1991 o Českém rozhlasu¹⁰⁴ předkládá Rada Kodex ke schválení Poslanecké sněmovně. Pokud by

¹⁰¹ Zákon č. 484/1991 Sb.: Zákon České národní rady o Českém rozhlasu. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2019-10-17]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-484>

¹⁰² Zákon č. 484/1991 Sb.: Zákon České národní rady o Českém rozhlasu. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2019-10-17]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-484>

¹⁰³ Televizní a rozhlasové poplatky jsou již 10 let stejně vysoké. Kdo a kolik platí? *Euro* [online]. 2. 8. 2018 [cit. 2019-11-31]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/byznys/koncesionarske-poplatky-televize-rozhlas-odhlaseni-1415825>

¹⁰⁴ Zákon č. 484/1991 Sb.: Zákon České národní rady o Českém rozhlasu. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2019-10-17]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-484>

nenaplňoval zásady Kodexu, může být například generální ředitel podle § 9 téhož zákona Radou odvolán ze své funkce. Je to tedy důležitý dokument pro fungování instituce.

V této kapitole jsou některé ze zásad Kodexu¹⁰⁵ pouze stručně zmíněny, jelikož Kodex ČT a ČRo jsou ve svém znění podobné a na mnohých místech zcela shodné a většina informací platných pro fungování ČRo byla již uvedena v kapitole Kodex ČT.

Jako je tomu u ČT, i ČRo se musí snažit vytvářet program pro co nejširší okruh posluchačů a neopomíjet přitom žádnou ze skupin obyvatel (čl. 2.4). K prvořadým úkolům patří příprava zpravodajských a publicistických pořadů, a to také regionálních (čl. 6.1), vytváření prostoru pro diskusi a konfrontaci různých názorů (čl. 7.1), přičemž do diskusí na politická témata mají být zváni nejen politici, ale i odborníci a veřejnost (čl. 7.3). Kodex ČRo neopomíjí ani vysílání pro děti (čl. 3), umělecké pořady, tedy hudební, slovesné a dramatické (čl. 8), sportovní tematiku (čl. 11) nebo vysílání programu zaměřeného na náboženství (čl. 17). I v Kodexu ČRo je zmíněna zásada správného jazykového vyjadřování (čl. 16).

V Kodexu je dále zmíněno mediální partnerství a tím podpora pro obecně prospěšné a kulturní aktivity (čl. 15). Český rozhlas odvysílá určitý počet nekomerčních upoutávek na charitativní, kulturní nebo humanitární projekty a informace o nich redakčně zpracuje. Výběr a podpora konkrétních projektů pak vychází z priorit ČRo jakožto veřejné služby (čl. 15.1).

Nelze opomenout vysílání ČRo do zahraničí, které je stanoveno v § 3 (2) zákona č. 484/1991 o Českém rozhlasu. ČRo poskytuje ověřené a vyvážené informace o České republice a zároveň propaguje její dobré jméno a objektivní obraz a má přitom na zřeteli české krajany (čl. 12). Toto vysílání je financováno ministerstvem zahraničních věcí.¹⁰⁶ Do zahraničí vysílá *Český rozhlas – Radio Praha* každý den v roce minimálně po dvacet hodin denně, a to v češtině, angličtině, němčině, francouzštině, španělštině a ruštině.¹⁰⁷

¹⁰⁵ O rozhlasu. Kodex Českého rozhlasu. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: https://media.rozhlas.cz/_binary/00730694.pdf

¹⁰⁶ Radio Praha – vysílání do zahraničí. *Velvyslanectví České republiky v Helsinkách* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/helsinki/cz/kultura/radio_praha_vysilani_do_zahranici/index.html

¹⁰⁷ Ministerstvo zahraničních věcí – Dodatek č. 4 ke Smlouvě o zajištění a provozování rozhlasového vysílání ČRo do zahraničí. *Registr smluv* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://smlouvy.gov.cz/smlouva/1277573>

6.1.4 Jednotlivé stanice Českého rozhlasu

Český rozhlas má jak celoplošné, tak regionální stanice a vysílá jak analogově, tak digitálně, ovšem pro účely této diplomové práce nebude mezi analogovým a digitálním vysíláním rozlišováno.

Mezi celoplošné stanice patří *ČRo Radiožurnál*, *ČRo Dvojka*, *ČRo Vltava*, *ČRo Plus* nebo *Radio Wave*.¹⁰⁸ Český rozhlas má čtrnáct regionálních stanic, které kopírují jednotlivé kraje.¹⁰⁹ Stanice jsou pojmenovány většinou dle krajského města (např. *ČRo České Budějovice*), popřípadě dle kraje (*ČRo Vysočina*). Pro Ústecký kraj vysílá *ČRo Sever*, pro Prahu a Středočeský kraj je to *ČRo Region*, pro Prahu a její okolí pak *Rádio DAB Praha*.¹¹⁰

Poslechovost rozhlasových stanic je od roku 2006 měřena výzkumem, který se nazývá *Radioprojekt*. Ročně *Radioprojekt* získá údaje od 30 tisíc respondentů¹¹¹ ve věku 12 až 79 let.¹¹² Údaje o poslechovosti se sbírají pomocí metody *CATI*, což je telefonické dotazování, jehož výhodou je rychlost sběru a zpracování dat, která jsou ukládána rovnou do počítače (Trampota, Vojtěchovská, 2010: 94). Během telefonického rozhovoru se kromě poslechovosti zkoumá například spontánní znalost rozhlasových stanic nebo činnosti, při kterých lidé rádio poslouchají.

Podle tiskové zprávy a prezentovaných výsledků *Radioprojektu* za první a druhé čtvrtletí roku 2019, kdy byl telefonický rozhovor proveden s 15 060 respondenty, mezi nejposlouchanější celoplošné stanice patřilo rádio *Impuls* s podílem na trhu 12,7 %, na druhém místě se umístil *ČRo Radiožurnál* s podílem 10,1 % následovaný *Evropou 2* a *Frekvencí 1* shodně po 8,7 %. Další místa obsadily stanice Českého rozhlasu, a to *ČRo Dvojka* s 4,1 %, *ČRo Plus* s 1,1 %, *ČRo Vltava* s 0,5 % a *Rádio Wave* s 0,1 %.¹¹³ O nejposlouchanějších stanicích Českého rozhlasu bude stručně pojednáno níže.

¹⁰⁸ Celoplošné a regionální stanice. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://portal.rozhlas.cz/stanice>

¹⁰⁹ Lidé: Organizační schéma. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://www.rozhlas.cz/lide/organogram/>

¹¹⁰ Rádio DAB Praha. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1] Dostupné z: <https://dabpraha.rozhlas.cz/>

¹¹¹ Mediální slovník: Radioprojekt. *Mediaguru* [online]. [cit. 2019-11-1] Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/radioprojekt/>

¹¹² RADIOPROJEKT: výzkum poslechovosti rozhlasových stanic, I. + II. čtvrtletí 2019. *STEM/MARK – MEDIAN* [online]. 26 s. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/docs/RP_2019_1_2Q_prezentace.pdf

¹¹³ RADIOPROJEKT 2019. *STEM/MARK – MEDIAN* [online]. 7. 8. 2019, 3 s. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/docs/RP_2019_1_2Q_zprava.pdf

6.1.4.1 ČRo Radiožurnál

Radiožurnál je nejposlouchanější stanicí Českého rozhlasu. Denně si jej naladí 792 tisíc posluchačů.¹¹⁴ Jedná se o zpravodajskou a publicistickou stanici, která informuje nejen o dění v České republice, ale i v zahraničí. Přináší informace z politiky a ekonomiky, sportovní a meteorologické zprávy a informuje o aktuální dopravní situaci. Souhrn zpráv vysílá každých třicet minut, k tomu několikrát denně i pořad *Hlavní zprávy*.¹¹⁵ Oproti „klasickým“ zprávám jsou *Hlavní zprávy* delší a rozšířenější.

Ve všední dny po páté hodině odpoledne se vysílá pořad *Dvacet minut Radiožurnálu*, což je diskusní pořad, ve kterém se probírají aktuální události uplynulého dne. Zvána je vždy jedna osobnost, může se jednat o politika, vědce nebo třeba umělce. Podle popisu pořadu otázky moderátorů nemají zůstat bez odpovědí.¹¹⁶ Ve všední dny je od devíti hodin zařazen hodinový pořad *Host Lucie Výborné*, kam jsou zváni odborníci z nejrůznějších oborů. Mezi hosty jsou lékaři, herci, zpěváci nebo cestovatelé a hovoří o své práci a svých aktivitách.

Co se dalších pořadů týká, pravidelně je do programu v sobotu večer zařazen pořad s romskou tematikou *O Roma vakeren*,¹¹⁷ nedělní *Zápisník zahraničních zpravodajů*¹¹⁸ nebo *Příběhy 20. století*. Posledně jmenovaný pořad vychází z databáze Paměti národa, přibližuje osudy válečných veteránů, zajatců, těch, kteří přežili holocaust, disidentů, komunistických funkcionářů i běžných lidí. Vysílá se pravidelně v sobotu večer.¹¹⁹

6.1.4.2 ČRo Plus, ČRo Dvojka, Rádio Wave, ČRo Vltava

Český rozhlas Plus se zaměřuje na publicistiku, komentáře, analýzy, diskuse a přináší současné dění v širších souvislostech, mezi tématy nechybí politika, věda nebo byznys.¹²⁰ Z diskusních pořadů lze ve všední dny dopoledne zmínit *Pro a proti*, kam jsou zváni dva hosté s opačným

¹¹⁴ O rozhlasu. Poslechovost stanic a návštěvnost webu. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/informace/dekujeme/_zprava/1596647

¹¹⁵ O pořadu Hlavní zprávy. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]

¹¹⁶ O pořadu Dvacet minut Radiožurnálu. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/dvacet-minut-radiozurnalu-5997743/o-poradu>

¹¹⁷ O pořadu O Roma vakeren. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/o-roma-vakeren-6193671/o-poradu>

¹¹⁸ O pořadu Zápisník zahraničních zpravodajů. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/zapisnik-zahranicnich-zpravodaju-5997828/o-poradu>

¹¹⁹ O pořadu Příběhy 20. století. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/pribehy-20-stoleti-6504756/o-poradu>

¹²⁰ Český rozhlas Plus. O nás. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/o-nas-7161296>

názorem¹²¹, mezi probíraná témata patří například životní prostředí, doprava nebo politici versus občané. *Svět ve dvaceti minutách* je víkendový pořad, který se zaměřuje na světová témata, jež jsou českým tiskem opomíjena.¹²² *Názory a argumenty* analyzují a komentují současnou domácí i zahraniční politickou situaci.¹²³ Každovečerní *Den v 60 minutách* přináší informace o nejpodstatnějších událostech daného dne.¹²⁴

Na „Dvojce“ se vysílají rozhovory s hosty, rozhlasové hry, komentáře a nechybí ani hudební složka,¹²⁵ a to například v pořadu *Zlaté časy*, ve kterém zní hudba a texty šedesátých let¹²⁶. Ve všední dny dopoledne je na programu pořad *Blízká setkání*, což je hodinový rozhovor se zajímavou osobností.¹²⁷

ČRo Vltava posluchačům nabízí klasickou a jazzovou hudbu, rozhlasové hry nebo literaturu.¹²⁸ Každý všední den se vysílá devadesátiminutový pořad *Art Café*, kam jsou zváni hosté z domácí i zahraniční kulturní scény, nechybí v něm informace o blížících se kulturních událostech nebo recenze hudebních alb.¹²⁹ Zmínit lze dále například *Četbu na pokračování*, jež je vysílána každý den večer a jež nabízí českou i zahraniční literaturu.

Rádio Wave cílí na mladé posluchače. Ve vysílání se zaměřuje na novinky z hudby, nejrůznější hudební žánry, představení kapel, jejich recenze a profily nebo záznamy z festivalů. Nehudební program nabízí společenské otázky, aktuální dění, životní prostředí nebo třeba módu. Z pořadů lze zmínit například *Balanc* zaměřující se na životní styl, mezilidské vztahy a seberozvoj¹³⁰ nebo *Universum*, jehož oblastí zájmu je akademická půda a studentský život.¹³¹

¹²¹ O pořadu Pro a proti. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]

¹²² O pořadu Svět ve 20 minutách. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/svet-ve-20-minutach-6504146/o-poradu>

¹²³ O pořadu Názory a argumenty. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/nazory-a-argumenty-6504158/o-poradu>

¹²⁴ O pořadu Den v 60 minutách. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/den-v-60-minutach-6483102/o-poradu>

¹²⁵ Dvojka: lidé. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/lide>

¹²⁶ O pořadu Zlaté časy. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/zlate-casy-7786353/o-poradu>

¹²⁷ O pořadu Blízká setkání. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/blizka-setkani-7748817/o-poradu>

¹²⁸ Český rozhlas Vltava: o stanici. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/o-stanici-5343195>

¹²⁹ O pořadu ArtCafé. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/artcafe-5989090/o-poradu>

¹³⁰ O pořadu Balanc. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/balanc-7595065/o-poradu>

¹³¹ O pořadu Universum. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/universum-5183553/o-poradu>

6.2 Tlumočení v Českém rozhlase

6.2.1 Pracovní podmínky v Českém rozhlase a politika média

Stejně jako v České televizi není ani v Českém rozhlase typická tlumočnická kabina, ale tlumočí se z rozhlasového studia. Z hlavní místnosti, ve které si redaktoři připravují zprávy, je vstup do tří studií, ze kterých se vysílají rozhovory, dopravní zpravodajství nebo klasické zprávy a z nichž se také v případě potřeby tlumočí.

K dispozici je vybavení klasického rozhlasového studia. Tlumočníci mají standardně sluchátka a mikrofon, který nemusí držet v ruce, ale na který přímo mluví. Mikrofon si sami nezapínají, červené světlo se rozsvěcuje automaticky, jakmile se vysílá do éteru. K dispozici je také kašátko.

Pokud se jedná o simultánní tlumočení rozhovoru s hostem, sedí tlumočnick ve vedlejším studiu. Mezi ním a moderátorem s hostem je prosklená zeď, a tak má tlumočnick výhled na řečníka zajištěný. Nesedí například přímo naproti hostovi, ale třeba bokem, každopádně hosta vidí. V Českém rozhlase se ale často pracuje i s konsekutivním tlumočením a šušotází. V tomto případě sedí tlumočníci vedle hosta ve studiu, šeptají mu potichu otázku v jeho jazyce a následně jeho odpovědi konsekutivně tlumočí. Slyšet je tak nejprve projev hosta v cizím jazyce a následně projev tlumočnicka v češtině, pokud je rozhovor vysílaný naživo. Pokud je rozhovor nahráván na záznam a vysílá se až později, nejsou v něm promluvy hosta v cizím jazyce celé, ale dochází k jejich krácení. Pustí se tak začátek odpovědi hosta a odpověď je následně překryta tlumočením. V rozhlase se pracuje s oběma těmito variantami – tzn. s živými debatami i jejich vysíláním zpětně ze záznamu.

(...) když hovoří moderátor česky, hostovi šeptám německy otázku, aby to nezdržovalo. On pak odpovídá. Rozhlas ho nechá chvíli hovořit a pak už pustí můj hlas, jak konsekutivně tlumočím. To se stává třeba, když je to tlumočení takzvaně na záznam, není to do živého vysílání. (Sitařová, 2019)

Pokud je tématem kniha, album nebo dílo zahraničnickho umělce, který ale není přítomen, hovoří často o jeho tvorbě v případě literárních dílech překladatel či nakladatel, u malířů například historik umění a v tomto případě není tlumočení potřeba.

Zkušenost s tlumočením pro ČRo mají všichni respondenti, ale z jejich odpovědí vyplývá, že mají častější zkušenosti s televizním tlumočením a také to, že prostor pro tlumočení v ČRo je menší než v ČT. Kapitola věnující se rozhlasovému tlumočení tak bude oproti televiznímu tlumočení kratší.

V Českém rozhlase se tlumočí převážně rozhovory a je tak možnost se se zahraničnickm rozhovorem před vysíláním potkat, na rozdíl od živého vysílání zahraničnickch projevů.

V Českém rozhlasu (...) máte z devadesáti devíti procent možnost s hostem hovořit ještě předtím, než odchází s reportérem do studia a často do studia jdete s nimi. Jenom někdy se stane, že jste ve vedlejší místnosti. A když, tak na ně vidíte přes sklo a máte možnost do toho vstoupit pomocí tlačítka. (Šitařová, 2019)

Když už jsem dělala něco pro Rozhlas, byl to většinou rozhovor s živým člověkem, kterého měli přímo ve studiu, takže o tom všichni zúčastnění prostě museli vědět dost dopředu, a tím pádem jsem to věděla i já jako tlumočnice. (Ešnerová, 2019)

Co se teoretického pravidla, aby muže tlumočil muž a ženu žena týká, dodrželo se toto pravidlo v rozhlasu například u tlumočení americké předvolební debaty, aby rychlé střídání hlasů bylo přehledné. Podle jedné z respondentek se na toto pravidlo u ČRo hledí méně než u ČT. Z práce s archívem vyplývá, že je tomu u každého programu jinak. Občas se toto pravidlo dodržuje, občas ne. U vybraných pořadů bude vždy pro ilustraci zmíněno, zda tlumočil muž, či žena.

Otázce stresu se už věnovala podkapitola 4.3. Pohled na mediální tlumočení očima respondentů na straně 30. Pro jednu z respondentek rozhlasové tlumočení oproti televiznímu tlumočení nepředstavuje takový stres, ačkoli je rozhovor živě vysílán, jelikož je v přímém kontaktu s účastníky rozhovoru. Další z respondentek otázku stresu spojuje mimo jiné s tlumočeným tématem. Konsekutivní tlumočení s hostem ve studiu, kdy je tématem film, je méně stresující než živě vysílaná americká prezidentská předvolební debata.

(...) Bylo to příjemné, byla to standardní konsekutiva. Tím, že to bylo takové uvolněné a byla jsem v přímém kontaktu jak s moderátorem, tak s hostem, to hodně připomínalo festivalové tlumočení. Zdaleka tam nebyl takový stres. Určitě to souvisí i s tím tématem. Povídání na rádiu Wave o novém filmu versus debata Trumpa s Clintonovou nebo projev Baracka Obamy. Je to určitě dáno i tím tématem. Když jde o něco hodně zásadního, tak tam stres v průměru narůstá. (Ešnerová, 2019)

6.2.2 Interview Plus

Interview Plus je 25minutový rozhovor vysílaný každý všední den po půl dvanácté na Českém rozhlasu Plus. Tématem je netypický pohled na aktuální dění zasazené do kontextu. Mezi hosty jsou politici, diplomaté, analytici, zástupci byznysu nebo lidé z kultury.¹³² Občas jsou do pořadu pozváni i hosté ze zahraničí. Vybrané díly budou řazeny chronologicky, tedy od nejstaršího po nejnovější.

28. července 2016 byla v pořadu vystoupila britská velvyslankyně Ian Thompson. Moderátor jí pokládal otázky česky. Před tlumočením se velvyslankyně s tlumočnicí domluvila na tom, že nepotřebuje, aby jí byly tlumočeny otázky do angličtiny, jelikož češtině rozumí. Velvyslankyně

¹³² O pořadu *Interview Plus*. *Český rozhlas Plus* [online]. [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/interview-plus-6504167/o-poradu>

hovořila anglicky a její odpovědi byly simultánně tlumočeny do češtiny pro české posluchače. Tématem byla zahraniční politika Velké Británie a Brexit. Velvyslankyni tlumočila žena.¹³³

Potkala jsem se s ní před začátkem, vyjasnily jsme si to. Rozuměla česky a říkala, že do svého kanálu nepotřebuje tlumočit otázky do angličtiny. Tlumočila jsem tím pádem jenom do češtiny, takže jsem to měla jednodušší. Bylo to naživo a bylo tak možné se s tím člověkem, kterého budu tlumočit, setkat. (Ešnerová, 2019)

29. června 2018 vystoupila v pořadu Interview Plus norská velvyslankyně v Česku Siri Ellen Sletner. Tlumočník – muž tak rovněž tlumočil oběma směry. Tématem byly Norské fondy, migrace a česko-norské vztahy.¹³⁴

Několik dílů bylo natáčeno se zahraničními hosty v cizině. Například 18. října 2018 byl vysílán rozhovor s bývalým finským premiérem Alexandrem Stubbem a tématem byla mj. migrace.¹³⁵ Rozhovor s Manfredem Weberem 6. listopadu 2018, tehdejší kandidátem na šéfa Evropské komise, byl natáčen v Bavorsku. Redaktor hosta nejprve představil v češtině, poté s ním vedl rozhovor německy. 3. května 2019 byl odvysílán rozhovor s americkým expertem na národní bezpečnost, Tomem Nicholsem.¹³⁶ Ve všech těchto případech byly odpovědi redaktora a hosta byly následně po interview přemluveny do češtiny, nejednalo se o klasické živé simultánní tlumočení.¹³⁷ Jako poslední příklad lze uvést díl vysíláný 26. prosince 2019, ve kterém vystoupil německo-americký politolog Yascha Mounk. Tématem byly autoritářské režimy a populisté. Opět se jednalo o simultánní tlumočení mezi angličtinou a češtinou, schéma bylo stejné jako u výše uvedených příkladů. V tomto případě se jednalo o klasické simultánní tlumočení naživo. Politologa tlumočil tlumočník – muž.¹³⁸

¹³³ Při vyjednáváních musí zaznít, že volný pohyb osob už nebude možný, říká britská velvyslankyně v ČR. Interview Plus. *Český rozhlas Plus* [online]. 28. 7. 2016 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/pri-vyjednavanich-musi-zaznit-ze-volny-pohyb-osob-uz-nebude-mozny-rika-britska-6532791>

¹³⁴ Interview Plus. *Český rozhlas Plus* [online]. 29. 6. 2018 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/myslim-ze-dnes-uz-nase-jednani-vsichni-chapou-rika-norska-velvyslankyne-k-7556480>

¹³⁵ Systém povinných kvót je passé. Ale i vy byste mohli přijmout nějaké „humanitární migranty“, říká kandidát na šéfa Evropské komise Stubb. Interview Plus. *Český rozhlas Plus* [online]. 18. 10. 2018 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/system-povinnych-kvot-je-passe-ale-i-vy-byste-mohli-prijmout-nejake-humanitarni-7644831>

¹³⁶ Na vzestupu je ignorance a nedůvěra k odborníkům, dezinformace drolí demokracii, varuje expert. Interview Plus. *Český rozhlas Plus* [online]. 3. 5. 2019 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/na-vzestupu-je-ignorance-a-neduvera-k-odbornikum-dezinformace-droli-demokracii-7908681>

¹³⁷ Pokud brzy nevyřešíme téma uprchlíků, posílí extremisté celé Evropy, tvrdí kandidát na šéfa Evropské komise Weber. Interview Plus. *Český rozhlas Plus* [online]. 6. 11. 2018 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/pokud-brzy-nevyresime-tema-uprchliku-posili-extremiste-cele-evropy-tvrdi-7671424>

¹³⁸ Jak poznáte populistu? Tváří se jako demokrat, ale stát rozkládá pěkně pomalu a zevnitř, tvrdí politolog Mounk. Interview Plus. *Český rozhlas Plus* [online]. 26. 12. 2019 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/jak-poznate-populistu-tvari-se-jako-demokrat-ale-stat-rozklada-pekne-pomalu-a-8109274>

6.2.3 Art Café

Jak již bylo zmíněno výše, pořad *Art Café* je pravidelně vysílán na rozhlasové stanici Vltava a v jeho podtitulu stojí „Co potřebujete vědět, než večer vyrazíte za kulturou“. Pořad se vysílá od roku 2017 v délce devadesáti minut každý všední den odpoledne od čtyř hodin do půl šesté. Jsou do něj zváni jak hosté z Česka, tak ze zahraničí. Jak podtitul pořadu vypovídá, tématem je kultura. V pořadu se věnují nejen hudbě, ale také literatuře nebo malířství.¹³⁹ Níže bude zmíněno několik děl, do nichž byli pozváni hosté ze zahraničí a ve kterých se tlumočilo. Vybrané díly budou řazeny chronologicky, tedy od nejstaršího po nejnovější.

9. srpna 2019 se v pořadu *Art Café* uskutečnil rozhovor s americkým básníkem Jamesem Raganem. Na začátku moderátor tlumočnicki přivítal a v pořadu zaznělo její jméno. Hosta – muže tlumočila v jazykové kombinaci čeština – angličtina žena.

5. listopadu 2019 v pořadu vystoupila islandská spisovatelka Auður Avu Ólafsdóttir, která Česko navštívila v rámci festivalu Dny severu a jejíž tři knihy byly z islandštiny přeloženy do češtiny. V úvodu pořadu moderátorka sdělila, že rozhovor byl s autorkou natočen již předcházející týden. Do stejného dílu byla kromě islandské autorky pozvána překladatelka dvou jejích knih z islandštiny, která v daném díle tlumočila mezi češtinou a islandštinou, a dále zástupkyně Skandinávského domu. Moderátorka hovořila česky. Z poslechu záznamu vyplývá, že spisovatelce bylo do islandštiny tlumočeno pomocí šušotáže. Její odpovědi byly do češtiny tlumočeny konsektivně. Tlumočení probíhalo po krátkých úsecích v délce několika vět. V tomto případě tedy ženu tlumočila žena. Tlumočení z islandštiny lze vnímat jako velmi netypické či ojedinělé.¹⁴⁰

Dalším příkladem rozhovoru na literární téma bylo interview s íránskými spisovatelkami žijícími v Česku, s Bítou Malakutí a Rázijou Ansáří, a to 14. ledna 2020. Do dílu byla dále pozvána přednášející íránské literatury z Univerzity Karlovy. V audioarchivu bylo u pořadu přímo zmíněno jméno tlumočnice a moderátorka ve studiu tlumočnicki také explicitně představila a přivítala. Spisovatelky tlumočila tlumočnice – žena. Tlumočení probíhalo mezi angličtinou a češtinou opět pomocí klasického schématu, tedy šušotáž hostům do cizího jazyka

¹³⁹ O pořadu ArtCafé. *Český rozhlas Vltava* [online]. [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/artcafe-5989090/o-poradu>

¹⁴⁰ Je rozdíl mezi tím vydat se na cestu a utíkat, říká o motivu svých románů oceňovaná islandská autorka. *Art Café. Český rozhlas Vltava* [online]. 5. 11. 2019 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/je-rozdil-mezi-tim-vydat-se-na-cestu-a-utikat-rika-o-motivu-svych-romanu-8100189>

a konsekutivní tlumočení jejich odpovědí, přičemž střídání bylo vždy po několika větách, šlo cca o jednu až čtyři věty.¹⁴¹

Příkladem jiného kulturního tématu je malířství. 24. ledna 2020 byl do pořadu pozván vlámský malíř Michaëla Borremans, který aktuálně vystavoval své dílo v Praze. Moderátor hovořil česky a česky také pozdravil a přivítal hosta. Tlumočnice tlumočila hostovi otázku pomocí šušotáže, jazykovou kombinací byla čeština–angličtina. V tomto případě hosta – muže tlumočila žena.¹⁴²

6.2.4 Předvolební debata v USA

I na Českém rozhlasu byla živě tlumočena třetí americká předvolební debata v roce 2016. Dva tlumočníci tlumočili celkem tři osoby – Hillary Clintonovou, Donalda Trumpa a moderátora. Oproti České televizi, kde se tlumočníci střídali po časových úsecích, si v ČRo tlumočníci rozdělili jednotlivé aktéry, a to pro přehlednost, tlumočnice tlumočila Hillary Clintonovou, tlumočnick Donald Trumpa a moderátor. Bez obrazového materiálu by pro rozhlasového posluchače bylo matoucí, kdy který z kandidátů hovoří. Tlumočníci měli ve studiu k dispozici také video. Pro tento typ mediální události je charakteristická velká dynamika a rychlé tempo a rovněž interaktivita, kdy si debatující mnohdy skáčou do řeči. Jak již bylo zmíněno výše u americké prezidentské předvolební debaty v ČT, probíhala debata kvůli časovému posunu v noci, což opět představuje vyšší náročnost pro tlumočnický.

V podkresu je možné slyšet hlasy jak obou kandidátů, tak moderátora.¹⁴³

Byli jsme v klasickém rozhlasovém studiu s tím, že jsme měli i video. To bylo zařízené, bez toho by to bylo velmi obtížné i vzhledem k tomu, jak je to interaktivní (...) V televizi je myslím schůdnější, aby se tlumočníci střídali normálně po dvaceti minutách, protože tam je vždy vidět, kdo mluví. V rozhlasu jsme věděli, že to takto udělat nejde, protože by v tom byl hrozný zmatek. Kdybychom se střídali po dvaceti minutách, tak by bylo těžké, aby to jeden tlumočnick odlišil. V předvolební debatě si skáčou do řeči, do toho mluví moderátor. Takže už jen to, že dva tlumočnick tlumočili tři osoby, bylo náročné. Moderátor plus dva hosté, už to dělalo trochu problém rozeznávat, kdo je kdo (...) U rozhlasu jednoznačně muselo být, že budu vždy dělat Hillary Clintonovou, aby posluchači poznali, kdy kdo mluví. (Ešnerová, 2019)

¹⁴¹ Literatura v Íránu je vždy propojená s politikou, říkají íránské spisovatelky žijící v Česku. Art Café. *Český rozhlas Vltava* [online]. 14. 1. 2020 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/literatura-v-iranu-je-vzdy-propojena-s-politikou-rikaji-iranske-spisovatelky-8134856>

¹⁴² Výsadou umělců je být svědky společenských událostí. Belgický malíř Michaël Borremans vystavuje v Galerii Rudolfinum. Art Café. *Český rozhlas Vltava* [online]. 24. 1. 2020 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/vysadou-umelcu-je-byt-svedky-spolecenskych-udalosti-belgicky-malir-michael-8139214>

¹⁴³ Poslechněte si záznam poslední debaty Hillary Clintonové a Donalda Trumpa v českém jazyce: Radiožurnál. *Český rozhlas* [online]. 20. 10. 2016 [cit. 2020-01-30]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/poslechnete-si-zaznam-posledni-debaty-hillary-clintonove-a-donald-trumpa-v-6202439>

6.2.5 Další pořady

Pořad *Mozaika* je vysílán na rozhlasové stanici Vltava a zabývá se kulturním zpravodajstvím a publicistikou. Běží jak ve všední dny, tak o víkendu.¹⁴⁴ V roce 2007 do Prahy dorazil německý malíř Neo Rauch na otevření své výstavy v Rudolfinu a tomuto tématu se *Mozaika* také věnovala. Zprvu v pořadu česky vystoupil historik umění a následně moderátor zavedl diváky na výstavu, na které malíř své dílo představoval novinářům. Tato událost byla na místě tlumočena mezi němčinou a češtinou. Záznam z této akce byl do programu zařazen.

Když tu byl například Neo Rauch nebo hodně často výtvarníci nebo divadelníci, tak s nimi televize i rozhlas dělají rozhovor přímo na místě konání vernisáže nebo divadelní hry. (Sitařová, 2019)

Lze tak slyšet zpočátku slova malíře, která jsou následně po několika větách překryta českým tlumočením, v podkresu však lze němčinu vzdáleně slyšet.¹⁴⁵

V Českém rozhlase často volí metodu, kdy promluvu zahraničního hosta nebo část cizojazyčného projevu nahrají předem a následně je text v redakci přeložen. Česky pak danou pasáž namluví moderátor. Na začátku je možné slyšet několik slov z cizojazyčného projevu, ten je následně překryt českou pasáží a opět na konci je možné slyšet několik slov v cizím jazyce. Jako příklad tohoto postupu lze zmínit.

¹⁴⁴ O pořadu *Mozaika*. *Český rozhlas Vltava* [online]. [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/mozaika-5057550/o-poradu>

¹⁴⁵ NEO RAUCH / NEUE ROLLEN. *Český rozhlas Vltava* [online]. 11. 6. 2007 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/neo-rauch-neue-rollen-5075949>

7. DISKUSE

Tato diplomová práce je teoreticko-deskriptivního charakteru a téma zpracovává z obecného hlediska. Dalším předmětem výzkumu v budoucnu by mohly být specifické oblasti mediálního tlumočení jako například tlumočení sportovních přenosů nebo sportovních tiskových konferencí. Určitě by bylo možné se zaměřit i na historii a detailněji zmapovat vývoj mediálního tlumočení od osmdesátých let až po současnost, kvantifikovat počet tlumočnických zakázek či pracovních jazyků a zohlednit i výjimečné události jako je tlumočení během přírodních katastrof nebo státnických událostí, a to za předpokladu, že by se podařilo v archivech dohledat potřebné záznamy. Pokud by s tím jak dané médium, tak i tlumočníci souhlasili, zajímavé by bylo použít metodu observace, to znamená pozorovat práci tlumočnicků přímo na místě.

Dá se říci, že tlumočení pro média je svým způsobem prestižní záležitost. Z práce vyplynulo, že o tlumočení v médiích vědí respondenti spíše kratší dobu dopředu. Podmínky nejsou shodné s podmínkami, ve kterých tlumočníci pracují na konferencích, na tlumočníky jsou kladeny vysoké nároky a pro většinu z respondentů mediální tlumočení skutečně představuje větší stres než jiné typy tlumočení. Otázkou je, jak by bylo možné tuto situaci eventuálně zlepšit, aby pracovní podmínky pro tlumočníky byly příjemnější. Vzhledem k tomu, že mediálních tlumočnicků je méně než například soudních tlumočnicků, pravděpodobně by nemělo velký smysl založení sdružení či organizace. Možností je ale rozšiřovat povědomí o tomto typu tlumočení formou článků či besed, propagovat pracovní podmínky AIIC pro mediální tlumočení nebo s tímto typem tlumočení více seznamovat studenty již během studia.

Na Ústavu translatologie mají studenti v magisterském studiu v některých jazykových kombinacích možnost, se v rámci jednosemestrálního povinně volitelného předmětu s mediálním tlumočením seznámit a je jim tak představena jedna z oblastí, ve které mohou vedle konferenčního nebo komunitního tlumočení v budoucnu eventuálně působit. Předmět je vyučován v jazykové kombinaci angličtina – čeština a němčina – čeština. Domnívám se, že by bylo přínosné, rozšířit tento předmět i o další jazykové kombinace, na druhou stranu právě v kombinaci s angličtinou se v médiích tlumočí nejčastěji. V Japonsku je možné, se na tlumočení v médiích přímo specializovat, což je však velkou měrou dáno tradicí.

8. ZÁVĚR

Cílem práce bylo zmapovat oblast mediálního tlumočení v České televizi a Českém rozhlase a přinést tak základní informace o tomto typu tlumočení v Česku. Práce si kladla za cíl, najít odpověď na to, v jakých pořadech se v ČT a ČRo tlumočí a co je pro ně charakteristické, jaké jsou typy tlumočených projevů, jaké mají tlumočníci při tlumočení v médiích podmínky a co je pro tento typ tlumočení specifické.

V teoretické části byl představen pohled zahraničních teoretiků na praxi mediálního tlumočení, pracovní podmínky, typ tlumočení nebo také otázky kvality tlumočení a stresu. Na základě teoretické části byly sestaveny otázky pro sedm respondentů z českého prostředí, kteří pro média pravidelně tlumočí. Diplomová práce vychází z jejich odpovědí a z práce s archivy ČT a ČRo.

Mediální tlumočení je v současné době svébytnou oblastí výzkumu. Tlumočí se jak přenášené zahraniční projevy, tak rozhovory s hosty ve studiu. Převažuje simultánní tlumočení, ale lze se také setkat s konsekutivním tlumočením a šušotáží.

Pracovní podmínky jsou oproti konferenčnímu prostředí ztížené. Tlumočníci nemají k dispozici klasickou tlumočnickou kabinu, ale sedí v hlasatelně nebo ve studiu a zvukové podmínky mnohdy nejsou optimální. Pokud se jedná o přenášený zahraniční projev, sledují jej tlumočníci z monitoru. O tlumočení se ví relativně krátkou dobu dopředu a tlumočníci tak musí být velmi flexibilní. Pro mediální tlumočení je dále charakteristická vysoká exponovanost, protože produkt mohou poslouchat desetitisíce až statisíce osob. Na mediální tlumočení jsou kladeny vysoké nároky a diváci tlumočnický produkt srovnávají s projevem moderátorů a hlasatelů, kteří zprávy předčítají, aniž by si byli vědomi těžkostí, kterým tlumočníci čelí. S tím souvisí i ve většině případů vyšší pocíťovaný stres.

V České televizi se pravidelně simultánně tlumočí v pořadu *Hyde Park Civilizace*, který se atraktivním způsobem snaží lidem přiblížit vědu. V současné době je tlumočení předtáčené a tlumočníci mají předem k dispozici nahrávku, aby se mohli s odborným tématem a projevem seznámit. Simultánní tlumočení probíhá jedním směrem, a to do češtiny. Díly s tlumočením v přímém přenosu byly vysílány v začátcích pořadu.

Zahraníční hosté občas vystupují ve večerním pořadu *Události, komentáře*. Jedná se zpravidla o kratší rozhovory do cca patnácti minut na politická, ekonomická i kulturní témata. Tlumočníci mají někdy možnost se s hostem před studiem pozdravit a krátce s ním promluvit. Simultánně tlumočí hostovi otázku do cizího jazyka a následně jeho odpovědi do češtiny pro domácí televizní publikum.

Často je zařazeno simultánní tlumočení zahraničního projevu do zpravodajského proudu na ČT 24. Jedná se o přenos projevů zahraničních politiků, ekonomů a nejrůznějších odborníků. Tlumočníci nesdílí místo s řečníky a přenos projevu vidí na monitorech. Jedná se zpravidla o připravené a informačně nahuštěné projevy. V ČT 24 se tlumočí nejčastěji z angličtiny, setkat se lze ale i s ostatními jazyky – například s němčinou, francouzštinou, ruštinou nebo španělštinou apod. Tlumočí se jedním směrem do češtiny pro české diváky. V ČT se také v několika pořadech pravidelně tlumočí do českého znakového jazyka.

V Českém rozhlasu se lze kromě simultánního tlumočení setkat také s konsekutivním tlumočením a šušotáží. V tomto případě tlumočník sedí s moderátorem a hostem ve studiu. Hostovi do cizího jazyka šeptem tlumočí otázku a následně jeho odpovědi převádí do češtiny pro české posluchače. V případě simultánního tlumočení pak tlumočník sedí ve vedlejším studiu, ze kterého na řečníka vidí.

V Českém rozhlasu se lze setkat s tlumočením projevů diplomatů nebo odborníků, byla tam tlumočena také americká prezidentská předvolební debata v roce 2016. Často je tématem kultura, a to literatura, hudba nebo malířství. Zahraníční hosté jsou ve větší míře zvaní do pořadu *Art Café*, který vysílá rozhlasová stanice ČRo Vltava.

Závěrem lze konstatovat, že tlumočení je občasnou součástí vysílání České televize i Českého rozhlasu a je jednou z možností, jak českým divákům bezprostředně předat zahraniční sdělení a informovat o dění v jiných zemích.

Seznam použité literatury – knižní zdroje a články

AMATO, Amalia a Gabriele MACK. Interpreting the Oscar Night on Italian TV: an interpreters' nightmare? *The Interpreters' Newsletter*. Università degli studi di Trieste, Dipartimento di Scienze del Linguaggio dell'Interpretazione e della Traduzione, 2011, (16), s. 37–60. ISSN: 2421–714X.

ANDRES, Dörte a Sarah FÜNFER. TV interpreting in Germany: the television broadcasting company ARTE in comparison to public broadcasting companies. *The Interpreters' Newsletter*. Università degli studi di Trieste, Dipartimento di Scienze del Linguaggio dell'Interpretazione e della Traduzione, 2011, (16), s. 99–114. ISSN: 2421–714X.

BEST, Joanna a Sylvia KALINA. Dolmetschen im Medium Fernsehen: Interview mit Sybille von Mülmann, Heidelberg. *Übersetzen und Dolmetschen: eine Orientierungshilfe*. Tübingen/Basel: A. Francke Verlag, 2002, s. 279–285. ISBN: 3-8252-2329-9.

BUŘIČOVÁ, Michaela. Zprávy v českém znakovém jazyce v kultuře českých neslyšících. Praha, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav českého jazyka a teorie komunikace. Vedoucí práce Mgr. Radka Nováková.

ČEŇKOVÁ, Ivana. *Úvod do teorie tlumočení*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN: 978-80-87218-09-9.

DAL FOVO, Eugenia. Through the CorIT looking-glass and what MA students found there. *The Interpreters' Newsletter*. Università degli studi di Trieste, Dipartimento di Scienze del Linguaggio dell'Interpretazione e della Traduzione, 2011, (16), s. 1–20. ISSN: 2421–714X.

GARZONE, Giuliana. Quality and norms in interpretation. In: GARZONE, Giuliana a Maurizio VIEZZI. *Interpreting in the 21st century: challenges and opportunities: selected papers from the 1st Forli conference on interpreting studies, 9-11 November 2000*. Amsterdam: John Benjamins, 2002, s. 107–119. ISBN: 90-272-1649-5.

GILE, Daniel. Errors, omissions and infelicities in broadcast interpreting: Preliminary findings from a case study. In: ALVSTAD, Cecilia, Adelina HILD a Elisabet TISELIUS. *Methods and strategies of process research: integrative approaches in translation studies*. Amsterdam: John Benjamins, 2011, s. 201–218. ISBN: 978-90-272-2442-2.

HALE, Sandra a Jemina NAPIER. *Research Methods in Interpreting: A Practical Resource*. London/New Delhi/New York/Sydney: Bloomsbury, 2013. ISBN: 978-1-4411-6851-1.

HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN: 80-246-0030-7.

CHIARO, Delia. Linguistic mediation on Italian television: When the interpreter is not an interpreter: a case study. In: GARZONE, Giuliana a Maurizio VIEZZI. *Interpreting in the 21st century: challenges and opportunities: selected papers from the 1st Forli conference on interpreting studies, 9-11 November 2000*. Amsterdam: John Benjamins, 2002, s. 215–225. ISBN: 90-272-1649-5.

JEŠUTOVÁ, Eva a kolektiv. Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí Českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN: 80-86762-00-9.

JIMÉNEZ SERRANO, Óscar. Backstage conditions and interpreter's performance in live television interpreting: quality, visibility and exposure. *The Interpreters' Newsletter*. Università degli studi di Trieste, Dipartimento di Scienze del Linguaggio dell'Interpretazione e della Traduzione, 2011, (16), s. 115–136. ISSN: 2421–714X.

KALINA, Sylvia. Quality in interpreting and its prerequisites. In: GARZONE, Giuliana a Maurizio VIEZZI. *Interpreting in the 21st century: challenges and opportunities: selected papers from the 1st Forli conference on interpreting studies, 9-11 November 2000*. Amsterdam: John Benjamins, 2002, s. 121–130. ISBN: 90-272-1649-5.

KALINA, Sylvia. Zur Dokumentation von Maßnahmen der Qualitätssicherung beim Konferenzdolmetschen. In: HEINE, Carmen, Klaus SCHUBERT a Heidrun GERZYMISCH-ARBOGAST. *Text and translation: theory and methodology of translation*. Tübingen: Narr Francke Attempto, 2006, s. 253–268. ISBN: 978-3-8233-6194-7.

Kolektiv autorů. Dějiny českých médií v datech: Rozhlas. Televize. Mediální právo. Praha: Karolinum, 2003. ISBN: 80-246-0632-1.

KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. Dějiny českých médií 20. století. Praha: Portál, 2010. ISBN: 978-80-7367-698-8.

KURZ, Ingrid. Zur Rolle des Sprachmittlers im Fernsehen. In: BÜHLER, Hildegund. *Der Übersetzer und seine Stellung in der Öffentlichkeit*. Wien: Wilhelm Braumüller, 1984, s. 213–215. ISBN: 3700306210.

KURZ, Ingrid. Getting the message across – Simultaneous interpreting for the media. In: SNELL-HORNBY, Mary, Zuzana JETTMAROVÁ a Klaus KAINDL. *Translation as Intercultural Communication: Selected papers from the EST Congress, Prague 1995*. Amsterdam: John Benjamins, 1997, s. 195–205. ISBN: 90-272-1621-5.

KURZ, Ingrid. Dolmetschleistungen. In: SNELL-HORNBY, Mary, Hans G. HÖNIG, Paul KUSSMAUL a Peter A. SCHMITT. *Handbuch Translation*. Tübingen: Stauffenburg Handbücher, 1998, s. 391–393. ISBN: 3-86057-991-6.

KURZ, Ingrid. Mediendolmetschen. In: SNELL-HORNBY, Mary, Hans G. HÖNIG, Paul KUSSMAUL a Peter A. SCHMITT. *Handbuch Translation*. Tübingen: Stauffenburg Handbücher, 1998, 391–393. ISBN: 3-86057-991-6.

KURZ, Ingrid. Physiological stress responses during media and conference interpreting. In: GARZONE, Giuliana a Maurizio VIEZZI. *Interpreting in the 21st century: challenges and opportunities: selected papers from the 1st Forli conference on interpreting studies, 9-11 November 2000*. Amsterdam: John Benjamins, 2002, s. 195–202. ISBN: 90-272-1649-5.

KURZ, Ingrid. Zur Qualität von Live-TV-Dolmetschungen: Erwartungshaltungen und einschränkende Faktoren. In: AHRENS, Barbara, Michaela ABL-MIKASA a Claudia SASSE. *Dolmetschqualität in Praxis, Lehre und Forschung: Festschrift für Sylvia Kalina*. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag, 2012, s. 33–41. ISBN: 978-3-8233-6745-1.

MACK, Gabriele. New perspectives and challenges for interpretation: The example of television. In: GARZONE, Giuliana a Maurizio VIEZZI. *Interpreting in the 21st century: challenges and opportunities: selected papers from the 1st Forli conference on interpreting studies, 9-11 November 2000*. Amsterdam: John Benjamins, 2002, s. 203–213. ISBN: 90-272-1649-5.

MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. ISBN: 80-247-1362-4.

PIGNATARO, Clara. Skilled-based and knowledge-based strategies in Television Interpreting. *The Interpreters' Newsletter*. Università degli studi di Trieste, Dipartimento di Scienze del Linguaggio dell'Interpretazione e della Traduzione, 2011, (16), s. 81–98. ISSN: 2421–714X.

PÖCHHACKER, Franz. *Introducing interpreting studies*. 2. vydání. Londýn: Routledge, 2016. ISBN: 978-0-415-74272-6.

PÖCHHACKER, Franz. Researching TV interpreting: selected studies of US presidential material. *The Interpreters' Newsletter*. Università degli studi di Trieste, Dipartimento di Scienze del Linguaggio dell'Interpretazione e della Traduzione, 2011, (16), s. 21–36. ISSN: 2421–714X.

ROY, Cynthia B. The problem with definitions, descriptions and the role metaphors of interpreters. In: PÖCHHACKER, Franz a Miriam SHLESINGER *The interpreting studies reader*. London: Routledge, 2002, s. 344–353. ISBN: 978-0-415-22478-9.

SNELLING, David, Bodil MARTINSEN, Akira MIZUNO, Maria Chiara RUSSO, Birgit STROLZ, Marco UCKMAR a Cecilia WADENSJÖ. On Media and Court Interpreting. In: GAMBIER, Yves, Daniel GILE a Christopher TAYLOR. *Conference Interpreting: Current Trends in Research*. Amsterdam: John Benjamins, 1997, s. 187–206. ISBN: 9027216266.

STRANIERO SERGIO, Francesco. Language mediation in news making: from simultaneous interpreting to other (hybrid) transfer modes. *The Interpreters' Newsletter*. Università degli studi di Trieste, Dipartimento di Scienze del Linguaggio dell'Interpretazione e della Traduzione, 2011, (16), s. 175–197. ISSN: 2421–714X.

STŘEDOVÁ, Kateřina. Archivní prameny v translatologickém výzkumu – kde je hledat a jak s nimi pracovat? In: KRÁLOVÁ, Jana a Kateřina STŘEDOVÁ. *Acta Universitatis Carolinae - Philologica*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2018, s. 93–106. ISSN: 0567-8269.

ŠTOLL, Martin. 1. 5. 1953. Zahájení televizního vysílání: Zrození televizního národa. Praha: Havran, 2011. ISBN: 978-80-87341-06-3.

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. Metody výzkumu médií. Praha: Portál, 2010. ISBN: 978-80-7367-683-4.

TSURUTA, Chikako. Broadcast interpreting in Japan: bringing news to and from the world. *The Interpreters' Newsletter*. Università degli studi di Trieste, Dipartimento di Scienze del Linguaggio dell'Interpretazione e della Traduzione, 2011, (16), s. 157–173. ISSN: 2421–714X.

WADENSJÖ, Cecilia. *In and Off the Show: Co-constructing 'invisibility' in an Interpreter-Mediated Talk Show Interview*. *Meta*, 53(1), 2008, 184–203. ISSN: 1492-1421.

WILL, Martin. Mediendolmetschen als eigenständiges Berufsbild: Spezifische Kriterien und ihre Berücksichtigung in der Praxis. *Scientific Bulletin of the Politehnica University of Timișoara Transactions on Modern Languages*. 2013, 12(1–2), 43–60. ISSN: 1583-7467.

Seznam použité literatury – online zdroje

Ada Yonath (nositelka Nobelovy ceny za chemii): Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 22. 7. 2017 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/217411058090311/>

Aidan Laverty; BBC, série Horizon Elise Andrew; I Fucking Love Science Sonya Pemberton; držitelka Emmy, televizní producentka: Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 20. 4. 2013 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/213411058090420/>

AIIC. "Practical guide for professional conference interpreters". *aiic.net* December 1, 1999. [cit. 2020-01-13]. Dostupné z: <http://aiic.net/p/628>

Analogové pozemní vysílání. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/technika/analogove-pozemni-vysilani/>

Andrew J. Feustel. 10 let od havárie raketoplánu Columbia: Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 2. 2. 2013 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/213411058090202/>

Byznys ČT 24. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/12026085531-byznys-ct24/>

Byznys ČT 24. *Česká televize* [online]. 24. 11. 2019 [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/12026085531-byznys-ct24/219411058020047/video/734920>

Celoplošné a regionální stanice. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://portal.rozhlas.cz/stanice>

Česká televize má novou redakci vědy, povede je ji Kateřina Fifková. *Hospodářské noviny* [online]. 6. 9. 2016 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20171024205145/http://archiv.ihned.cz/c1-65427940-ceska-televize-ma-novou-redakci-vedy-povede-je-ji-katerina-fifkova>

Česká televize rozšiřuje zprávy ve znakovém jazyce. *Česká televize* [online]. 3. 9. 2014 [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/media/1019240-ceska-televize-rozsiruje-zpravy-ve-znakovem-jazyce>

Český rozhlas Plus: O nás. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/o-nas-7161296>

Český rozhlas Vltava: o stanici. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/o-stanici-5343195>

Čtení do ouška. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: [https://www.ceskatelevize.cz/tv-program/hledani/?filtr\[nadtitul\]=%C4%8Cten%C3%AD%20do%20ou%C5%A1ka](https://www.ceskatelevize.cz/tv-program/hledani/?filtr[nadtitul]=%C4%8Cten%C3%AD%20do%20ou%C5%A1ka)

ČT v březnu nejsilnější v 15+, Nova vede v 15-54, roste Prima. *Mediaguru* [online]. 3. 4. 2019 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2019/04/ct-v-breznu-nejsilnejsi-v-15-nova-vede-v-15-54-roste-prima/>

ČT24 vysílá už deset let a narozeniny slaví i web. *Česká televize* [online]. 2. 5. 2015 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/media/1525040-ct24-vysila-uz-deset-let-a-narozeniny-slavi-i-web>

Daně jako téma voleb — Exkluzivní host. Události, komentáře. *Česká televize* [online]. 29. 6. 2017 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/217411000370629/obsah/554440-exkluzivni-host>

Dnešní Německo očima Wolfganga Schäubleho. Události, komentáře. *Česká televize* [online]. 18. 4. 2019 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096898594-udalosti-komentare/219411000370418/video/689353>

Dobrodružství vědy a techniky. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1098111603-dobrodruzstvi-vedy-a-techniky>

Dvojka: lidé. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/lide>

Eurosport. About Eurosport. *Eurosport* [online]. [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://corporate.eurosport.com/page/about-eurosport>

Eurosport. Our history. *Eurosport* [online]. [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://corporate.eurosport.com/page/our-history>

Eurosport. HOME OF THE OLYMPICS. *Eurosport* [online]. [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://corporate.eurosport.com/page/home-of-the-olympics>

Fakultät Angewandte Natur- und Geisteswissenschaften. *Hochschule für angewandte Wissenschaften Würzburg-Schweinfurt* [online]. [cit. 2020-03-07]. Dostupné z: <https://fang.fhws.de/fachuebersetzen/master-fachuebersetzen/faecher/>

Genocide Studies. Události, komentáře. *Česká televize* [online]. 20. 6. 2012 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096898594-udalosti-komentare/212411000370620/video/208061>

G. J. Mendel – životopis. *Mendelovo muzeum* [online]. [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://mendelmuseum.muni.cz/cs/g-j-mendel/zivotopis>

Historie televizního vysílání pro neslyšící. Televizní klub neslyšících. *Česká televize* [online]. 9. 12. 2015 [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/215562221800018/>

Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 22. 9. 2012 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/212411058090922/>

Inaugurace Donalda Trumpa. *Česká televize* [online]. 20. 1. 2016 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10997918455-mimoradne-porady-ct24/217411034000003-inaugurace-donalda-trumpa>

Internet – jak se bude vyvíjet? Vint Cerf, viceprezident Google. Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 22. 9. 2012 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/212411058090922/>

Interview ČT 24. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10095426857-interview-ct24/>

Interview Plus. *Český rozhlas Plus* [online]. 29. 6. 2018 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/myslim-ze-dnes-uz-nase-jednani-vsichni-chapou-rika-norska-velvyslankyne-k-7556480>

Jak poznáte populistu? Tváří se jako demokrat, ale stát rozkládá pěkně pomalu a zevnitř, tvrdí politolog Mounk. Interview Plus. *Český rozhlas Plus* [online]. 26. 12. 2019 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/jak-poznate-populistu-tvari-se-jako-demokrat-ale-stat-rozklada-pekne-pomalou-a-8109274>

Jamie Andrew (horolezec). Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 19. 11. 2016 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/216411058091119/>

Je rozdíl mezi tím vydat se na cestu a utíkat, říká o motivu svých románů oceňovaná islandská autorka. Art Café. *Český rozhlas Vltava* [online]. 5. 11. 2019 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/je-rozdil-mezi-tim-vydat-se-na-cestu-a-utikat-rika-o-motivu-svych-romanu-8100189>

Kodex České televize. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-18]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/preambule-a-vyklad-pojmu/>

Lawrence M. Krauss (teoretický fyzik, kosmolog). Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 19. 4. 2014 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/214411058090419/>

Lidé: Organizační schéma. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://www.rozhlas.cz/lide/organogram>

Literatura v Íránu je vždy propojená s politikou, říkají íránské spisovatelky žijící v Česku. Art Café. *Český rozhlas Vltava* [online]. 14. 1. 2020 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/literatura-v-iranu-je-vzdy-propojena-s-politikou-rikaji-iranske-spisovatelky-8134856>

Mediální slovník: Hlavní vysílací čas. *Mediaguru* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/hlavni-vysilaci-cas/>

Ministerstvo zahraničních věcí – Dodatek č. 4 ke Smlouvě o zajištění a provozování rozhlasového vysílání ČRo do zahraničí. *Registr smluv* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://smlouvy.gov.cz/smlouva/1277573/>

Mladí úspěšní čeští vědci (kteří uspěli v prestižních soutěžích). Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 23. 1. 2016 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/216411058090123/>

Modrá krev. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11453913494-modra-krev/>

Na plovárně. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1093836883-na-plovarne/>

Na vzestupu je ignorance a nedůvěra k odborníkům, dezinformace drojí demokracii, varuje expert. Interview Plus. *Český rozhlas Plus*. [online]. 3. 5. 2019 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/na-vzestupu-je-ignorance-a-neduvera-k-odbornikum-dezinformace-droji-demokracii-7908681>

Nick Faldo. Téma pro hosty ČT Sport. *Česká televize* [online]. 22. 10. 2019 [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10127554193-tema-pro-hosty-ct-sport/219471290230043/>

NEO RAUCH / NEUE ROLLEN. *Český rozhlas Vltava* [online]. 11. 6. 2007 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/neo-rauch-neue-rollen-5075949>

O pořadu ArtCafé. *Český rozhlas Vltava* [online]. [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/artcafe-5989090/o-poradu>

O pořadu Balanc. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/balanc-7595065/o-poradu>

O pořadu Blízká setkání. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/blizka-setkani-7748817/o-poradu>

O pořadu Den v 60 minutách. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/den-v-60-minutach-6483102/o-poradu>

O pořadu Dvacet minut Radiožurnálu. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/dvacet-minut-radiozurnalu-5997743/o-poradu>

O pořadu Hlavní zprávy. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/hlavni-zpravy-5997759/o-poradu>

O pořadu Interview Plus. *Český rozhlas Plus* [online]. [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/interview-plus-6504167/o-poradu>

O pořadu Mozaika. *Český rozhlas Vltava* [online]. [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/mozaika-5057550/o-poradu/>

O pořadu Názory a argumenty. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/nazory-a-argumenty-6504158/o-poradu>

O pořadu O Roma vakeren. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/o-roma-vakeren-6193671/o-poradu>

O pořadu Pro a proti. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/pro-a-proti-6482952>

O pořadu Příběhy 20. století. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/pribehy-20-stoleti-6504756/o-poradu>

O pořadu Svět ve 20 minutách. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/svet-ve-20-minutach-6504146/o-poradu>

O pořadu Universum. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/universum-5183553/o-poradu>

O pořadu Zápisník zahraničních zpravodajů. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/zapisnik-zahranicnich-zpravodaju-5997828/o-poradu>

O pořadu Zlaté časy. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/zlate-casy-7786353/o-poradu>

O projektu elektronického měření sledovanosti. *Peoplemetry (pro média)* [online]. [cit. 2019-31-10]. Dostupné z: <https://pro-media.peoplemetry.cz/o-projektu>

O rozhlase. Kodex Českého rozhlasu. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: https://media.rozhlas.cz/_binary/00730694.pdf

O rozhlase. Poslechovost stanic a návštěvnost webu. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/informace/dekujeme/_zprava/1596647

Parametry aktuálního měření sledovanosti televize v České republice 2018-2022. *Nielsen Admosphere* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.nielsen-admosphere.cz/produkty-a-sluzby/mereni-sledovanosti-tv-v-cr/parametry/>

Pokud brzy nevyřešíme téma uprchlíků, posílí extremisté celé Evropy, tvrdí kandidát na šéfa Evropské komise Weber. Interview Plus. *Český rozhlas Plus* [online]. 6. 11. 2018 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/pokud-brzy-nevyresime-tema-uprchliku-posili-extremiste-cele-evropy-tvrdi-7671424>

Poslechněte si záznam poslední debaty Hillary Clintonové a Donalda Trumpa v českém jazyce: Radiožurnál. *Český rozhlas* [online]. 20. 10. 2016 [cit. 2020-01-30]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/poslechnete-si-zaznam-posledni-debaty-hillary-clintonove-a-donald-trumpa-v-6202439>

Požár Notre-Dame a ochrana českých památek. 90' ČT24. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11412378947-90-ct24/219411058130416/>

PRAVDOVÁ, Markéta. Infotainment, politainment, edutainment aneb K jazyku masových médií. In: *Naše řeč* [online]. [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7741>

Satelitní vysílání DVB-S, DVB-S2. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.nielsen-admosphere.cz/produkty-a-sluzby/mereni-sledovanosti-tv-v-cr/parametry/>

Programátor; filozof, který se zabývá počítači a vede Turingův archiv. Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 24. 5. 2014 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/214411058090524/>

První televizní debata Johnsona a Corbyna. 90' ČT24. *Česká televize* [online]. 19. 11. 2019 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11412378947-90-ct24/219411058131119-prvni-televizni-debata-johnsona-a-corbyna>

Přehled dílů. Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/dily/starsi/>

Přehled dílů. Události, komentáře. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096898594-udalosti-komentare/dily/?filtr=2002>

Přechod na nový standard vysílání DVB-T2. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/technika/digitalni-pozemni-vysilani-dvb-t/prechod-na-novy-standard-vysilani-dvb-t2/>

Při vyjednáváních musí zaznít, že volný pohyb osob už nebude možný, říká britská velvyslankyně v ČR. Interview Plus. *Český rozhlas Plus* [online]. 28. 7. 2016 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/pri-vyjednavanich-musi-zaznit-ze-volny-pohyb-osob-uz-nebude-mozny-rika-britska-6532791>

Rádio DAB Praha. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-11-1] Dostupné z: <https://dabpraha.rozhlas.cz/>

Mediální slovník. Radioprojekt. *Mediaguru* [online]. [cit. 2019-11-1] Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/radioprojekt/>

Radio Praha – vysílání do zahraničí. *Velvyslanectví České republiky v Helsinkách* [online]. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/helsinki/cz/kultura/radio_praha_vysilani_do_zahranici/index.html

RADIOPROJEKT 2019. *STEM/MARK – MEDIAN* [online]. 7. 8. 2019, 3 s. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/docs/RP_2019_1_2Q_zprava.pdf

RADIOPROJEKT: výzkum poslechovosti rozhlasových stanic, I. + II. čtvrtletí 2019. *STEM/MARK – MEDIAN* [online]. 26 s. [cit. 2019-11-1]. Dostupné z: http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/docs/RP_2019_1_2Q_prezentace.pdf

Reportéři ČT. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1142743803-reporteri-ct/>

Sama doma. O pořadu. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1148499747-sama-doma/5605-o-poradu/>

Schedule: When Hillary Clinton and Donald Trump will debate. *The Washington Post* [online]. 19. 10. 2016 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/graphics/politics/2016-election/presidential-debate-schedule>

Studio ČT 24. *Česká televize* [online]. 21. 5. 2019 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10101491767-studio-ct24/219411058280521>

Studio ČT24. *Česká televize* [online]. 11. 10. 2017 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10101491767-studio-ct24/217411058311011>

Sváteční slovo. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/880349-svatecni-slovo/>

System povinných kvót je passé. Ale i vy byste mohli přijmout nějaké „humanitární migranty“, říká kandidát na šéfa Evropské komise Stubb. Interview Plus. *Český rozhlas Plus* [online]. 18. 10. 2018 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/system-povinnych-kvot-je-passe-ale-i-vy-byste-mohli-prijmout-nejake-humanitarni-7644831>

Technical Committee. "Media interpreting – a different sort of world". *aiic.net* March 24, 2000. [cit. 2020-01-13]. Dostupné z: <http://aiic.net/p/149>

Televizní a rozhlasové poplatky jsou již 10 let stejně vysoké. Kdo a kolik platí? *Euro* [online]. 2. 8. 2018 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/byznys/koncesionarske-poplatky-televize-rozhlas-odhlaseni-1415825>

Televizní klub neslyšících. Přehled dělů. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/dily/>

Téma pro hosty ČT sport. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10127554193-tema-pro-hosty-ct-sport/>

TK Projev Merkelové + Pellegrini. *Česká televize* [online]. 7. 2. 2019 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10997918455-mimoradne-porady-ct24/219411034000010-tk-projev-merkelove-pellegrini/>

Tým Událostí, komentářů. Události, komentáře. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096898594-udalosti-komentare/2147-tym-udalosti-komentaru/>

Události, komentáře. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096898594-udalosti-komentare/>

UE Film- und Medienübersetzen: Interlinguale Untertitelung Iib (2020S). *Universität Wien* [online]. [cit. 2020-03-07]. Dostupné z: <https://ufind.univie.ac.at/de/course.html?v=340263&semester=2020S>

Usain Bolt. Téma pro hosty ČT Sport. *Česká televize* [online]. 27. 6. 2017 [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10127554193-tema-pro-hosty-ct-sport/417232400230001/>

Parkurové skákání. Téma pro hosty ČT Sport. *Česká televize* [online]. 30. 10. 2018 [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10127554193-tema-pro-hosty-ct-sport/218471290230018/>

UčíTelka. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13394657013-ucitelka/>

UčíTelka: Znakový jazyk. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-05-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13394657013-ucitelka/12832-znakovy-jazyk/>

Vladimír Beneš, Vladimír Beneš, Vladimír Beneš. Neurochirurgové: Hyde Park Civilizace. *Česká televize* [online]. 25. 3. 2017 [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/217411058090325-vladimir-benes-vladimir-benes-vladimir-benes>

Vyjednávání o brexitu. Studio ČT 24. *Česká televize* [online]. 24. 5. 2019 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10101491767-studio-ct24/219411058060524>

Výsadou umělců je být svědky společenských událostí. Belgický malíř Michaël Borremans vystavuje v Galerii Rudolfinum. Art Café. *Český rozhlas Vltava* [online]. 24. 1. 2020 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/vysadou-umelcu-je-byt-svedky-spolecenskych-udalosti-belgicky-malir-michael-8139214>

Zákon č. 231/2001 Sb.: Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-231>

Zákon č. 252/1994 Sb.: Zákon o rozhlasových a televizních poplatcích. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-252>

Zákon č. 483/1991 Sb.: Zákon České národní rady o České televizi. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-483>

Zákon č. 484/1991 Sb.: Zákon České národní rady o Českém rozhlasu. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2019-10-17]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-484>

Zakončení Febiofestu. Události, komentáře. *Česká televize* [online]. 22. 3. 2013 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096898594-udalosti-komentare/213411000370322/video/249950>

Zprávy. *Česká televize* [online]. 29. 9. 2019 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1178166846-zpravy/219411018000929>

Zprávy v českém znakovém jazyce. Přehled dílů. *Česká televize* [online]. [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097176961-zpravy-v-ceskem-znakovem-jazyce/dily>

Zprávy v českém znakovém jazyce mají novou neslyšící moderátorku. *Tichý svět* [online]. 10. 6. 2019 [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <http://www.tichezpravy.cz/zpravy-v-ceskem-znakovem-jazyce-maji-novou-neslysici-moderatorku/>

ŽIVĚ: První televizní debata Johnsona a Corbyna (v angličtině bez tlumočení). *Česká televize* [online]. 19. 11. 2019 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/2982059-zive-prvni-televizni-debata-johnsona-a-corbyna-v-anglictine-bez-tlumoceni>

90' ČT24. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11412378947-90-ct24/>

90' ČT24. Předražené bydlení v Praze? *Česká televize* [online]. 25. 10. 2019 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11412378947-90-ct24/219411058131025/>

168 hodin. *Česká televize* [online]. [cit. 2019-11-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10117034229-168-hodin/>

Seznam příloh – rozhovory

Příloha č. 1 – Rozhovor s Mgr. Danielem Dolenským, 17. 6. 2019

Příloha č. 2 – Rozhovor s Mgr. Kateřinou Ešnerovou, 18. 6. 2019

Příloha č. 3 – rozhovor s Mgr. Karlem Janů, 27. 8. 2019

Příloha č. 4 – rozhovor s Mgr. Kateřinou Sitařovou, 2. 9. 2019

Příloha č. 5 – rozhovor s Mgr. Martinem Nejedlým, 2. 12. 2019

Příloha č. 6 – rozhovor s Alenou Hanusovou a Milanem Dvořákem, 4. 12. 2019

Příloha č. 7 – Informovaný souhlas